

Z

ZENIT22 - REVISTĂ DE CULTURĂ

ZENIT22

Revistă de cultură

IANUARIE, FEBRUARIE, MARTIE - Nr. 1 / 2022

VARUJAN VOSGANIAN

DANIEL CRISTEA ENACHE

ADRIAN DINU RACHERU

ADRIAN ALUI GHEORGHE

ION MARIN ALMĂJAN

EUGEN DORCESCU

FLAVIU PREDESCU

revistă editată de

Asociația Culturală
"Mirabila Sămânță"

sub egida
Primăriei Municipiului Alba Iulia

cuprins

EDITORIAL -5

Radu Todoran

RECITIRI - 9

Adrian Dinu Rachieru

INVITAȚII SPECIALE - 11

Varujan Vosganian

Adrian Alui Gheorghe

Eugen Dorcescu

Ioan Radu Văcărescu

Ion Marin Almăjan

CRONICI / RECENZII / REFLEXII CRITICE - 21

Maria Trandafir

Sonia Elvireanu

Zenovie Cârlușea

Florian Copcea

Adrian Petre Popescu

POEME - 33

Nicolae Băciut

Nicoleta Breaz

Daniela Marchetti

Constantin Mărășcu

EVOCĂRI LITERARE - 41

Daniel Cristea Enache

George Flaviu Predescu

PROZĂ - 43

Dumitru Mălin

Radu Matei Todoran

Geo Galetaru

OPINII / ATITUDINI - 50

Gheorghe Crișan

STUDII - 53

Carmen Vasilica

ETNOGHRAFIE / FOLCLOR

Daniela Barb Floroian

TURISM CU MANUALUL DE ISTORIE -58

Ioan Vlad

PICTORII NOȘTRI - 59

Dan Crecan

“CUVINTE POTRIVITE...” ARANJATE - 61

Gheorghe Crișan

MERIDIANE LIRICE -63

Traducere de Sonia Elvireanu

POEME DE MICHEL BÉNARD - 65

Traducere Dumitru Mălin

COLEGIUL DE ONOARE

Ion Marin Almăjan

Ionel Bota

Daniel Cristea-Enache

Constantin Cubleşan

Eugen Dorcescu

Stefan Popa Popas

Flaviu Predescu

Adrian Dinu Rachieru

Maria Trandafir

Ioan Radu Văcărescu

COLEGIUL DE REDACȚIE

DIRECTORI FONDATORI

Dumitru Mălin

Radu Matei Todoran

Daniel Bordeu

Florian Copcea

Ion Filimon

Daniela Barb Floroian

Constantin Mărășcu

Gheorghe Crisan

Carmen Vasilca

Adriana Todoran

Ioan Vlad

pictură copertă: Dan Crecan

Adresa redacției :

Alba Iulia, Str. Morii, Nr. 7B, Jud. Alba, România

Email: malindumi@yahoo.com

Tel. 0761/009655

mateiraduab@gmail.com

Tel. 0744542622

ASOCIAȚIA CULTURALĂ “MIRABILA SĂMÂNȚĂ”

Alba Iulia, Str. Morii, Nr. 7B, Jud. Alba, România

-Revista nu primește materiale scrise de mână.

-Materialele trimise la revistă vor fi culese în format A4, Times New Roman, cu caractere de 12 și spațiere de 1 rând. Lungimea maximă a unui text e de 4-5 pagini.

-Răspunderea pentru conținutul materialelor revine exclusiv autorilor și nu reprezintă neapărat concepția sau convingerile editorilor revistei.

Materialele pentru nr. 2 al revistei vor fi trimise pe adresele de e-mail de mai sus cel târziu până la data de 10.05.2022.

ZENIT²²

Revistă de cultură

revistă editată de

Asociația Culturală
"Mirabila Sămânță"

VERTICAL ÎN ZODIA MANIPULĂRII

RADU MATEI TODORAN

Fără a mă considera un adept al "teoriei conspirațiilor" mă aflu totuși în situația în care trebuie să recunosc că gândul mă duce chiar spre așa ceva! Știu că aceste teorii sunt alimentate din surse reale, cum ar fi lipsa de încredere în instituții și de corupție, ca și de mainstream-ul generat de mass-media. Concentrarea proprietății asupra mass-mediei la nivel global, a stârnit îngrijorări cu privire la o anumită omogenizare a punctelor de vedere care pot influența decisiv atitudinea „consumatorului de stiri”. Am putea viețui așadar sub auspiciile „Zodiei Manipulării”? Chiar zilele trecute, un cititor destul de avizat, după opinia mea, îmi scria pe un portal media: „În zilele noastre manipularea începe de când ne naștem și ne cuprinde precum tentaculele unei caracatițe făcându-ne să trecem prin stări psihice (pe unii dintre noi desigur) asemenea cu paranoia, schizofrenia sau chiar demența!” Aș înclina să-i dau multă dreptate. Cum altfel se pot numi fanaticii manipularii care în decursul istoriei au fost fie naziști, fie fanatici religioși, fie ucigași cu sânge rece? Cum altfel se poate ca în plin secol douăzeci și unu să vezi țări aruncate în aer, cu tot cu femei, cu bătrâni, cu copii, ca niște păpuși de cârpă fără valoare, fără suflet? Iar exact în același timp, câțiva oameni demenți dansează în jurul statuii lui Lenin și sărbătoresc moartea (sau propria lor degradare umană)!

Victimă a manipularii, frustrat, neîndreptățit tot mai mult de instanțe corupte, individul suferă, refugiindu-se adeseori în adâncul EU-lui, căutând liniștea. Doar că mintea lui este plină de „facturi scadente” de nevoi, de lipsuri și cel mai grav, de lipsa aproapelui! În „Zodia Manipulării” omul devine un „lup singuratic”, un personaj fragil, expus, dezorientat. „Homo homini lupus” spunea învățatul latin Plaut și așa a fost să fie de peste 2000 de ani încoace! Singura armă care ne poate salva cu adevărat din ghearele manipularii este CULTURA, cea care asigură individului instruire, informare, ușurință în exprimare și în cele din urmă LIBERTATE! Doar cultura îți poate conferi dorința de a fi tu însuși, de a discerne și a trăi cu VERTICALITATE! Așa că iată și noi, un grup de prieteni, cu ceva experiență atât în zona jurnalistică cât și a literaturii, ne-am propus să ne unim eforturile și să edităm o publicație culturală pe care am denumit-o ZENIT22. De cum au aflat „gurile rele”, ne-au și etichetat drept proruși și putiniști, pentru că vezi Doamne, echipa de fotbal preferată a lui Putin este „Zenit Sankt Petersburg” (fostă „Zenit Leningrad”). Au uitat probabil, sau n-au știut niciodată că „Zenitismul” a fost o mișcare culturală avangardistă, progresistă și pacifistă, inițiată la Zagreb în 1921 de către Liubomir Mitisch la care au aderat atât oameni de cultură din fosta Iugoslavie cât și nume celebre ale epocii precum Marc Chagall, Pablo Picasso, Wassily Kandinski sau FP. Marinetti. Periodicul editat de această mișcare care mai târziu s-a transformat în curent cultural s-a numit „Zenit”! Sau la fel, nu au știut că o prestigioasă revistă creștină de limbă spaniolă apărută la Vatican, se numește „ZENIT-El mundo visto desde Roma” sau „Zenit-lumea văzută de la Roma”. Sau nu știau unii că până și sovietica fabrică de aparate foto „Zenit” care actualmente vinde numai obiecte cu valoare istorică și care a fost un simbol al bolșevismului, dorește să reînvie prin asocierea cu prestigioasa firmă germană „Leica”.

EDITORIAL

Dar să lăsăm justificările deoparte și să ne concentrăm pe adevărata valență a cuvântului de origine arabă numit „Zenit” și anume: VERTICALITATEA! Dicționarul explicativ al limbii române ne spune că zenitul este un „punct aparent de pe sfera cerească pe care un observator oarecare de pe Pământ îl consideră ca fiind cel mai înalt”. Despre aceasta dorim noi să scriem în paginile noii publicații, despre verticalitate, progres, devenire. Vrem să străpungem universul cu verticale atât de multe încât fiecare om să poată privi în sus, spre propriul zenit cu optimism, cu dorința firească de a păși pe o spirală (justificată de altfel de evoluție) care să-l apropie de năzuințele sale.

De ce 22? Pentru că suntem în anul 22 al mileniului trei de după Hristos și pentru că speranțele noastre născute la 22 Decembrie 1989 așteaptă încă să fie împlinite în lumea reală! Doamne ajută!

BUN VENIT „ZENIT 22”

GABRIEL CODRU PLEȘA
Primarul Municipiului Alba Iulia

CUVINTE DE ÎNTÂMPINARE

Încă de la începutul mandatului meu, în calitate de primar al municipiului Alba Iulia, am promis că voi sprijini cu toată deschiderea cultura și pe oamenii ei, și până acum m-am ținut de cuvânt. Fiecare nou eveniment cultural, fiecare apariție editorială, fiecare personalitate culturală aniversată sau omagiată au însemnat pentru mine tot atâtea oportunități de a-mi ține promisiunea făcută și de a-i susține pe toți cei ce aduc un plus de valoare în viața culturală a localității în fruntea căreia mă aflu, și datorită domniilor lor, și de a contribui în acest fel la îmbogățirea și salvagardarea a tot ceea ce înseamnă patrimoniu cultural și memorie culturală a localității noastre.

Din aceste considerente, și nu numai, salut inițiativa unui inimos grup de oameni de cultură albaiulieni, de a aduce în fața dumneavoastră o nouă revistă culturală, revista „Zenit 22”. Cu siguranță că această revistă va fi o apariție editorială de excepție deoarece, deja de la primul număr, se bucură de un colectiv de redacție profesionist și de o serie de colaboratori importanți. Am convingerea că valoarea noii publicații editoriale va fi dată nu numai de numele și renumele celor ce contribuie în mod direct la apariția ei, ci și de faptul că va deschide noi căi de colaborări culturale, că va deveni un nou de spațiu de comunicare între creatori, că va oferi o nouă oportunitate de valorificare a intensei creații literare din spațiul nostru cultural și că va oglindi real dezvoltarea vieții culturale a municipiului nostru. Totodată, revista va crea o punte culturală peste generații căci va aduce în atenția publică creația culturală de înaltă calitate a celor ce activează de ani buni în acest domeniu dar se va constitui și într-o rampă de lansare pentru tinerii creatori.

Cunoscând seriozitatea și profesionalismul colectivului de redacție și calitatea și diversitatea rubricilor ce o alcătuiesc, am convingerea că revista „Zenit 22” va fi o apariție editorială valoroasă și de durată în peisajul cultural albaiulian. Îi felicit pe toți cei ce contribuie efectiv la apariția revistei, redactori și colaboratori, le doresc mult succes și aștept cu interes să lecturez primul număr al noii reviste ce apare sub egida Primăriei Municipiului Alba Iulia, „ZENIT 22”.

RĂZBOI

Dumitru Mălin

Dacă mâine mi-ar cere să plec
Să-mi las gândurile neterminate;
Valiza tatei așteaptă în pod,
Goală de viață, plină de moarte.

Valiza tatei, în pod, ca un hoit,
Mirosind a război și-a plecare;
Frate, măcar tu de-ai scăpa,
Pe mine rana deja mă doare!

Dacă mâine mi-ar cere să plec
Împotriva omului, să-l împușc cu mânie,
Să împușc cu gloanțele ce nu mai încap
În disperata lumii magazine

Oare-aș răspunde scurt: Am înțeleș
Și aș trage nebun în lumină
La fel cum făcuseră bunicul și tata
Fără să-ntrebe cine-i de vină?

Dar cine-i de vină că joacă la zar
Truditele noastre destine;
Ce ordin m-ar putea duce de-acasă,
Să lupt pentru ce, pentru cine?

Ah, lume-n delir, fiară cruntă din om,
Dacă mâine mi-ar cere să plec
Lua-voi valiza tatei din pod,
Pleca-voi în flăcări și fum să mă-nec!?

Târziu în solstițiu

Radu Matei Todoran

E târziu în solstițiu
stelele sfinte și magii
așteaptă sărbători legale
unii fac gesturi letale
se lucrează cu sânge
și inima-mi plânge

ziua e scurtă și noaptea prelungă
pași de lup aleargă spre strungă
spre mine curg zilele mute
mi-e gândul la sânge
la ochii vicleni de prădător
sărmanul actor
care interpretează lupul
a fost lovit
c-o grenadă de mâl
l-au improșcat fâl fâl

dar l-a pupat pe față o zână
care ieșise din bagajul de mână
a unei clipe
fotoni
filfizoni
murdăreau cu lumina
o firmă străină

de SUS
de la înălțimea unui consulat
cineva a strigat
intrigat
România, îți faci de cap!
Hap!

Și ce să vezi
au venit grămezi procurori
deghizați în actori
jucători
președinți expirați
prim-ministri soldați
șefi de rulote defecte din vest

în rest pace
de solstițiu lumea tace
doar ușor zângănit de cătușe
un nepot își leag-o mătușe
iar steaua polară
cu balanță în mână
se lăsase-ntr-o rână

în piața Victoriei
se așteaptă vești de la oricine
oricine mai are pe lume jivine
și lupi tehnocrați
de aceea e bine de lucrat
la stat
în solstițiu când noaptea e lungă
să le-ajungă

aici nimeni nu pune frână
de mână
noapte bună
îți zic din tribună
națiune română

RECITIRI

„CAZUL” NICHITA

Adrian Dinu Rachieru

Deși născut înaintea lui Labiș, Nichita Stănescu marchează un alt moment literar, debutând, în 1957, în *Tribuna*, după ce Labiș murise. Nimeni, de la Eminescu încoace, admirat sau pizmuit, n-a fost cercetat cu atâta osârdie, învolburând peisajul exegetic (aglomerat), strădaniile omologând fie imaginea serafică a Poetului oracular-sibilinic (devenit model popular), plutind extatic, zeificat și gelozit, fie încercând o clasare, căzând în derapaj și diluție (fără a-i diminua gloria). Abstractizând emoția, *stănescianismul* (original, inegal, prolix, inițiat, ermetizant, imponderabil, efeminat, fascinant, volatil etc., de răsfăț stilistic) a devenit un fenomen socio-cultural. Și a impus, cu superbie, o nouă poetică. Care, să recunoaștem, interesată de *spectacol*, n-a putut evita nici autopasta (clișeizare, serializare, relaxare), nici droaia de imitatori, exploatănd industrioso rețeta. Desfășurând un patos abstract-vizionar, întreținând senzația de libertate (în pofida circumstanțelor apăsătoare), expansivul lirism nichitian a produs, în timp, și un impresionant dosar critic; „suprainterpretată”, cum constata Daniel Cristea-Enache, poezia lui Stănescu, transpersonală, rebusistică, deseori, nu este/ nu poate fi definitiv clasată. Mai cu seamă că „un rest inexplicabil”, nota același critic, ne va însoți mereu, cum se întâmplă, de regulă, cu toate creațiile care durează, neistovite de cohorta exegetilor.

Contextul în care s-a ivit generația lui Nichita era ventilat de iluziile liberalizării. Iar poetul, străin, totuși, de tentațiile oportunismului, a fost propulsat de instanța critică, redescoperind esteticul. S-a bucurat, negreșit, de recunoaștere oficială, dar mecanismele succesuale („valabile” în sens funcțional, veritabile pârgii propagandistice, impunând în plin proletcultism *lideri literari*) nu ar putea explica îndestulător idolatrizarea. Dincolo de orice dirijism sau intervenționism partinic, cu adevărat eficientă a fost *politica de generație*. Poate chiar ca reacție compensativă, „concurând” – pe alt plan – aberantul cult al personalității, însoțind mai apoi perechea dictatorială. Încât „inserția” s-a produs pe fundalul unei formidabile solidarizări generaționiste, liantul fiind promovarea valorilor promoționale; altfel spus, platforma emulativă a intereselor comune, beneficiind de „cenzura” șaizeciștilor înșiși. Pasul spre *mitizare* n-a întârziat. Nonconformist, oracular, imprevizibil, Nichita a fost considerat, chiar de către confracți, *Poetul* prin excelență. Alaiul admiratorilor, printre atâtea libații și dedicații, a produs și propus accente cultice. Hagiografii, „anturajul zelator”, criticii anexați au întreținut cu sârg hipnoza stănesciană. În consecință, nici reacțiile potrivnice nu puteau întârzia, acuzele – cu o previzibilă inflamare postdecembristă – vizând fie posibila înregimentare, fie lirismul filosofard-apos ori chiar diformitatea în sens fizic (angelic poet de altădată devenind un „înger obez”). Să recunoaștem, Nichita n-a fost un model etic. „Moliciunile” omului, aparența lenei, temperamentul labil, iluzia improvizăției, teama de singurătate, declarațiile „ideologice” (câte au fost, de ecou însă) și dezinteresul pentru universul domestic oferă mai degrabă argumentele unei ambiguități comportamentale. Nichita, sedus de mirajul poeziei a fost, deopotrivă, idol și victimă. Așa-zisul carierism nu poate fi argumentat convingător câtă vreme poetul nu era atras de funcțiile administrative. Iar acolo unde a fost „plombat”, mai degrabă prin strădaniile amicilor și pentru scurtă vreme, a dovedit „osteneli infime” (cf. Marian Popa). Nici poetica sa, interdisciplinară și exhibiționistă (cum s-a spus), deregând semantica în numele unui imagism extravagant, de „baroc

conceptual", nu poate fi suspectată de rigoare. Dimpotrivă, sibilinic, disponibil pentru filosofare, poetul-galanton iubea o combinatorie „pulsatorie”, liberă, străină de orice obediență, refuzând prozodia (înțelegă ca *fard*). Poezia a fost, indiscutabil, *miza sa existențială*.

E important că Stănescu, „adulat necondiționat sau repudiat tendențios”, interesează și că, recitit acum, își dezvăluie inteligibilitatea, aventura semnificării, aproximarea sensului etc., dinamitând, se știe, logica lineară. S-a risipit, ne întrebăm, ceața mitului? Poate fi „citit” Nichita doar textual, uitând folclorul scriitoricesc, abandonând percepția contextuală? În fine, noile valuri de cititori, cu „gusturi” de ultimă oră, îl coboară de pe soclu (cum îndeamnă, cu tenacitate, „revizioniștii”) sau e văzut, în continuare, cu accente imnice și rezonanță empatică, drept cel mai important poet postbelic de la noi, revoluționând limbajul? Iată, așadar, câteva motive (temeinice, credem) de a repune în discuție *cazul Nichita*, dincolo de gloria oralității și „rumoarea” canonică. Apărută cu cerbie ori vehement contestată, icoana lui Nichita Stănescu, un clasic în timpul vieții, seducător și prin „risipirile” lui, cu un teribil succes la public (succes, cumva paradoxal, dacă ne gândim că lirica sa abstractă, transpersonală, chiar ermetică nu se oferea unor lecturi lesnicioase) obligă și la o altă constatare. Poetul, un „timpan armonios”, genial și prolix (cum s-a tot zis) n-a beneficiat, credem, de o selecție „la sânge”. Fiindcă Nichita Stănescu a fost *editat necritic*, „strivit” de amatorismul atâtor încropiri, aducându-i, de fapt, uriașe deservicii, adunând cu hărnicie texte diluate poeticește ori inedite (în proliferare haotică); sau chiar volume onorabile, dar operând o selecție discutabilă. Evident că, după dispariția omului, întreținând o prelungită hipnoză, recitirea operei ar fi o firească obligație. Iar recitirea poate fi și o lectură de redescoperire, dincolo de statornicie admirativă (împinsă în sanctificare) ori furii iconoclaste.

Vom reaminti că *revoluția stănesciană* a marcat o mutație a viziunii poetice. Nichita ne-a apropiat, alături de congenerii săi, de lirismul autentic, redescoperind modernismul interbelic, refăcând punțile de legătură cu o tradiție fracturată. Poet până „în străfunduri” (cum l-a văzut Ana Blandiana) „revoluționarul” Nichita a fost *un inovator*. Dar radicalismul său a fost unul pur estetic, propunând alte instrumente expresive. Trebuie să avem în vedere natura sacerdotală a poeziei sale („tăcând” lumea), modelul „fremătător” al lui Pârvan, angelismul insinuat în toți porii acestui lirism care a descoperit „necuvintele” (ascunse în atâta moloz liric), încercând să dialogheze cu zeii; și să nu-i cerem, așadar, ceea ce nu a fost, reproșându-i absența militantismului, „absenteismul etic”. S-a trădat Nichita pe sine? Evident, vom descoperi cu ușurință eclipse ale inspirației, după cum, gândind nereușitele, putem denunța „registru mediativ”, năvălit la diletantism. Dar ar trebui atunci să nu observăm că Nichita a impus un limbaj, nu un număr de texte; a impus, printr-o poezie filosofico-metafizică un sistem simbolic. Și-apoi, orice autor înfruntă timpul prin câteva titluri. Nici revoluția nichitiană nu trebuie „citită” prin declarațiile cohortelor de admiratori, semănând – prin adulație nestrunită – o păguboasă confuzie și nivelând, fără filtru critic, peisajul literar. Oricum, nu e cazul să recădem în biografic. Dar, după atâția ani de la dispariția sa, omul Nichita, magnanim, culant, imatur (Șerban Foarță), iubind curtea perpetuă, amicitia tuturor și gestul gratuit încă fascinează. Și, probabil, abia după ce vor pleca și cei care l-au cunoscut o discuție critică, pe text, poate începe. Până atunci, să acceptăm cu lejeritate ideea că Nichita ar fi „un idol fals”, o iluzie a criticii postbelice, „cea mai mare” (cf. Gh. Grigurcu), o personalitate gonflabilă? Suntem convinși că lirica sa, inegală valoric, împinsă la frontiera necuvintelor, trecând testul primenirii generațiilor va străluci și în zarea transmodernismului ce va să vină.

Dar Nichita nu și-a aparținut. Până și în tematica șablonardă a realismului socialist, Stănescu, ușor docilizat, dovedea o *grație evazivă* (cf. N. Manolescu), până a deveni o „autoritate grațioasă” (cf. M. Cărtărescu). Serafic, ispitit de *recitiri* hagiografice, aflând în Anton Pann, de pildă, un „tată de cuvinte”, cu o nestrunită dispoziție ludică și parodică, el căuta, corporalizând sentimentele, „împreunări” inedite, *loviri de cuvinte* atingând starea de imponderabilitate prin abstractism, sofism, avangardism etc. Levitația stănesciană testează / probează tocmai virtualitatea cuvântului, împins – ca dat ontologic – într-o insuportabilă tensiune. Nichita, observa Ștefan Colceriu, „a întins coarda limbii române” până la destrămarea ființei; *mâna scriitoare* are nevoie, firește, de medierea textului, dar actul de semioză își asumă, cu deschidere vizionară, o tragică neîncredere în limbaj, schimbând *priza ontologică* (cf. M. Mincu). Un Nichita în transă, epuizat (fizic), suferitor „de-ntreg Universul”, cultivând *poetica rupturii* își bulversează cititorul (nu doar pe cel comun, sânguinos, fascinat).

Redescoperirea lui Nichita, dreapta lui așezare în timp urmează. *Revoluția poetică* pe care a inițiat-o nu-l scutește de „o posteritate dificilă”, în pofida ofrandelor aduse de alaiul nichitologilor, conservându-i o

amintire tandră. Totuși, Nichita Stănescu *nu este scriitor de o generație*. Și nu poate fi discutat doar invocând isprăvile bahice, celebrele dicteuri, dispoziția histrionică, atrofierea spiritului critic; chiar *spaima de fixare*. Intră în joc și forța inerțială, transferând vechile ierarhii în noul context, fără mari seisme. Ceea ce poate proba că acele clasamente n-au fost mincinoase, fără suport valoric și nici decretate de forurile de partid; și nici Stănescu n-a fost o valoare artificial „fabricată” în laboratoare secrete. Valurile de revizuiți se vor „predominant morale”. Or, omul Nichita, generos și copilăros, manipulat și confiscat, împins în prim-plan și acceptând cu blajinătate aceste favoruri, stăpânit de o serafică indiferență s-a lăsat „murdărit” de viață. Omul a slujit operei. „Îngerul obez” era „primejdios de atractiv”. Să înțelegem că asta i-a „tratat creația pe sus”, cum crede Gh. Grigurcu?

Adevărat, se poate cădea și într-o *retorică extatică*. Gabriela Melinescu îl considera „un iubit al zeilor”. Pentru Al. Condeescu, întâlnirea cu Nichita, într-o lume închisă și întunecată, „era un fel de spațiu luminos”. Dar există pe lângă paralizia idolatră și o *voluptate a maculării*, o contestație primitivă. Așadar: obiect de adorație, trăind intens poezia (ca „avuție nejeftuită”) sau o fosilă a epocii comuniste? O personalitate gonflabilă, bucurându-se de succes sau un poet uriaș? Un *poet ocazional* sau un *destin poetic*? – ca să discutăm în termenii lui Noica. Fiindcă, Nichita Stănescu nu este doar creator de limbaj, ci și de mitologie. Iar „proliferarea de mituri” – aflăm chiar din gura poetului, ispitit de Aurelian Titu Dumitrescu (în *Antimetafizica*) – este stârnită nu de operă, ci de autorul operei. Or, Nichita Stănescu, „o pată de sânge care vorbește”, a fost, și el, „pipăibil cu mâna”. Dacă talentul nichitian s-a bucurat de o „recunoaștere senină” în rândul confrăților (cf. Răzvan Voncu), dacă legenda, deși diminuată, încă mai circulă, poetul ar merita, în sfârșit, o *lectură critică*, asigurând înțelegerea operei. Ca dovadă, iată și câteva inițiative recente. Daniel Cristea-Enache trage a doua ediție din *Lyrice magna* (Editura Spandugino), Bogdan Crețu, „inventându-l” pe Nichita, propune „o carte de ficțiune atent documentată” (v. *Nichita. Poetul ca și soldatul, la Polirom*), Cassian Maria Spiridon își adună editorialele din *Convorbiri literare*, testând soarta unui „alergător din trecut” (v. *Gândurile cu vedere ale lui Nichita Stănescu*, Editura Cartea Românească Educațional), în fine, Pompiliu Crăciunescu, în viziune transgresivă, pe urmele lui Basarab Nicolescu, vede în Nichita un „fizician al sensului”. Și lista se lungeste.

INVITAȚI SPECIALE

Varujan Vosganian

Potirul

atâta penumbră încât
nu se mai poate deosebi câinele de lup

merg, în orașul meu, cu tălpile goale
pe un jăratric de stele

pentru prima oară desculț
ca o spovedanie a cărnii

de sus, orașul pare un mormânt răscolit

acolo, pe strada Busolei, la numărul șapte

am locuit cândva
eram zadarnic de tânăr, încercam
să ridic de ambele toarte potirul
c-o mână dureros răsucită la spate

acum povestesc tot mai des despre mine
o evanghelie la persoana întâi
rămasă apocrifă și neterminată

pe asfaltul umed, stelele mocnesc și se sting
se face dintr-o dată atâta beznă încât
doar orbii sunt cei care văd

Hei!

Îmi trăiesc toate vârstele deodată,
Hei, inocentule și melancolicule
Și nesăbuitule, hei!
O lamă de sticlă împarte lumea în două
tăișul prin care mă privesc
cum merg de mână cu copilul care am fost
îl iau în brațe când ostenește, precum sfântul Anton,
cum iau asupra mea păcatele tinereții
chiar dacă tânărul cu barba ca antracitul
nu vrea să ia asupra lui păcatele mele de-acum

Am învățat să supraviețuim, cum bine se vede
Tu, inocentule, primul născut dintre noi
ție ți-a fost cel mai greu
Tu, nesăbuitule, care îți joci viitorul la rișcă,
la dublu sau la nimic
Tu, melancolicule, care ai de pierdut
doar trecutul

Trăim deodată, o să murim deodată.
atâta rușine ar fi, cu privirile în pământ,
ca vreunul dintre noi, înaintea celorlalți,
să dispară
Hei, inocentule și nesăbuitule
Și melancolicule, hei!
Atât de lipsită de pudoare e moartea...

Autograful lui Dumnezeu

Biblia din care citesc poartă un autograf

de-al lui Dumnezeu:
 „Fiule, să nu te superi pe mine!”
 Dumnezeu coboară rugăciunile spre pământ
 eu ridic rugăciunile către el
 unde rugăciunile se întâlnesc e tăcere
 niciun păcat nu se oglindește pe apă
 Miserere mei, Deus, miserere!

Apoi citesc epistolele către corinteni
 către tesaloniceni, galateni, efeseni
 și adaug epistola mea către comeseni
 frați creștini care mușcă din mine
 și se ling cu lăcomie pe dește
 eu sunt cel dintâi născutul memoriei mele
 din mine se desprind părinții mei
 ca osicioarele care se bifurcă
 din osul de pește
 apoi tribul celei de-a treisprezecea seminții
 și parcă-l aud pe Dumnezeu cum îmi zice
 „Fiule, nu te supăra pe mine,
 cu semnul ăsta n-ai să poți învinge.”
 Estimp, carnea mea râvnește la carnea femeii mele
 dar sufletul meu, nemărginit fiind,
 n-o poate atinge.

Adrian Alui Gheorghe

UN POEM PATRIOTIC

Aș vrea să scriu un poem patriotic
 care să fie greu de tradus
 chiar în limba în care a fost scris;

să fie un poem care să smulgă limba
 celui care îl rostește
 dinții să i se împrăstie
 ca sîmburii de rodie
 ochii să i se holbeze brusc
 de parcă ar fi văzut moartea
 despletindu-și părul
 și îngînînd un cîntec obscen;

aș vrea să scriu un poem patriotic

care să îl ia de guler pe individul
care nu știe numele secret al patriei sale
și să șteargă cu el
podelele cerului;

și poemul acesta patriotic să imprime
cu suflul cuvintelor o furtună nemaipomenită
în parlament încît politicienii zilei să se refugieze
în proiecțiile lor despre viitor
sau să fie puși să aștepte viitorul
ca pe un autobuz care trăiește
din propria întârziere;

ei, dacă poemul patriotic
pe care vreau să îl scriu ar trebui să renumească
munții cu numele lor consacrate
să renumească apele cu numele lor curgătoare
să redea cîmpiei orizontul
care poate fi unul subțire, subțire de tot
ca o aripă de libelulă
care a săpat un tunel în pieptul miresmei;

da, poemul patriotic pe care îl voi scrie
va sparge inima vînzătorului de abțibilduri cu patria
va strivi pe cel care îi ia numele în deșert
și îl va surghiuni în propria nemernicie;

mă enervez gîndindu-mă că ar trebui să scriu un poem
patriotic în care pînă și patria ar trebui luată la întrebări
să îi cer socoteală că nu dă doi bani
pe visele disperaților care în loc să cucerească o femeie
au cucerit munți, ape, șesuri și iluzia libertății;

uneori știu că patria minte
dar nu-i reproșez
o aud cum plînge în pumni
ca o bătrînică măcinată de propria nimicnicie:
a avut o istorie dar a consumat-o
ca pe droguri ușoare
și acum constată că nu mai are nimic de pierdut;

cît am fost împreună
am avut sentimentul
că a existat mereu ceva ce nu ne-am putut spune

și nu pentru că nu am găsit cuvintele potrivite
ci pentru că nu am avut curajul necesar.

Eugen Dorcescu

OMUL DE CENUȘĂ

Mă aflu în pisc,
sub ochiul soarelui, de
vasilisc.

Iată-mă-n vale,
pe pajiști de vipere, cu
tălpile goale.

Dacă ceea ce spun ar
fi numai un vis,
nu aș fi spus, nu
aș fi scris.

Dar orice rostesc se
întâmplă...

Aspida îmi doarme în
perini, sub tâmplă.

SALCÂMII SACRI

Mirelei-Ioana

Privesc salcâmii sacri, grei de floare,
Tălăzuind din cer spre caldarâm
– Edenic ceas al florilor-fecioare –,
Și-mi amintesc de Țarigrad, de Râm,
De-oștiri, și de Scripturi, și de odoare,
De crucea spadei, fulgerând în soare,
Ca-n vechile-anluminuri legendare...

Îmi amintesc și magicul tărâm,
Al întâlnirii noastre. Știi tu, oare?
Iubirea-i o pădure de salcâm...

VISUL SACRU

Ce fericiți dansam noi doi în vis!
Ah, visu-acesta El ni l-a trimis,
Din negura și veșnicia Sa,
Spre-a ne redobândi și vindeca!

Simțeam cum tactul muzicii asculți.
Dansam: Tu-mpodobită. Eu - desculț.
Frumoși și puri. Un heruvimic luth
Sacraliza eternul început.

Ce fericiți dansam azi-noapte-n vis!
Știu: visul sacru Domnul l-a trimis.
Ne-a reclădit femeie și bărbat.
El m-a rănit. Tot El m-a vindecat.

MONTSÉGUR

Revăd, ca-n vis, natalul Montségur,
Biruator în orișice înfrângeri.
Ce puri eram! Eram atât de puri,
Încât păream mai îngeri între îngeri.

Desprinși de lume, rupți de elemente,
De apă, de văzduh și de pământ,
Ne-am fost iubit aieva-n trup și-n gând
Și-am ignorat vrăjmașu-așezământ
Al omenirii pururea demente.

Când am aflat că totu-i doar un joc
Și sacrul munte însuși e-o fantasmă,
Îți amintești? Ne-am aruncat în foc,
Drept jertfă detestatului Moloch,
Și-am renăscut în două flori de plasmă.

ERMITAJ

Era un ermitaj. Atlantic schit.
Între ocean și munte. Alb. În soare.
Un ermitaj ceresc. Și-un eremit
Pe troița luminii răstignit,
Străpuns de lănci și cuie de zenit,
Între azur de cer și-azur de mare.
Eram și eu? Eu, scribul preasmerit,
Transfigurat de trudnice asceze.
Etern învins, etern nebiruit.
Trecusem de-ale morții metereze
Și-acum, pe-aceeași cruce pironit,
Străluminat de sacre anamneze,
Eram nespun de viu, de fericit.
O, sfinte ierurgii și epicleze!
Heruvi de vid, topiți în vid și-n mit,

Zburam, alături, scrib și eremit,
 Sub aura extatice amieze.
 Urcam din infinit în infinit
 Și iar din infinit în infinit,
 Mânați de-un dor cumplit, neistovit,
 Pierduți în sorbul veșnicei Geneze.

Ioan Radu Văcărescu

AȘTEPTARE

Așteptarea poate fi o situație dintre cele mai fericite.

E un viitor în trecut ce poate da virtualității irizări de o virilă nostalgie.

Ce fac de fapt eu aici, ascuns de privirile tuturor, pe priciul din fereastra joasă a spitalului, cu paharul de cafea la îndemână și țigara aprinsă cu gesturi ușor nesigure?

Aștept.

Poate un umăr de care să mă sprijin, iar nu de scândura rugoasă ce ține loc de ușor.

Așteptarea îmi pare acum cea mai fericită ficțiune posibilă.

N-am plecat la plajă la nudiști, la Evanghelia, în acea zi, m-am îndreptat mai întâi spre taraba de lângă mlaștina din centrul satului pescăresc, la o cafea la nisp, apoi spre cealaltă parte a plajei, spre golful lui Caropolis.

Nu am ajuns însă în golf, am rămas deasupra mării, pe promontoriul foarte înalt de unde golful și plaja pustii păreau o altă lume.

Așteptam.

Senzație de libertate absolută și o nedumerire nouă, liniștită, albastră.

Am rămas o jumătate de zi pe acel promontoriu, iar apoi m-am întors în sat, la singurul hotel aflat la acea vreme acolo, unde am folosit a doua cafea pe acea zi, pe terasa de la marginea mării, unde mă aștepta cel mai bun prieten al meu, îngrijorat de dispariția mea.

A plecat liniștit iar eu am rămas cealaltă jumătate a zilei acolo pe terasă, privind marea ce se domolea tot mai mult spre seara pontică.

Așteptam.

Ea plecase dis-de-diminează.

Undeva.

Așteptam răsturnând pe față și pe dos toate scenariile posibile, toate planurile simple sau întortocheate, toate emoțiile tari sau slabe, toate gândurile prezentului și viitorului trecut.

Am perindat în minte vreo câteva vieți.

Fără de moarte, doar curgere de sânge, sevă, limfă, apă sărată, cafea, fum de țigară, valuri înspumate, dragoste, suferință, spaimă.

Spre seară am mers din nou pe promontoriul de deasupra golfului, m-am așezat chiar pe buza falezei, privind înserarea ce părea o altă lume.

Am auzit pași în spate și când m-am întors i-am văzut venind spre mine cu pași grăbiți.

Ea s-a așezat la un pas de mine, privind cu nesaț înserarea care îi plăcea atâta de mult.

L-am întrebat pe cel mai bun prieten al meu dacă știe unde a fost ea în acea zi.

Mi-a răspuns că asta nu contează, important e că ea e acum acolo lângă mine și se bucură de asfințitul fără sfârșit.

El a plecat și eu m-am aplecat ușor spre ea.

Ne-am sprijinit umăr în umăr, cu pricioarele atârând în gol deasupra mării.
Așteptând.
Toate scenariile și planurile dispăruseră ca prin minune.
A rămas așteptarea, irizare a unei virtualități de o melancolie nepământeană.

NOAPTEA ÎN ORAȘ

Înainte de a se încuia ușa principală, la ora unsprezece noaptea, coboram la o ultimă țigară.

Spitalul, la ora aceea, era aproape mort.

Noapți îmbibate de sedative, personal aproape dispărut, bolnavi transpirați în paturile de fier din saloanele minuscule cu uși deschise spre holuri.

Urmăream cu atenție momentul în care un cerber îmbrăcat în negru venea din întunecimile tăcute ale spitalului și încuia ușa principală cu un lacăt cât toate zilele.

Odată chiar i-am făcut semn să mai zăbovească o clipă să-mi termin țigara, să intru la locul meu bine stabilit din camera cinci, în care, la acea oră, domnul Egnald corecta, scria și iarăși corecta, singurul, se pare, locatar al universului de moment care era treaz, în afară de mine, robul, rătăcit pe coridoarele și scările întunecate ale unui spital vechi, împietrit într-o searbădă tăcere.

După ce mă întorceam în cameră, de obicei scoteam sticla bocnă de plastic de doi litri din congelatorul frigiderului și mi-o așezam pe burtă exact peste tăietura legată cu cabluri de plastic.

Altădată am rămas pe dinafară, ușa fiind închisă de portarul atotstăpânitor în timp ce vorbeam la telefon cu Mo plângându-mă că nu am unde să mă spăl cumsecade, că singurul vis pe care-l am e acela al unei îndelungate îmbăieri.

Atunci avusesem noroc, lăsasem fereastra deschisă, la rugămintea domnului Egnald, deși era luna lui noiembrie, camera cinci era doar la doi metri jumate înălțime, m-am cățărat pe zid și m-am întors nevătămat, deși cu dureri prin burtă, înapoi.

De data asta, crezând că mai este timp destul (se pare că măsura timpului nu mai mi-era pe înțeles, sărit cumva din schema de zi cu zi a obișnuinței), m-am grăbit spre spitalul privat de vis-a-vis ca să-mi cumpăr o ultimă cafea.

Între timp, deținătorul cheilor, infatigabilul portar, a închis ușa.

L-am văzut îndepărtându-se mut, surd și orb, spre scările de la subsol.

Nu existam, iarăși.

Pe fereastră nu mai puteam reveni în cameră, eram mutat altundeva, în camera nouă, cu nea loji legat de pat, cu fereastra blocată permanent.

Și dacă tot visam la o îmbăiere pe cinste, am plecat din curtea spitalului spre casă.

Am ieșit pe poarta permanent deschisă de la urgență, aflată la câțiva pași distanță, am ieșit pe strada de la Morgă și m-am îndreptat spre bulevard, pe lângă vechiul parc ce mărginește centura a treia de fortificații a orașului.

Așa, cu șlapi în picioare, cu nădragi de pijama, doar cu bluza de trening verde în spate, cu tuburile și recipientele de evacuare la vedere, răsucite pe mîna stângă, cu branula strălucind pe dosul palmei.

Am simțit de la început că nimic nu contează, că nimeni n-o să mă vadă, n-o să mă oprească, n-o să mă întrebe de sănătate.

Am ieșit pe bulevard și l-am traversat spre bolta de cărămidă pe sub care se ajunge pe Cetății.

Dintr-o dată, mi-am dat seama că ceva nu e în regulă, nu întâlnisem până acolo, pe câteva sute de metri, nici un om, ba, parcă nu era nici o mașină pe șoseaua de obicei aglomerată chiar și la acea oră, astfel că trecusem pe roșu.

Am privit cu atenție în jur.

Nimeni.

Am trecut prin portal, pe lângă Thalia, spre tunelul ce duce pe Filarmonicii și spre Piața Schiller.

Nu era nimeni.

Lumea e la somn, m-am gândit, n-am mai fost de mult pe străzile oraşului la ora asta.

Am intrat pe centru, prin tunelul celălalt, al îndrăgostiţilor, am ieşit în Piaţa Mare şi am luat-o la stânga, pe Bălcescu.

Nimeni.

Apoi pe lângă Împăratul Romanilor, la pas, cu ȱigara aprinsă în colȱul gurii, detaşat, relaxat, mirat, oarecum încântat.

Nimeni, nu era nimeni.

Lumini, galantare luminate, firme luminoase la farmacii, holuri strălucitoare la bănci, intrări deschise la baruri şi restaurante.

Şi totuşi, nimeni.

Plus că se pare că priveam de la o oarecare înălȱime, ochii erau la nivelul etajului întâi al clădirilor de pe Bălcescu, bluza de trening verde era desfăşurată în vântul ce începuse să bată dintr-o dată ca o pânză enormă de corabie, tuburile de plastic şi căldăruşile burȱii erau cât stâlpii de iluminare, şlapii păreau şlepuri ajunse pe uscat, ȱigarea scotea fum cât dintr-un furnal siderurgic, dosul palmei era un platou uriaş pe care se lăfăia singuratică branula ca un pisc carstic măcinat de sângele pământului.

Am ajuns în drept cu Frieda, chioşcul era luminat puternic, terasa îngrădită era pustie, înăuntru în restaurant nimeni, erau sticle goale de bere şi de vin pe mese.

Nimeni.

Iar cât despre mirosul de cafea, nici vorbă.

Am trecut de Tribune şi apoi pe lângă Parcul Astra, spre bulevardul care de ani şi ani mă duce acasă.

Parcă totuşi ochii nu mai priveau de la aceea înălȱime de etaj, erau undeva jos de tot, la o palmă de asfalt, poate două.

Nimeni.

Pustiu.

Iar privirea începuse să crească şi să scadă sus - jos, jos - sus, ca o tiribombă de carton umplută cu rumeguş.

Tot nimeni, pe străzi sau pe şosele.

Nici măcar pe şoseaua naȱională, culmea.

Am ajuns aproape de Subarini, de terasa unde scriu din când în când aceste cuvinte sărace.

Nimeni.

La Billa uşile se deschideau mereu, dar nu intra şi nu ieşea nimeni.

M-am oprit deasupra pasajului care coboară spre strada mea, la margine se aflau câteva taxiuri gol-goluȱe, m-am sprijinit, foarte obosit, de gardul Spitalului Militar şi am reflectat îndelung.

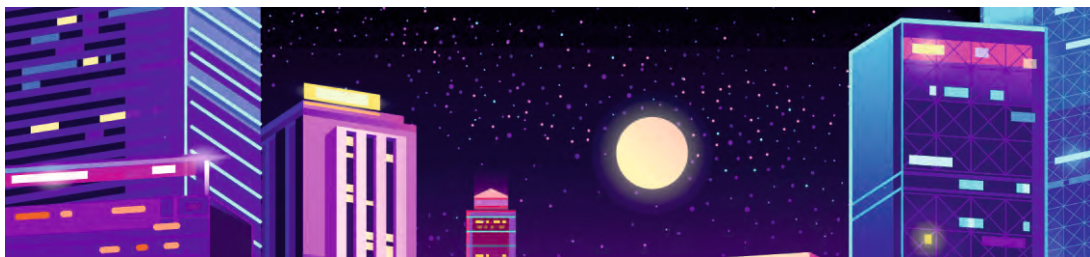
Dacă nici acasă nu-i nimeni?

M-am întors pe acelaşi drum pe care venisem.

Când am intrat pe poarta de la urgenȱă portarul m-a întrebat ce doresc şi i-am spus că merg la mine în salon, că sunt internat la chirurgie, iar acesta, dând din cap cu mare înȱelegere, mi-a urat sănătate.

Uşa principală de la spital era deschisă şi mi-am dat seama că se făcuse deja şase dimineaȱa, ora la care marele cerber descuia lacătul.

Am intrat în spital odată cu vreo câteva asistente, dar m-am întors rapid în curte, mi-am cumpărat o cafea de la spitalul privat de vis-a-vis, m-am aşezat în fereastra joasă din zidul clădirii, mi-am aprins o ȱigară, privind cu mirare animaȱia de oameni şi maşini din curtea spitalului, sub geana abia bănuită de lumină dinspre sud, de dincolo de Morgă.

Ion Marin Almăjan

Omul, el omul

Se prăvale întunericul
spulberând lumina lumii.
Sufletu-mi tânjește după bucurie,
mintea-mi scoate din adâncuri îndoiala:
vom mai fi sau nu?
Te afli între Scylla și Caribda
bătrâne scrijelit de ghearele omului,
semenul, fratele tău, omul,
plămădit de Ziditor din țărână și Duh sfânt.
Oare unde s-a risipit duhul sfânt,
pe care Creatorul l-a suflat în botul humei?
De a rămas numai pământul negru și tăcut,
din care ies târâtoarele?

Fereguia

Neștiută, nebăgată în seamă,
își ascunde rădăcinile firave
în lutul dintre crăpăturile stâncilor
ce țin în spinare ascunsa cetate a Gradiștei,
bătrână ca veacurile.
Nimeni nu le cunoaște,
nimeni nu le ia în seamă,
nici păsările, nici jivinele pădurii, nici oamenii.
Nefiind nici pasăre, nici jivină, nici om,
doar copil,
am mușcat din ele.
Gura mi s-a umplut de o dulceață de foc.
Și am văzut până în străfundurile pământului.
Am auzit apropierea viperei cu corn,
stăpâna pădurii, a dealurilor și a Nerei.
-Ai să mori la adânci bătrânețe, dintr-un suspin,
a şuierat ea, bătrâna atotștiutoare,
ațintindu-mă cu privirea ei de gheață.
Atunci m-am întrebat dacă toți oamenii
mor suspinând....

Maria Trandafir

IEȘIREA DIN UMBRĂ

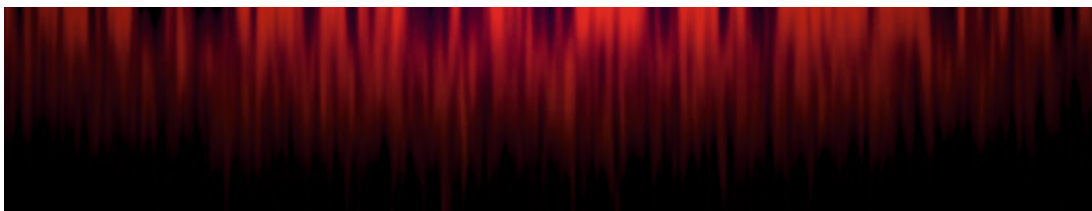
Citind poeziile din volumul „Lacrimi de sticlă” al Doinei Guriță, pătrunzi într-o zonă de umbră, în care tristețea, suferința (nu mimată), durerea, singurătatea angoasantă par să se întâlnească într-o ciudată armonie. Zona de umbră este sufletul poetei ce pare că-și caută drumul spre lumină, fără să aibă certitudinea că-l va găsi. Evident cititoare de poezie, asimilând teme, motive, formule poetice și curente literare diverse, Doina Guriță refuză imitația, căutându-și un drum propriu, printre experiențele poetice diverse ale vremii. Dar este cert că poeziile sunt tributare romantismului (neoromantismului, după cum precizează criticul Ion Holban), mai ales celui elegiac, aflat sub orizontul nopții, care, de cele mai multe ori, este asociată morții. Ceea ce ține de lumină, de dragoste, de vis, de înșeninare și de speranță apare frecvent în opoziție cu întunericul, cu ne iubirea, cu trezirea din coșmar, cu deznădejdea. Dominată de tenebre, poeta alături existența și non existența, căci în poezia sa focul iubirii devine cenușă, ființa devine humă, steaua se transformă în lacrimă, iar lacrima în sticlă, crucea este tăcere, visul geme. Cerul, văzduhul, amurgul, noaptea capătă viață, dar pentru a șopti dureri, pentru a plânge, deschiderea fiind spre o viață tăcută, izolată, în care, în mod bizar, mormintele sunt sus, pentru a primi lumină, căci întunericul sepulcral o înspăimântă.

Atmosfera luctuoasă, neconfortantă, se datorează durerii care zbuciumă ființa și care acaparează pe cel neavizat. Se conturează, totuși, câteva teme, cum ar fi natura, iubirea, relația cu divinitatea, existența (viața și moartea), axate pe motive frecvent întâlnite în poezie: timpul, visul, dorul, toamna, gândul, lumina, noaptea. Pentru Doina Guriță, viața este un eșec, ceea ce-i provoacă o stare de neliniște, devenită angoasă existențială: „Nimic, nu am nimic./O inimă, din umbră, mă răscolește/ Zbor după zbor,/ eșec după eșec./ Nu am o inimă,/ ci un mușchi care bate/ dezbrăcat de suflet”(Infernul începe cu speranță). Un chip (al cui?) îi tulbură viața, provocându-i un chin continuu, pe care nu-l poate controla: „Nopți, zile, ore, minute, nimic./Dimineaa, devreme, după zori/rugăciune după rugăciune/ durere după durere”/(Nu are sens). O absență, o pierdere definitivă, irecuperabilă, îi accentuează suferința, care se constituie într-o permanență: „Pierderea ta este o lacrimă/ incizie în suflet/ o incizie fără limite/...Mă plimb în întuneric”/ (Pierderea ta). Este firesc să se contureze un lexic aparținând unei sfere semantice care vizează agonia ființei îndurerate: otrăvă, neputință, grimasă, moarte, durere (ce tulbură viața), cadavre (ale iluziilor), nevralgie (a vânturilor), înfrângere (a ființei), agonie (a ființei și a elementelor naturii). Existența poetei e legată doar de prezent, căci viitorul n-ar trebui să existe, fiindcă abia atunci oamenii ar învăța să trăiască clipa, așa cum este aceasta, fără să aștepte un viitor care ar putea să nu le aducă rezolvarea (măcar) unor speranțe: „Vorbim despre viitor,/ iar viitorul nu există/...totul e posibil acum/când viitorul nu există”(Vorbim despre viitor). Întreaga existență se desfășoară sub zodia unei tristeți strivitoare de speranțe, de încredere în viață. De altfel, leit-motivul acesta, prin deasă repetare, creează impresia (falsă desigur!) unor sentimente mai mult declarate, decât simțite, poate și datorită unor structuri poetice prea des folosite în poezia de acest gen: viața-i o iluzie, trecutul fuge, covoare de flori viu colorate, zilele se scurg, infinitul clipei, vântul șuieră prin plete, lumea-i fără suflet. De cele mai multe ori, întristarea e asociată cu liniștea, adică tăcere, muțenie, nerostire, necuvânt, iar imaginile surprind prin forța lor sugestivă, prin frumusețe și prin originalitate: „Gând izvorât curând/din ultima noapte a vieții tăcerii”/; „îmi exiliez liniștea în sicriul tăcerii absolute”; „liniștea acutizează trăirile”, „sunt prizoniera tăcerii”, „loviturile pe suflet visează tăcere”, „cuvinte nerostite coborând în infernul nopților”. Uneori, singurătatea este exprimată prin accente

tânguitoare, ca într-un fel de litanii: „nimeni nu mă mângâie/ inundată sunt de lacrimi/”, alteori este sursa unor gânduri apăsătoare, în care apar profeții despre „un trecut amănat”. Viața măsurată prin timpul trecător este nesigură, iluziile nu mai pot fi controlate, dispozițiile sufletești sunt schimbătoare în funcție de timp, verbele sugestive pentru „trecere” fiind: se scurg, se cern, pleacă, dispar (zilele), iar ființa pare rătăcită în lumea în care nu-și mai găsește loc. Căutând o dimensiune temporală prielnică ei, poeta se lamentează, pentru că descoperă un timp dușmănos: „timpul care distruge limitele tuturor/limitele timpului care distrug totul.../Când totul s-a terminat/vântul suflă fără măsură privirile”/. Vremea, văzută din perspectiva anotimpurilor, aduce o schimbare în atitudinea ființei atât de dornică de lumină; culorile specifice naturii sunt corelate cu etapele vieții: de la seninul albastru al verii, mergând pe sugestia tinereții, la galben–ruginiul toamnei, evidenta maturitate, până la alb-argintiu al brumei, amintind bătrânețea. Primăvara este surprinsă într-un tablou idilic, dar prin imagini convenționale (prezente în literatura pașoptistă, mai ales la Alecsandri), dar i se atribuie o influență catharsică: „în zarea unei primăveri/stă leacul mutelor dureri”/. Toamna surprinde apetența poetei pentru contemplație, zăbovind asupra detaliilor ce indică o naștere, o prefacere și un sfârșit: „iese toamna din norii/veniți din alte părți îngălbenite”/, pentru a rodi: „se scutură toamna de viță și poame/căzând se strivesc strugurii aurii/ ce-mbată pământul de dulce”/ și pentru a se sfârși: „toate trec prin ciurul lui noiembrie/ de dinaintea iernii celei lungi”. Se simte galbenul vânturilor de septembrie venite de-aiurea, se vede rodnicia aurie a lui octombrie, cu lumină așezată pe frunze, înfloară lumina stinsă a lui noiembrie. Imagini inedite sunt cele care creează o feerie în alb, cu fulgi născuți din „broboane de apă”, trecute prin ger, deveniți un altfel de stele ce coboară pe „sfuri nevăzute”, în timpul iernii.

Se simte când ceva se întâmplă în ființa atât de grav încercată: ca și cum s-ar fi trezit dintr-o noapte lungă și rece, poeta realizează că este inutil să vezi peste tot numai tristețe, să cauți neapărat urâtul („pete în aștri”) în frumos, să-ți faci iluzii, când simți nori apăsători deasupra ta. Și conștientizează că se poate salva din plasa solitudinii; timid, câte un bob de lumină i se agață de suflet, ca o mică speranță, iar un vis neclădit pe amăgiri îi deslușește un sentiment ce părea uitat, iubirea, prezent în flori, în stropi de dor, în gânduri nesărutate (inedită sintagmă!). În locul pustiului, al umbrelor, apar lacuri albastre cu nuferi, luceferi, stele, codri de aramă (în care se recunosc, cu ușurință, motivele eminesciene cele mai des întâlnite, configurând un rai pământesc), dezvăluind o altă stare de spirit, în care își face loc iubirea, nădejde ascunsă, care-i prefăce firea, deși uneori i se mai pare că iubirea e imposibilă. Când intuiește o bătaie comună, în același ritm, în inima ei și a bărbatului sortit, crede în unitatea acestora, căci bărbatul și femeia au fost la început o ființă. O anumită reținere se mai simte în femeia îndrăgostită, nedeplin convinsă de existența fericirii, hotărându-se cu greu să-și dezvăluie sentimentele. Doar bunătatea din ochii bărbatului o va convinge. Lumina iubirii ia locul întunericului și întreaga fire participă la această minune: irișii înfloresc pe amintiri, mintea zămislește altfel de gânduri, clipele freamătă de necuprins, zăpezile cântă, din petale se nasc gânduri. Pentru a accepta schimbarea e nevoie de hotărâre: „trebuie să te iubesc, precum viața”, ca să se convingă de această nouă realitate în care nu crezuse. Mângâierile și admirația iubitului o fac să se simtă liberă, fără „căpăstru”, exprimându-și simțirile printr-un monolog adresat, confesiv: „Mâna ta în umbră părul mi-a mângâiat./ Te uiți la brațele mele./Liber,/ sufletu-mi zburdă” (Zorii). Descătușată de robia infernului în care a zăbovit și s-a zbătut pre mult, privește în jur și se privește, ca pentru a se cunoaște și a descoperi lumea. Iubind, îndrăgostita simte că: „diminețile îmi curg pe umeri/ până la tălpi/ca pletele sălcioilor care plâng.../mă strigă pescărușii/ îmi pregădese aripile/ ca să zbor/...buzelor le e sete de dulcele apei/ brațele se ntind și mă dor”(Îmi ard ochii). Știndu-se iubită, devine îndrăzneată, făcând mărturisiri, nu lipsite de sugestii erotice: „Părul tău negru/ îmi incita palmele./ Bolta palatină, cândva neagră,/se metamorfoza în roșul macilor.../doar ochii măriei tale verzi-căprui/mi-au descifrat căutările”/(Atunci). Dacă dragostea înseamnă zbor, acesta trebuie să fie continuu; când iubitul a uitat cum se zboară, ea, femeia care i-a pus în palme lumina, se simte „aripă agățată de tine”, dar frântă și intuiește zădărnicia vieții. Refuzând întoarcerea în umbră, e hotărâtă să creadă în puterea vindecătoare a iubirii: „Prin silueta deasă a frunzelor,/ văd chipul tău./Plămădind din rază de soare/îmi vindecă trupul meu/ cel ostenit de dor/atâta dor, iubite.../Tu mă vindecă de fantoma ce mă mistuie”/(Fantoma ce mă mistuie). Dragostea i se pare: „mângâietoare/ ca o rază de ploaie,/odihna vieții,/speranța deznădejdie.../ore ce curg în cascadă/dulceața vieții”/. Plămădită din raze de soare, iubirea este lumină. Insidios, încearcă să se strecoare gândul că fericirea este, totuși, o fantomă. Dacă exprimarea sentimentelor ar fi fost elementară, n-am fi putut vorbi de „artă”, în cazul acesta despre poezie. Dar este evident faptul că dezvăluirea trăirilor a fost involuntară,

„fără scop și plan, scrisul despre sentimente nefiind o activitate proprie voinței”, după cum afirma Ernst Meuman (în Sistemul esteticii). În felul acesta, poezia devine involuntar învelișul sentimentului. Accente lirice se desprind și din poeziile închinat mamei, pătrunse de gingășie și de reală duioșie. Totul îi amintește de mama sa: fulgii de nea, mugurii ce-așteaptă căldura primăverii, gândurile de noapte, șaptele ce i se par că se aud din nori. În mod firesc, prezența mamei este asociată cu fericita copilărie care a urmat mereu drumul dorului. Tonalități de cântec nostalgic, prin care își exprimă regretul de a fi părăsit casa natală (amintind de poeziile elegiace ale lui Goga) se desprind din aceste creații: „Pribeagă bat în uși, ferestre,/să-mi mângâi fața cu-a ta palmă,/să-mi mai citești dintr-o poveste,/să mă ascunzi în vocea-ți calmă.”/Și din iubirea ta de mamă/mai împrumută-mi o secundă,/s-o am în gând ca într-o ramă/atunci când plânsul mă inundă”/. Este evident că iubirea de mamă re trăită cu nostalgie este unică, fiind singura care nu dispare odată cu trecerea timpului; doar mama îi poate umple ființa cu vise. Dar amintirea mamei pământești este învăluită într-un aer de sfințenie de către Mama Sfântă, care țese „scutece de lacrimi” și căreia primăvara îi aduce prinos de flori. De altfel, multe dintre poeziile Doinei Guriță sunt scăldate într-un fel de taină pe care o întrezărește în cer, în moarte, în suspinele copacilor, în mătasea lunii și în silueta nopții, într-o liniște bisericească, în care ea însăși trăiește umilința în fața lui Dumnezeu. Un fior religios se insinuează în atmosfera poeziilor, străbătute de îngerii pe care îi vede sau îi intuiește (idee prezentă în Poemele cu îngeri voiculesciene), în diferite momente ale vieții sale dramatice, în care are de dus o cruce, așa cum au toți creștinii. Îngerii (după prof.dr. D Stăniloae, în Teologia dogmatică ortodoxă) sunt slujitorii lui Dumnezeu, dar și ai omului, prezența lor fiind o lege a existenței noastre spirituale, prin firea lucrurilor; acesta poate apărea în mai multe ipostaze, sesizabile și în poeziile Doinei Guriță. Astfel, apar: îngerul protector care „nu a lăsat să înghețe norii de pe cerul nostru”; îngerul călăuză ce îi pune scări de la lună, spre pământ, pentru a-i ușura coborârea: „cobor și eu cu el, cu gândul/pe scările de îngeri puse”/ sau „îngerii au dus stelele mai departe de a Laptelui Cale”; îngerul păzitor, care îi veghează iubirea, plângând efemeritatea acesteia: „în toamna plinătății noastre/curg lacrimi de îngeri/întroienindu-ne în timp”/. Un pur fior religios, îmbrăcat în accente eminesciene ușor de recunoscut, se desprinde din poezia Vecernie, un fel de Seara pe deal - dar nu laică – surprinsă într-un moment de copleșitoare taină, într-un amurg în care cerul și pământul se întâlnesc în clipa sfântă a Învierii: sacralitate, singurătate, pioșenie, puritate, blândețe, pătrund în sufletul ființei pline de misterul lui Iisus, aducându-i izbăvirea. Versurile curg, au armonie și ritm poetic adevărat, anunțând un poet aflat în luptă cu sine, pentru a se autodepăși: „Seara pe deal/toaca răsună mai tare,/trag clopotele,/anunță Vecernia mare./Lângă Iisus, candela arde-n tăcere/Trec spre apus, raze de soare stinghere/Liniștea se ascunde-n tainice unghere”(...)/ Este ciudată prezența unor versuri prozaice, simple enunțuri: „Stau și meditez.../mă gândesc la clipele...” sau „Este dificil/să-ți spun că te iubesc”/, ori „Când măcinată de griji/în taină mă zbat pierdută, privind pe geam”/ care nu-și găsesc locul lângă versuri de o reală expresivitate, denotând talent și simț al potrivirii cuvintelor: „inima mea ninge în asfințit cu flori de cais”; „Adâncuri de aștri se sparg în mii de podoabe/Ninge./Pe amintiri înfloresc cireși/; „Aud zăpezile cântând singurătatea unui joc de jale”; „am îngenuncheat/să-mbrățișez pământul/mirosind a Mioriță”; „Umbre ce pot atinge vise albastre/îmbrăcate de lumină”/; „lacrimile să se prefacă-n praf de stele, /oftatul în cântec de privighetori”/. Sunt imagini care dovedesc sensibilitatea poetei, care nu ezită să pună în versuri povestea unei vieți, în care suferința și durerea au înflorit în umbră, care și-a găsit greu (și nu fără renunțări) calea și liniștea sufletească, prin credință, prin amintire și prin iubire, înțelegând că ceea ce contează este AZI, nu ieri, nici Măine. Dovedește, prin propria recuperare, importanța trăirii clipei prezente și că a înțelege, astfel, profunda semnificație a versurilor eminesciene: „Nu e păcat/ să ni se lepede/ clipa cea repede/ ce ni s-a dat”/? Sentimentele, exprimate direct sau învăluit, conferă poeziei sale un lirism grăitor, dovedind adevărul celor scrise de Friedrich Hegel (Prelegeri de estetică): „subiectivitatea interioară este adevăratul izvor al liricii”.

Sonia Elvireanu

Metapoemele lui Monique W. Labidoire: *Vocale albastre, consoane negre*

Poetă, prozatoare, eseistă franceză contemporană, W. Labidoire s-a născut la Paris într-o familie de emigranți maghiari stabiliți în Franța în 1923. A avut șansa unei întâlniri capitale pentru destinul său literar cu poetul Eugène Guillevic. Marcată de copil de ororile războiului, de identitățile părinților, de tragedia tatălui, Monique W. Labidoire poartă pecetea morții în suflet și în poezie. Cărțile inspirate de memoria coșmarului nazist, *Mémoire du Danube* (2000), *Requiem pour les morts* (2009), *Mémoire d'absence* au fost premiate în Franța.

Voyelles bleues et consonnes noires (Éditions Alcyone, 2019) e o carte de metapoeme. Titlul ne trimite spre celebrul poem *Voyelles* a lui Arthur Rimbaud. Poeta face din cartea sa o *ars poetica*, poemele sale au în centrul reflecției poezia sub toate aspectele sale : tăcerea dinaintea de nașterea poemului, murmurul lui indicibil, starea de grație a inspirației, corpul grafic, literale, vocale și consoane scrijelite pe foaia albă, articularea lor tainică în cuvinte și fraze; o anumită structură a spunerii, un sens, imagini, prezența eului liric care rostește, vocea care modulează idei și sentimente, forme și sensuri prin care se face auzit cântecul izvorât din profunzimile sinelui într-un mod de neînțeles.

E "*cântul sinuos al vieților noastre*", o prezență impalpabilă în noi ce țâșnește din ce e "*mai obscur în noi-înșine*" în cuvinte "*purtătoare de foc*", focul vieții, pentru a se materializa în poem. Acesta trebuie să spună totul despre viață (frumusețe, iubire, natură, durere, moarte, deziluzie, speranță) fără să rămână înțepenit în memoria trecutului, să se hrănească din iubire și speranță în reînnoirea formelor sale.

Invitat din labirintul psihic și mental al fiecărui poet, poemul vorbește despre simțirea acestuia, despre dramele, bucuriile vieții sale și ale celorlalți, despre Istorie, cu bulversările și dezastrele sale, despre memoria individuală și colectivă. Le reactualizează prin alegerea verbului la prezent, le ancorează în prezentul etern care conține trecutul și germenii viitorului. A-și aminti înseamnă să dai viață la ce nu mai există, memoriei fragile a trecutului:

"Poemul adună, egalizează, mângâie, își inventează o viață prezentă."

Monique Labidoire ne propune metapoeme în forma versetelor, dezvăluindu-și intenția de-a privilegia discursul metapoetic prin titlurile poemelor, aceleași pentru toate poemele din fiecare parte a cărții : *Despre poem, Poemul, Artă poetică*. Vocea sa se face auzită prin eul care interoghează și reflectează la "*practicile centenare*" ale poeziei, drumul sinuos al poetului, rolul său, limbajul poetic, sursa cuvintelor:

"Sunt aceea care din cuvânt în cuvânt interoghează scrisul în meandrele și luminile sale, în sensul și non sensul lui, în conștiința și indiferența sa."

"Aceea care persistă să rotunjească limba și să respingă colțurile moarte."

Poeta adresează poezilor lumii îndemnul să-și înfrângă plânsul, să regăsească bucuria vieții, lumina frumuseții, să nu rămână fixați în trecut, să nu facă din poem un *recviem*, să asculte doar șoapta memoriei și să redescopere viața:

"Să-ți ancorezi cântul ca să descâlcești firele destinului."

"Să fii cu tine, ca să privești, fără melancolie, chipurile lumii și peisajele decriptate ale obișnuințelor

noastre.”

“Să-ți ancorezi cântul, să-ți ancorezi sângele legând strigăte, sunete, chemări, șoapte și să rămâi prezent în lume la fiecare vibrație de lumină.”

“Să-ți ancorezi cântul ca să învingi teroarea.”

Poetul trebuie să cânte viața, să-i regăsească frumusețea, speranța, lumina și să le împărtășească celorlalți. Limbajul poetic se va regenera, șlefându-și neîncetat sensul și forma sub “*mâna poetului călăuzită de magia unei taine*”. Prospețimea și frumusețea lui își va trage seva din frumusețea concretă a pământului. Trebuie să știi să ascuți tăcerea, să privești, să te impregnezi de lumină, să lași poemul să înflorească asemenea florii, să-și murmure cântecul, aliaj de trăire și mister:

“E unic și multiplu după cum se acoperă de sentimente care îl fac să tremure.

Zenovie Cărlugea

EMANUELA BUȘOI: „A TREIA PRIVIRE/ *Le troisième regard*”

Cu „A treia privire/ *Le troisième regard*”, poezia d-nei Emanuela Bușoi își reconfirmă apetitul cartezian de intensă *privire* într-un orizont al cunoașterii, care nu este nici pur rațională, nici empirică, ci un fel de „vedere” de sinteză, modulând totul într-o meditație a cunoașterii cu bătaie mai lungă, mai profundă, mai a-toate-văzătoare. Sub acest aspect, *privirea* (care, vorba unor gânditori, ar semnifica, în sinonimia-i specifică, o atitudine de expectativă, detașată, față de „vederea” insidios participativă și scrutătoare) este deopotrivă cunoaștere prin *revelare* a unor sensuri și simboluri exploatate pe dimensiunea lor de primordii atestate de mitologii străvechi din spații euro-afro-asiatice. Este, altfel zis, *vederea* proiectată în poezie a unui „al treilea ochi”, vedere pătrunzătoare, înzestrând multe ființe din mitologiile lumilor, chiar ansambluri ternale, precum treimea creștină, privirea lynxului capabilă a străpunge „ziduri și pereți”, spații incommensurabile, depărtări terestre și celeste, ori privirea împietrificatoare a Meduzei... Dar și mai aproape de noi, în peisaj parizian bunăoară, în simbolistica sculpturală a unor rozete de catedrală gotică cu turn-fleșă și figuri hieratice apotropaice (*les gargouilles*) privind peste oraș, marcată interogativ de o semnificație nostradamică transtemporală: „Ce schimbări așteaptă himerele pe jumătate oameni, pe/ jumătate animale fantastice, cu cioc și aripi de vultur, labe de leu și coadă de șarpe?/ Apoi, cine știe cât îi vor mai contempla din înaltul zidurilor/ pe trecătorii Parisului, cât vor mai scruta cu ochii lor/ iscoditori cotloanele Parisului.” (*Catrenul 51*).

Textul artă poetică „*A treia privire*” încearcă a ne lămuri, ajutându-se de elemente livești și mitologice, despre ce înțelege poeta prin ideea de privire specială „în lume” și mai ales în adâncul „lucrurilor”. Desigur, invocatul „ochi translucid” (*transluciditatea* des invocată ca proprietate a lumii invitând la o meditație cogniscentă) este și el, la rândul lui, generator de mitologie poetică, precum în cazul de față, lăsându-ne a bănuî că pe cât de profundă este „privirea” pe atât de *translucidă* este „vederea” lumii, care nu se lasă privită în față cu demistificanta claritate, ci își joacă umbrele, imaginile „vagi cu lentile groase”, într-o infra-realitate securizantă:

„E inutilă dacă întâlnești numai oameni de umbră
 Chiar din astral descinzând fluturi de noapte spre
 Lumina palidă din tine însuși. Fără cap tu să vezi
 Ale străbunilor scaune plutitoare (...)
 Cântec dulce amar de sirenă
 Promițând marea cu sarea și părțile ei de umbră, o
 Mare de ochi închiși, întredeschși, vagi cu lentilele
 Groase se interpune între mine și mine. Odin vede
 Tot ce există în acele nouă luni. Un ochi translucid,
 Zbor de fluture alb, două petale de nufăr, fluid norul
 De păsări de lumină țâșnind din vechiul cub obscur.”

Dincolo de existențialitatea asumată, poeta gândește că „ziua de mâine va veni cu regrete și remușcări”, de aceea răgazul înseamnă, acolo în lumea Gibraltarului cu stâlpii lui Hercule, acolo la „porțile Hadesului/ sugerate de Ulisse” și având sub ochi „Marocul cu Muntele Ararat adăpostind Corabia lui Noe, invizibilă”, ba chiar, sub ape, scufundata Atlantidă platoniciană de acum 9000 de ani, acolo „la capăt de lume cunoscută”, o clipă de certitudine și încântare estivală, precum o îmbăiere în „mișcătoare unde de lumină/ Cleștar de nemurire” (*Gibraltar*). Sunt imagini obsesiv-structurante ce ne amintesc de notele de călătorie, traducerile și versurile din volumul „*Spre Gibraltar...*” (2015).

Astfel de reverii în care livrescul stârnește o meditație multiculturală, de obicei în trâmbe de legende, mituri și celebrități, reliefează spiritul cărturăresc al acestei poezii, cu ecou într-un francofonism profesional în care se verifică loialitatea paralelismului la nivel de transpunere lingvistică și, mai apoi, la o similitudine/ concomitență de stare poetică. Ar fi interesant să știm în ce măsură această poezie, cu adresabilitate intențional urmărită, are ecou într-o mentalitate franceză specializată poetic. Asta în contextul postmodernității de azi, deși părerea noastră, nu lăaturalnică limbii lui Voltaire, este că, gândită și scrisă inițial în limba maternă, poezia Emanuelei Bușoi are ca țintă contextul literar românesc, mai apoi alte canale de difuziune...

Se pare că „obsesia” celei de-„*a treia priviri*”, altfel zis a cunoașterii, este o mai veche preocupare, pe cale lecturală, din anii copilăriei chiar, căci în poemul „*Pământul gol*” se pune problema „căutării” din fragedă vârstă a unei alte lumi, într-un amestec aiuritor de asocieri nominative, mai mult sau mai puțin coerent: „În golul de unde/ A început căderea fetei. Dincolo de cald și de frig,/ De iarnă și de vară, de noapte și de zi. Pe oriunde/ Vrei să pătrunzi în adânc, pe la Polul Nord ori pe la/ Polul Sud, prin pădurea Broceliande a marelui rege/ Arthur, în Giseh, pe sub laba dreaptă a Sfinxului pe/ Scară coborând apoi în Dacos dedesubtul Sfinxului/ Din Bucegi împrumutând altă scară, prin a Sybilelor/ Grotă, puternice blindaje electromagnetice ținutiesc/ Porțile.” Este evocată „Alice, fata din cartea dăruită mie de tata/ Mare de la Manu (primul om se numea Manu) chiar/ A reușit. În lungul ei drum cu capul în jos a smuls o/ Carte din teancul nesfârșit de volume din alveolele/ Tunelului. Știa Lewis Carroll ce știa. Una din cărțile/ Atlanților? A Lemuriilor? A Mayașilor? Prăjitură/ A mâncat Alice și a crescut cât o copiliță din Agarta...” O „medicație” a *privirii* prin stimularea „nervului vag”, apoi evitarea ochelarilor de soare și lentilelor „de vreme/ ce eu văd ce este nevoie să văd, și/ După ce soarele zilei apune, lumina/ Albastră, calcifiază glanda pineală./ Chiar și pe ea. Ochelarii speciali de/ Anti-lumină albastră caută infraroșu...// În laborator, în garaj, unde cerebrale/ Vizualizăm și le modificăm. Orice falii/ Ale corpului schimbăm. Codul genetic,/ ADN-ul e înlocuit cu unul performant./ Așa te concentrezi mai bine. Ai deja o/ Memorie de elefant...”

O ironie subtilă este uneori prezentă pentru a accentua impactul dintre dramatic/ tragic și lumea ritualității comune, zilnice (*Toblerone, Un corp nelocuit, Prețul bumbacului, Constructal, Timpul trece Dana,*

Scara lui Ivan Ilici etc.), remontând spiritul ce se surprinde în impas existențial: „iar am căzut în butoiul cu entropie./ Lucrurile o iau razna, se adună în grămezi, teancuri, vrafuri,/ se stivuiesc în știuta dezordine cotidiană (...)/ E timpul să așez mai întâi farfuriile, cuțitele, cratițele în/ mașina de spălat vase (...)/ În mașina de spălat arunc la întâmplare rufe albe și/ colorate, detergentul și captatorul de murdărie./ Mă așteaptă cărți cu pagini îngălbenite, ilizibile, bune/ de aruncat (...)// Situația scapă de sub control, reversibilă totuși,/ contrazicând cumva legea a doua a termodinamicii.” (Astăzi).

Un alt simbol al privirii, consacrat încă din mitologiile mediteraneene este *Cucuveaua*, pasărea zeiței Athena, de o reputație modernă îndoielnică – metafora-simbol a cunoașterii raționale, preeminentă celei intuitive, dar al clarviziunii și reflexivității dominând întunericul (R. Guénon). Dar ea sugerează, vorba poetei mizând pe insistența pleonastică, și „conștiința lumii alături de noaptea neagră”, căci – a se reține pentru relevanța poeticității – „aristocrația privirii trece/ dincolo și dincoace de// glas/ și înfioară tânguira sub licărire de opaiț/ veghe la căpătâiul dispăruților în timp și spațiu” (În căutarea cucuvelei).

„Îngerul negru” – eminență a răului universal, principiu intrinsec al materiei și plămădei cosmice, al haosului primordial, indistinct, acel „Prakriti” din gândirea vedică, în comparație cu albul/ Arjuna muritorul, deci *Sine* universal și *eu* individual – pare scos din minți, când „pruncul Isus” este vegheat de steaua strălucitoare, el stă „la pândă” cu „armă de foc” și „cuțit de rezervă” spulberând „voia bună și liniștea planetară”. E unul din simbolurile eterate, aeriene, fantasmatic, culturale și poetice mai vechi, începând de la texele akkadiene, ugaritice, biblice etc., în poezia noastră prezent la Eminescu (și ca vector intermediar al „demonismului”), dar și la Nichita Stănescu, cu aceeași iconografie, dar nu de paznici și vestitori, ci de principiu negativ, htonian, agent al distrugerii, acel „sable”, care înseamnă nu numai pământ sterp, nisip („sabulum”), ci „negru heraldic” (din lat. „sabellum”, rus „sobol”, *samur*, *zibelină*...). O dinamică a contrariilor din ciocnirea cărora se nasc noi ipostaze, precum, din hierogamia albului cu negrul, culoarea gri, indicând esența omului. Dualități prezente în toate culturile și mitologiile, de la „yin-yang”, la sugestiile cathabasice („tamas” - Shiva) și anabasice („sattva” – Vishnu)... Sau, într-o mai modernă viziune alchimică, un *nigredo* al indistinctului și informului, instinctivului și primitivului, care poate evolua la *albedo* (faza albă) sau la *rubedo* (fața roșie).

Oricum, principiu al nocturnității și htonicului, *îngerul negru* exprimă deopotrivă o predestinare imanentă a materiei și mersului lumii, dar și o stare de angoasă, de meditație plină de tristețe, cu semnificație thanatică. Aripa atingătoare a Îngerului negru amintește de vestitorul pe cal negru din Apocalipsă. „Cine l-a văzut pe îngerul negru?” se întreabă retoric autoarea, presupunând „ochii aurii” ai miilor de pisici ce inundă internetul „sub hastag # Neudorf”. Pretutindeni se simte prezența acestei eminențe a disoluției, dar „găștile din Capitoliu”, vigilente, își fac datoria: „Îngerul negru rătăcește fără țintă pe străzi din cartier./ În spate cercul de foc se apropie fulgerător lipsindu-l în veci de Allah.” Gândul poetei, - care frizează și un spirit civic, activist, nu numai ironia subversivă a privirii - merge și către „cei dispăruți” cărora le dedică un trandafir alb, ca amuleta păzitoare de primejdii: „Un trandafir alb în amintirea celor dispăruți la ceas de seară” (*Îngerul negru*).

Că poeta Emanuela Bușoi gândește poetic în registre mitologice orientale se vede prea limpede din piesa „Floarea vieții”, încredințându-ne că „*Suntem cu mult mai mult decât ceea ce credem noi că suntem./ Numai că am uitat ce am fost, iar limba natală e demult uitată*”. Dar să dăm citire părții de început a poemului, un fel de „cosmo-sociogonie” din vechi mituri și legende egiptene, hinduse și chineze creaționiste rememorată astfel:

„Îndată ce Ptah se substituie lui Atum, zeul nemanifest,

Câteva lucruri esențiale sunt înscrise în Oul care din
sămânța vieții face parte.

Puiul de elefant, puiul de arici, Mowgli sunt premerși de
două, apoi de patru, de opt cercuri în Expansiune.

Triple zeițe ale lunii

Trei regate

Trinitatea

Șapte note muzicale

Șapte chacre

Sunt înscrise în sămânța vieții care din multiplicata la infinit

Floare a vieții face parte...”

Și finalul privirii „raționale” care vede dincolo de orizont:
 „Cu laba pe sfera de informații la toate nivelurile, câinii Fu,
 Paznicii cunoașterii, privesc dincolo de orizont.”

Filolog de formație, autoarea trăiește, cu toată disponibilitatea unei biografii itinerante, în această lume cultural-livrescă, reluând în varii contexte mituri, credințe, legende, cronotopuri, în general un întreg „dicționar” de personaje, făcând, din toate acestea, texte ale „oglindirii” propriilor gânduri și trăiri, cu atât mai mult cu cât farmecul bilingvismului îi asigură deja o „expunere” pe simeze mai vizibile. Iată câteva elemente cultural-livresci, frecvente în general în poezia lumii, care reliefează sensul metaforic și simbolic al unor titluri, atunci când astfel de elemente nu sunt risipite în întreaga poezie: *Pe urmele lui Herman Hesse, Biblioteca. Din Alexandria, Insula scufundată, Su Nuraxi, Spre Antile cu Johnny Hallyday, Omul amfibie, Gibraltar, Descoperirea Americii, Philadelphia în nuce, Capul lui Ioan...*

Și, ca să exemplificăm oarecum textura reveriei poeticești, vom aminti piesa „Visul imperial” în care silueta corsicanului Napoleon Bonaparte („ imaginea micului Om mare”), născut în Ajaccio de ziua Sfintei Marii, în 1769, „persistă încă, plutește în aer, prin insula profund/ Latină” (v. și „Toți avem o țară”), așa cum prin alte piese revin *biografeme* cu fetița de altădată îmbrăcată „în rochia de mătase” trăind în lumea poveștilor ori a lecturilor din Tolstoi, Flaubert, abatele Prevost etc. („O, ierum ierum, que mutatio rerum”), o ipseitate asumată azi dureros nostalgic, precum în „Eu sunt cea care”/ *Je suis celle qui*.

Multe poeme sunt inspirate din fapte și evenimente reale, fie că poeta are, în deambulările estival-exotice, „țara” din suflet, fie că-i amintește cu evlavie pe „profesorii dispăruți” de la Liceul Traian din Drobeta Turnu-Severin (la care a lucrat ca profesoară de franceză), fie că reține gestul criminal al șoferului care a intrat, la Nisa, cu camionul, pe „Promenade des Anglais”, omorând oameni, fie că observă pe gălăgioșii „invadatori de plajă” luând cu asalt valurile mării sau, mai în elementul d-sale, face un crochiu liric „profesorului de limbi moarte și vii”, consemnând retoric: „Eu sunt cel care/ a fost/ ESTE și/ va fi./ Credeți precum Aragon că femeia este viitorul bărbatului?”...

Sau multe alte secvențe, amintiri, „acroșări” biografice, în general, ceea ce critica mai nouă numește „imagini obsesive”, structurante, cărora li se deschid semnificații și sugestii cultural-livresci mai generale (*Insula scufundată, Pământul gol, Ulița copilăriei* etc.), și nu în ultimul rând evidențierea unei feminități mature răsfrântă în oglinzile realităților ispititoare, desigur în peisaj ideal-exotic, nu lipsită de ușoara ironie de a fi „în tendințe” (*dernier cri*). E vorba de piesa implicând persoana întâi („Sunt visul verde din ochiul deschis/ Al leului...”), „*Nud în peisaj exotic*”, imaginea senzuală feminități sugerând o regină poloneză, Yadwiga, „tolănită pe sofaua de un roșu burgund/ Nud perfect/ Închipuind sub clarul de lună/ Postura desăvârșită cu brațul drept întins spre ferigi uriașe/ pășări colibri fructe de aur/ Cu mâna stângă sprijinită/ Pe regăsitul paradis.” Scena este de o exotică pastă coloristică amintind, bunăoară, de pictura naivă, cu zeița Venus senzuală într-o junglă muzicală și confraternă cu toate vietățile, a lui Rousseau zis le Douanier/ *Vameșul*, prieten al lui Brâncuși (v. tabloul „Visul”, 1910, un fel de „testament” al artistului, despre care am vorbit).

Mai toate textele implică trimiteri culturale sau de-a dreptul evocă „istorii” deja cunoscute fie din presă (*La Nisa*), fie din opere celebre (o povestire de Tolstoi), precum cazul unui zelos judecător liber-cugetător, care, după ce se mutase într-un nou apartament și-l înzestrase cu mobilă, bronzuri și farfurii pe pereți, cade de pe scară în timp ce agăța niște perdele. El va pătimi în camera alăturată de cea în care soția și fiica, cam înstrăinate și necrezând în suferința omului, primeau musafiri (*Scara lui Ivan Ilici*). O plimbare prin Barcelona îi aduce aminte autoarei de drumul cu două caravele al lui Columb în America și de comerțul cu sclavi africani, menționându-se noua mișcare Black Lives Matter care sancționează azi pe „descoperitor” prin mângierea statuilor lui cu vopsea roșie ba chiar cu darea jos de pe soclu cu frânghii, „semn că dacă/ Amerindienii ar fi fost în locul spaniolilor ori al portughezilor/ Pe poziții de forță/ Identici ar fi acționat” (*Descoperirea Americii*). Ori alte aspecte ale neo-marxismului agitând ideea globalizantă de „political correctness” (prezente și în volumul precedent)... Sau imaginea biblică a lui Ioan, botezând în „apa vie a Iordanului” hrănindu-se în deșertul Iudeii cu miere sălbatică și „lăcuste neplăcute la gust”, al cărui cap îi este servit de Irod Salomeei pe „tipsia rotundă”, conform prozopoemei *Capul lui Ioan*, care încheie volumul. Deși, știm de la părinții bisericii (v. Chrysostom/ Ioan Gură de Aur), „lăcustele” erau nu insecte, cum s-a tradus la noi încă de mult, ci o plantă abundentă în valea Iordanului „akridas botanon”, tradusă în latină prin „summitates planarum”, adică „roșcovul” prezent pretutindeni în aridul tărâm, hrana săracului, ale cărui păstăi dulci erau consumate de pustnic în mai tot

timpul anului. În acest sens, având ca punct de pornire varii lecturi, prozo-poemele Emanuelei Bușoi sunt „poetizări” tranzitive, limpezi, pe marginea unor date reale, încununate în aranjamentul verslibristic de meditații cu ecouri nestinse peste vremuri.

Nu lipsesc din poezie nici fantasmaticile imagini ale pandemiei de Covid-19, „flancat de patru cavaleri ai apocalipsei”, îmbrăcați în „bluzoane albe cu rât de porc, fluturând din mâini tuburi de oxigen./ Caii albi stau de veghe în parcare./ În nevăzute oglinzi paralele se multiplicau la nesfârșit/ Combinezoane opalescente năvălind pe uși prin toate spitalele lumii.” Viziunea este terifiantă (poeta mărturisește a se fi aflat într-un spital, când, după miezul-noptii acesta a fost luat cu asalt de pandemie, așa cum au cultivat-o autoritățile, cu izolarea la domiciliu, cu izolete-coșciuge, cu săli de IT pline, cu coridoare de spital pline de „infecțați” așteptându-și punerea „la aparate”, cu morți în saci negri pe culoare, cu mașinile-frigorifice de la poarta spitalelor, cu șiruri de gropi săpate și astupate cu buldozerele etc. etc. (Înainte de cântatul cocoșului). Tot cu trimitere la flagelul pandemic sunt și piesele *Piață umedă la Wuhan* (o „apoteoză dezgustătoare”), *Ziua pangolinului* („furnicar cu limba lipicioasă și lungă/ Își poartă solzii perfect aliniați precum/ Țiglele de pe o casă din Zair”) etc. Prin aceste câteva piese volumul poate fi așezat pe raftul cu literatură pandemică, invintându-ne să luăm ... cu încredere!

În general, o lume veche de ecouri biblice și istorice, al căror sunet de clopote sunt percepute azi „în ultrasonică gamă”, o lume golită de sacralitate și aflată la răspântie: „Difuzoare hi-fi instalate *hic et nunc*, sărmane înregistrări audio/ Lipsite de duh de dumnezeire/ Amuțesc în prezența/ Liliacului și pangolinului” (*Odinioară clopotele*). La fel evocarea lui Eduard Munch „în autoportret slăbit/ galben la față/ într-un fotoliu verde/ și o gripă spaniolă deloc ingenuă/ surpriza subită a anului 1918/ dispărut apoi într-o dimineață/ precum o oileitate/ din misterele eleusine” (*Joc a-lethic*).

A treia privire/ Le troisième regard (2021) este, în linii generale, atât ca „stilistică” specifică acestui discurs poetic cât și ca tematică preferată, în linia debutului din 2013 cu „*Tapiserii medievale/ Tapisseries médiévales*”, continuând în ritm susținut cu „*Stihuri în ritm de voie/ Mon propre rythme*” (2015), „*Caii roz/ Les chevaux roses*” (2017) și, desigur, „*Parfum de insulă/ Parfum d’île*”, din care sunt reluate câteva versuri (2018) și despre care noi înșine am scris recent.

Reținem și de data aceasta frenetica amestecătură de viziuni livrești în desfășurări lexicale specifice, de la „antichități” și „medievalități” la referențialități „moderniste” și „postmoderniste”, ceea ce ar putea sugera un discurs liric barochizant, de specificități istorico-geografice ori consemnări jurnaliere mai recente, care reușește a exprima într-o formulă intelectual-cărturărească complexitatea simțămintelor și trăirilor sufletești, acea *călătorie* de proprie căutare în profunzimile sinelui având drept călăuză deschiderile umaniste ale unei erudiții remarcabile. O multitudine de „voci” se fac auzite pe portativele acestei poezii deschise unor varii însemne și tradiții culturale, deopotrivă indigene și universale („Voci,/ tumult de voci/ voci de păsări/ de tigri/ de codri/ și mai ales/ de oameni”), excelând în alegorii ale condiției umane și existenței.

Avem a face cu o poezie a reamintirii și reveriilor, de substrucție intelectuală și devălmașe relieări cronotopiale, încărcându-se de sensurile unei meditații mai grave privind spectacolul lumii (desacralizate, desigur) în varii ipostaze memorabile, vizând timpul devorator, artele poetice, relația de confort/ disconfort cu viața, într-un „mon propre rythme” dezvăluindu-ne o mentalitate creatoare stăpână pe un alodiu imaginar și pe mijloacele ce-i reliefează tematica, ideatica, poeticitatea. D-na Emanuela Bușoi este, *hic et nunc*, o „voce” poetică autentică pe deplin exprimată, în specificități și mărci compoziționale cât mai recognoscibile, ceea ce nu este deloc puțin, dimpotrivă individualizează un virtuos discurs liric de reală amplitudine.

Florian Copcea

ALEX. ȘTEFĂNESCU: ENIGMĂ ȘI PARADIGMĂ EMINESCIANĂ

Desfășurat sub rigorile intertextului dialogul ontologizat propus de hagiograful Alex. Ștefănescu, cu originalitate și rafinament, în *Eminescu poem cu poem. La o nouă lectură* (Ed. Alfa, 2017), vine să confirme, în mod expres, aserțiunea că rostul pe lume al criticului literar pe de o parte „este în întregime o aplicare și o exersare a ideilor sale la obiect” (I.A. Richards, *Principii ale criticii literare*. București: Ed. Univers, 1974, p. 52), iar pe de altă parte – cum mărturisește cu oarecare prudență și delicatețe în cuvântul dintâi al cărții – „să încercăm să înțelegem ce anume ne emoționează și prin ce mijloace” poeziile „omului deplin al culturii românești” (C. Noica).

Motivația demersului său ontologic se justifică prin aceea că de pe lista exegezelor de erudiție, temeinice și profunde, nu trebuie să lipsească interpretările rezultate, în genere, ca urmare a punerii în abis, adică între două oglinzi, a construcțiilor poetice eminesciene, și că era nevoie de „întoarcerea la text”, disecția respectivă fiind categoric dictată de adevărul că „părți considerabile din poemele eminesciene sau chiar poeme întregi n-au fost examinate și comentate niciodată de criticii și istoricii literari”.

În viziunea lui Alex. Ștefănescu „mitul Eminescu” ar trebui (și îi dăm dreptate:) reconsiderat. Suntem preveniți că „succesul lui Eminescu” nu „se datorează exclusiv muzicalității versurilor lui”, cum exagerat, nutrind un exces de zel incalificabil, au încercat să ne convingă, didactic, anumite spirite, zelatorii de serviciu ai unui biografism fantazmat. Abandonând, așadar, tezele, antitezele și ipotezele „arhetipale” Alex. Ștefănescu reactivează/ reactualizează imperativul analizei metodice a poezicii eminesciene, modelul său hieratic fiind în context, orice altceva s-ar spune, George Călinescu.

Incursiunea estetică a lui Alex. Ștefănescu în universul hermeneutic extrem de clișeizat și în exces format în jurul operei poetice a lui Mihai Eminescu se produce din rațiunea de a formula un diagnostic critic precis pentru toate cele 72 de poezii antume „tezaurizate” în Ediția Perpessicius a volumului *Opere. Poezii tipărite în timpul vieții, I*. București: Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939), și – în altă ordine de idei – pentru a pune alt fundament, această operațiune privită într-un sens mai larg, realelor resurse expresiv-anatomice identificate în arheologia poemelor care, cum sugeram, „au beneficiat” și de omisiuni, dar și de elogiul tumultuoase, pe acestea din urmă le-am putea numi – și apocrife, împrejurare în care, presupunem, toate la un loc, constituie punctul de plecare rațional al judecăților de valoare, estetice sau nu, ale „unor oameni cu aparență de inteligență” (G. Călinescu).

În consecință, traiectul intelectual-critic, obiectiv și persuasiv, al lui Alex. Ștefănescu, de o justete argumentativă fără echivoc, servește la clarificarea/ demonstrarea proprietății mitopoeticii eminesciene și în niciun caz la negarea „abisului ontologic” al „omului real” Eminescu care „a creat o operă de o valoare neverosimilă” (Svetlana Paleologu-Matta).

Studiul *Eminescu poem cu poem. La o nouă lectură* ne oferă *n* motive, suficiente și convingătoare, chiar dacă au produs efecte contrare în logica unor jongleri literari, de a accepta „ideea poetică” că înlocuirea unor tabuuri care conțin sau „legiferează” altele și altfel de apetențe, satisfac obligatoriu dezideratul lui G. Călinescu de a „avea certitudinea valorilor” (*Principii de estetică*, 1939, p. 14).

Impactul cauzat de Alex. Ștefănescu în respectiva lucrare, definitorie și fundamentală, totuși, pentru Eminescologie, este în măsură să ne ipostazieze, cu alte cuvinte să ne propună, un altfel de Eminescu, să recunoaștem, mult mai impresionant, mult mai apropiat de omul-Eminescu și nu de personajul-Eminescu. Reflecțiile, lucide, generatoare de pretexte ludice, de o constanță intransigență, demonstrează științific, unitar și lectorial, că strategia de „deconstrucție” inițiată, reductibilă de la un poem la altul, a ilustrului „alchimist” Alex. Ștefănescu, este de a ne determina să pătrundem subtil, fără complexe, punându-ne la îndemână un cod ieșit din comun, nedisimulat, de descifrare a *Antumelor* eminesciene, în complexa lor

structură astfel încât să existe rostul de a le imprima, inovator, ignorând tradiția exegetică, un înțeles ontic.

Noua paradigmă de explorare critică a primei faze de creație poetică a lui Mihai Eminescu deschide perspectiva discuțiilor despre semnificația analizei critice a scriiturii (termenul având sensul pe care i-l atribuie Roland Barthes), astfel încât să așeze pe temelii solide, psihanalitice „întregul univers al lucrurilor” (Umberto Eco, *Lector in fabula*. București: Ed. Univers, 1991, p. 67), care, într-un fel sau altul, au avansat interpretări teoretice și contradictorii, utopice chiar, dificil de receptat. Diferența între logოსul scriptibil dezvoltat de estet și dizertațiile cronografilor de dinaintea sa este substanțială, ea postulând alegația că „un text este un produs a cărui soartă interpretativă trebuie să facă parte din propriul mecanism generativ” (U. Eco, *op. cit.*, p. 84).

Întrunind aceste caracteristici lucrarea lui Alex. Ștefănescu proclamă, anticipativ, nevoia de renunțare atât la vechiul „delir al lecturii” (Svetlana Paleologu-Matta), cât și la sacramentalele grile ontologice de lectură și interpretare a poeziilor eminesciene, astfel încât să se depășească prejudecățile (mai ales speculațiile) din jurul aparentului „ultim mare romantic al Europei” – Mihai Eminescu. La urma urmei constituie pentru noi, contemporanii săi, o obligație, dacă vreți – o prioritate să credem continuu în „puterea de seducție” a unui fenomen fundamental pentru literatura română, mai ales că Alex. Ștefănescu anatomizează în detaliu un „Eminescu viu și verosimil, fără ostentație și fără pretenția de a epuiza posibilitatea altor interpretări” (Răzvan Voncu).

Comentariile, reconstructive și providențiale, ne indică un Alex. Ștefănescu intolerant cu virtuozii teoreticieni eminescologi convertiți la o fatală decadentă, înverșunați contra tuturor celor care au o cu totul altă opțiune „aplicativă” asupra celui ireversibil intrat în patrimoniul cultural românesc – Mihai Eminescu.

Dincolo de retorica/ oratoria minuțios expuse, distingem la estet stilul propriu, imprevizibil și permanent, de gândire critică pusă în mișcare, fără intenții polemice, în descifrarea enigmelor și misterelor aflate în structura poemelor eminesciene, știința de a cerceta/ diseca textul labirintic devenit, în accepțiunea lui R. Barthes, „obiect al plăcerii”.

Spectacolul este fascinant. Limbajul obscur, bombastic, în care au fost până acum decriptate și cu care ne-am obișnuit, de exemplu, al celebrelor poeme: *Luceafărul*, *Cugetările sărmanului Dionis*, *Scrisorile*, *Glossă*, *Odă (în metru antic)*, *La steaua*, este categoric denunțat de Alex. Ștefănescu, nu atât prin sugestie, cât prin dimensionarea fermă, în altă formă, a avatarului ce-l presupune prima instanță a lecturii, și, de ce nu, pronunțarea în regim de urgență a unei soluții clar exprimate, fără înveliș fantasmagoric, de evaluare. Pătrunzând în „nemărginirea de gândire” eminesciană, conștient de scopul înalt ce-l presupune critica literară, devenită la urma urmei o „prise de conscience de la conscience d'autrui” (G. Poulet), Alex. Ștefănescu își asumă riscul de a ne înfățișa, tranșat, într-o sintaxă sublim intertextualizată, poem cu poem, vers cu vers, articulațiile mesajelor auctoriale eminesciene, trans-gresându-le în spațiul coerent al scriiturii sale. Cu alte cuvinte, Alex. Ștefănescu concepe axiologic un altfel de model, identificator, de reconfigurare a *Antumelor* eminesciene.

Este motivul pentru care suntem de părere că *Eminescu poem cu poem*. *La o nouă lectură* este o piesă esențială dintr-un veritabil și complicat puzzle eminescologic fără de care nu se poate reface „imaginea cosmică” a Marelui Poet, și nici descoperii cu adevărat „**cheia cu care am putea descifra «enigma» lui Eminescu**” (Mircea Eliade, *Postfață* la vol. Rosa Del Conte, *Eminescu sau despre absolute*, 1961).

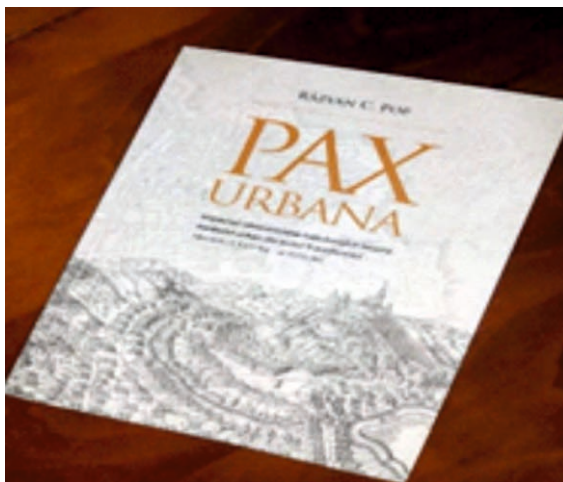
În concluzie, Alex. Ștefănescu nu demitizează un idol venerat și contestat al românilor, ci îl așează antropologic pe un soclu trainic și temeinic, mult mai vizibil decât i l-au ridicat Maiorescu și Călinescu.

Adrian Petre Popescu

CÂND O TEZĂ DE DOCTORAT DEVINE UN VOLUM DE SUCCES

În iulie 2019 Răzvan C. Pop prezenta comisiei doctorale, reunită la Sibiu, o temă care viza impactul administrației asupra mediului urban din sudul Transilvaniei (în secolele al XVII-lea - al XVIII-lea), în vederea obținerii titlului de PhD. în domeniul Istoriei. Lucrarea avizată de prof. univ. dr. Zeno Karl Pinter (în calitate de

conducător științific) a avut darul de a impresiona comisia formată din prof. univ. dr. habil. Sorin Radu - de la ULBS, Prof. univ. dr. Rudolf Graf - de la Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca, prof. univ. dr. Sergiu NISTOR - de la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București și prof. univ. dr. habil. Ioan Marian Țiplic - de la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu. Ulterior Răzvan Pop a continuat să aducă noi elemente din tematica abordată și a decis să reunească toată documentația sub forma unui volum intitulat „Pax Urbana - impactul administrației habsburgice asupra mediului urban din sudul Transilvaniei; secolele al XVII-lea și al XVIII-lea”, volum care a apărut deja în librăriile din Sibiu.

Volumul ancorat pe realitatea istoriografică

Autorul acordă o atenție specială situației din sudul Transilvaniei, având în vedere că aici urbanizarea a fost mult mai intensă comparativ cu nordul voievodatului și a principatului. Este surprinsă prezența activă a mediului germanic în acest areal geografic, o prezență care a avut ca și consecință firească urbanizarea activă a „nordului nobiliar” (n.n. autorul vizând zona Cluj, Bistrița și Baia Mare). În periplul propus nu este exclusă nici partea de sud, unde comunitățile germane au preluat „un tipar urban în toate localitățile ajunse la un grad matur de dezvoltare în perioada clasică a Evului Mediu”, context în care se fac referiri la localitățile Biertan sau Prejmer.

Impactul administrației habsburgice

Filonul radiografie din volum se axează pe impactul administrației habsburgice deoarece aceasta a avut un rol istoric decisiv în evoluția culturală a Transilvaniei. „Transferu și implementarea conceptelor administrative de la Viena fac practic posibilă trecerea la perioada modernă, anunțând într-un fle sfârșitul Principatului” - o perioadă care din punctul de vedere al autorului - „coincide cu sfârșitul perioadei renaștentiste”. Răzvan Pop prezintă Transilvania epocii ca fiind „un areal cultural european occidental”. În acest demers autorul volumului a periodizat evoluția istorică a provinciei în concordanță cu orizontul dinamică întregii Europe. Cu certitudine „Principatul transilvan din secolul al XVII-lea” este surprins în întregul lui proces de reformare ca parte a Imperiului, proces desfășurat pe parcursul întregului secol al XVIII-lea.

Exemple de urbanism (bune practici ale momentului și ale viitorului)

Un exemplul primordial urban a fost ales orașul Viena, capitala Imperiului, orașul care și-a pus amprenta și pe cadrul urbanistic transilvan, așa cum rezultă din cele două etape ale barocului, de la finalul secolului al XVII-lea, sub influență directă de preceptele iezuite. Deci spune istoricul sibian „un baroc iezuit” iar începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, „un baroc influențat de filosofia timpului, un baroc iluminist”. Pentru a fi mai edificator privitor la acest aspect autorul propune spre devoalare trei exemple sud-transilvane, pe care domnia sa le consideră elocvente prin modalitățile diferite de abordare a cadrului urbanistic. Acestea în ordinea înșiruirii sunt: Alba Iulia - un spațiu urban modificat radical. Sibiu - un spațiu urban care a suportat modificări cu caracter urbanistic fără a avea parte de fenomenul de destrucție a orașului și Sighișoara - un exemplu al stagnării, unde intervențiile urbanistice sunt minore, neagresive, ba chiar armonice cu caracterul medieval al orașului. În concluzie avem parte de un volum care deschide noi orizonturi de cercetare, dar și o nișă spre ce numim, deja generic, „bunele practici în administrație privind politicile și conceptul de urbanism”.

Nicolae Băciuț

MI-AI DAT, DOAMNE

Mi-ai dat, Doamne,
cuvinte
și nu le pot pe toate folosi;
mai multe rămân în morminte
decât aş putea eu
rosti.

Mi-ai dat, Doamne,
culori
și nu le pot
pe toate, folosi.
Mai multe rămân în muguri,
de câte ar putea-nflori.

Mi-ai dat, Doamne,
veșminte
și nu mă pot înveli;
mai multe rămân
nepătate
și nu mă mai pot
mărturisi.

Pe mine, Doamne,
mie m-ai dat
și nu-mi ajung,
între credință și păcat.

QUINTELNIC

Mă-ntorc acasă,
nu cel de acum,
ci cel ce-am fost
cândva,
când orizontul era mic,
când seara sângera;

mă-ntorc ca fluturii
spre lampa

ce nu mai poate lumina.
Mă-ntorc în viața mea,
mă-ntorc acasă,

când moartea
va dori a-mi fi mireasă.

Mă-ntorc acasă,
fără nume,
de parcă niciodată
n-am fost eu;

mă-ntorc la tine,
cu Domnul,
mereu.

SFÂRȘITUL LUMII

Unde se sfârșește lumea,
când se sfârșește?
În care stea își face cuib,
Și ce lumină întetește?

Unde sfârșește viața mea,
când se sfârșește?
Pe care rug se face jar
Și care gol îl întregește?

Unde sfârșește moartea mea,
când se sfârșește?
Pe care cruce este cui?
Și-n care rană mai clipește?

Unde sfârșești și tu,
când încă ești?
Pe care ochi ești pleopă?
De unde-ncepi să-ntinerești?

Și cărui vad îi vei fi apă?

COD GALBEN DE POEZIE

Vor veni poeme grele,
norii vor coborî pe pământ,
vor fi cohorte întregi –
aversele de poezie

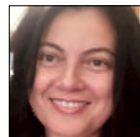
vor acoperi verdele,
vor îngenunchea galbenul
și picuri roșii,
tiptil, tiptil,
vor pleca înspre tine.

Vor veni poeme grele –
poemele vor ninge
peste noi, alb,
numai noian de alb,
și unii se vor face
una cu poezia.

Cod galben de poezie –
Încă o știre falsă!

Și n-a mai plouat
și n-a mai nins –
a căzut doar,
din ceruri,
poezia.

și mă uit la tine,
doar prin ferestrele
care devin icoană.

Nicoleta Breaz

NEPĂMÂNTEAN

Înfrigați în dorul surd al ierbii,
Când jar n-a mai rămâne de un vis,
Ne vor goni dinspre pădure cerbii
Ca pe un verde fals și interzis.

Ne-om rătăci-n sahare fără viață,
Tu vei pleca vânând înspre apus,
La brațul tău, o nouă dimineață
Va zugrăvi decorul nesupus.

Mă-ntreb de-n palme-ți va găsi, mirată,
Un plâns din geana ploilor de ieri
Ori poate sear-aceea nefardată

Când am căzut din rai iubind stingheri.

Eu voi rămâne-n nord pentru o vreme,
Aici sunt nopțile mai lungi și tac.
Cu gându-n vest voi îmblânzi poeme
Și adăpost din ele am să-mi fac.

Iar când de dor se vor goli clepsidre
Și-un urlet gri de lup siberian
Va-nvinge cele șapte guri de hidre,
Te voi iubi din nou, nepământeau.

UN IEPURE CE PLÂNGE

Cuvinte fără noimă răsună-n golul firii,
Pribeagă ni-este mintea în căutări de veac,
Pe caldarâm cad umbre în numele iubirii
Și inima ne moare când frica-și cată leac.

În binele odată știut ca avanpostul
Iubirii de aproape, iubirii de înalt,
Perfid se inserează, luându-ne-adăpostul,
Cel rău cu mreje multe și sânge de bazalt.

Orice păcat ne este un iepure ce plânge,
Strigând, să ne întoarcem, de milă, înapoi
Din drumul către Domnul. Și crucea ni se frânge
În fragila credință. Clădi-vom vise noi?

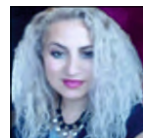
Ori e doar amăgire? Justificări de sine?
Drapați-n catifele, samsari se-ndreptățesc,
Din năluciri de lume pecetea nopții vine,
Silindu-ne zidirea cu tot ce-i nefiresc.

Dar când din răni rodi-va spre cer arip-albastră,
Ne-adună, bună Maică, sub-acoperământ,
Tu fii-ne, Preacurată, în duh, lacrima noastră
Și-așa căzuți ne iartă-ntru Fiul tău cel sfânt!

FEMEIA TA

m-ai renăscut vioară
din coasta lumii tale
bărbatul meu albastru

cu zbor înalt de dac
 din iască și din doruri
 din veștede petale
 aprins-ai vise albe
 în care să mă-mbrac
 rănit-ai ceruri aspre
 și în prinos de stele
 rupte din bolta spartă
 a unui gând fugar
 m-ai îmbăiat în noapte
 precum un dans de iele
 se scaldă-n taină tragic
 departe de altar
 și cum tăia privirea
 amăgitor de blândă
 cărare de prea-verde
 în cetina sihastră
 așa mi-ai fost
 ispită iubire și osândă
 cu-nchipuiri de aripi
 ai decupat fereastră
 și ai strigat spre creste
 s-audă Dumnezeu
 și să ne ierte Blândul
 femeia ta sunt eu

Daniela Marchetti

AICI, ÎN PRAJMA LUI DUMNEZEU

În neliniștile unei zile,
 asemeni orbului învins de lumină,
 supraviețuim în aclamațiile învingătorului.
 Nu ne putem apăra doar în conturul scutului.
 Stema e calpă ca sideful amăgind bijutierul vremelniceii.
 Voi, cei de dincolo de ziduri, urmați-mă,
 se va auzi strigătul gondolierului
 răsărind din stigmatul orașului cu două vârste.
 Îți crestezi în rană sufletul.
 Invoci singurătatea lângă jertfa mielului.
 Spui sângelui că va construi noile mituri
 din fantasmele păsărilor sugrumate,
 dai sufletului ce e al sufletului,
 închizi durerea în sipetul rarității,
 pui capcane altor amintiri.
 Întoarce aerul în clepsidră,
 pune în locul nisipului

îndoiala celor ce nu vor să știe.
Arvuna e polenul florilor înghețate,
când scrii pe pielea șarpelui raiului
cu solzul peștelui de aur
apoi te închini vindecării cu bucuria cuvintelor
care dau un nume izvorului,
aici, în preajma lui Dumnezeu.

AM AFLAT

câteodată umbra își visează trupul
se ascunde în lăuntrul lui
și așteaptă cuminte
să înceapă celălalt vis
cei patru cavaleri aprind cerul
apoi cheamă stelele
să asculte împreună
semnalul cornului de vânătoare
atunci se aud câinii
lovind cu boturile lor sângerânde
porțile galaxiei
atunci se aud venind magii călători
dar cu mult timp înaintea lor
a fost cuvântul
care m-a găsit și pe mine

APOTEOZA CERCULUI

stăteam îmbrățișați de la începutul lumii
nevinovate fâșii din pielea mea înfloreau în pielea ta
pe șevaletul nocturn luase foc pădurea
și trecutul dansa tangou cu dimineața
o cumplită migrenă îmi amintește acum de zăpadă
și de tine îmi amintește darul meu încifrat în medalie
răsucit în carne ca un cosor e cuvântul
el gravează pe sinapse faldurile drapelului de luptă
el scrie o dată cu noi pe osul craniului sloganul durerilor mute
cartea de marmură are sufletul zilei de mâine
încrustat printre runele cercului
pâlcuri de idei dau târcoale pietrei râului
poetul prundișului mă trezește din nou cu un cântec
pe creștetul lui lumina înalță statuie rugăciunii elementelor
el se închină răsucit ca o lăuruscă spre cerul ignorat
mă tem că voi veți alunga razele,
mai spuse, aripile sale fac umbră
pământului
pe genunchii mei tu ai scrijelit
apoteoza

BALADA NOPTII DE IULIE

De dincolo de nori
 luna îmi aduce povestea
 muntelui falnic
 zeii priveau portulanul
 apoi pictau catargele
 demult corabia ancorase
 într-un vis al tău
 acum îmi admirî trupul
 vrei să guști aroma acestei înserări
 darul meu este muntele
 așezat pe nisipul fierbinte
 sau poate că dorul meu
 te-a chemat aici să sărbătorim
 cea dintâi întâmplare din paradis
 vino, așadar, nu ezita să intri
 chiar acum când se lasă amurgul
 peste plaja tinereții
 și dragostea ta îmi luminează
 povestea nopții de iulie

Constantin Mărăscu

CORONACLAUSTRARE (dialog între ea și el)

Dialogul nostru îngropat într-o carte,
 rămâne doar aer (și acela în parte),
 se-ngrămădesc în minte uitate cuvinte
 risipite în iarna noastră fierbinte
 și-n această cumplită logoree sfântă
 cu armata de viruși care ne frământă,
 ești senină între borcane cu murături –
 știi că între lucruri nu există legături –
 și kilogramele de cărți de mult râvnite
 nu valorează cât șoapta unei iubite.

Biblioteca știu că ți se pare inutilă
 citeam cu mintea viața ta, filă cu filă,
 carte pe raftul cu cămăși înmiresmate
 și am pus CD-ul cu liniști disecate
 în amintirea iubirii noastre păgâne
 pe zăpada topită sub tine, rămâne...

Din casa părinților mei nu îmi amintesc
 decât creștăturile ce demonstau cum cresc,
 lung și născut pe tocul ușii pentru mine
 (alături e al mamei ce nu mai revine)
 și-acea nemărginire a marginii zării,
 unde te-ăștept învelită-n aburul mării,
 ca o pasăre-a nopții, cu privirea să plec
 spre valul albastru în care să mă înec.
 Simt aerul vâscos după iarba cosită,
 simt ochii tăi blânzi potopiți de ispită,
 dar știu că palatul clădit în pandemie
 va fi mormântul iubirii ce nu va să fie.

Se-mprăștiase aroma esenței de prune în oraș
 și tramvaiele amețite se clătinau în piața centrală
 doar păsări curajoase zburau prin sufragerie –
 priveam sărăcia celui ce plămădea euforic
 fericirea în bucătărie, strop cu strop
 prelinși din alambicul de pe aragaz
 și nu găseam guvernanților o vină
 pentru fruntea virusului senină.
 Peste cuburi de ananas, portocale și măr,
 voi turna Sangria păstrată la rece –
 rețetă simplă – viața oricum trece.

Rețetele tale...
 crezi că mi se pare, dacă da, să ignori,
 sau chiar de milioane de ori
 au fost rostite aceleași cuvinte
 în aceleași locuri atee sau sfinte.
 Nu mă refer la hard și soft –
 totul e doar un moft
 care din viață te fură
 cu tot cu scut și armură,
 nu cred că între Troia și tine
 s-a petrecut războiul, dar în fine,
 știu că armata de zei paralei
 a dat iama printre femei
 cu gând de fecundare iubită
 pentru-o națiune fericită,
 știu că Penelopa zece ani și-a jertfit
 să termini războiul, și nu este mit,
 alți zece cu visul rătăcirii pe ape
 (la patruzeci de ani, cam bătrână aproape,
 se știe, speranța de viață era mică
 trăiai aproape cât azi trăiește-o furnică),
 și mai și jinduiai la coapse de zeițe,
 vrăjitoare serafice, mironosițe

de-aceea rețeta ta de viață minunată
mi se pare greșit conturată,
să mori erou, de alții consolată,
că ai luptat pentru femeia surogat
care nici nu era cea mai frumoasă.
A ta, era, și te-aștepta acasă.

EVOCĂRI LITERARE

Daniel Cristea Enache

Prima mea amintire

Prima mea amintire este cețoasă, difuză și mai cu seamă confuză. Nu-mi dau seama dacă e vorba despre ceva ce am simțit atunci sau despre ceva ce mi s-a povestit ulterior, de către părinți, că aș fi simțit. Dar cine poate povesti ce simte un altul, fie și băiețelul lui? Cine putea pătrunde în mintea și în inima mea mică, în percepțiile mele de la 1 an sau cât aveam atunci, pentru a povesti mai târziu ce am gândit și am simțit, iar eu să iau povestea altora (părinții mei) despre mine ca fiind „originalul” simțămintelor mele? Pe orice cale aș lua-o, istoria primei mele amintiri devine complicată și obscură. Așa că, înainte să o iau logic, rațional, deductiv, e mai bine să spun ce am simțit.

Eram într-un pat mare, înconjurat de niște perne mari și albe, și mă zbăteam să respir, țipând aproape sufocat de ele. În memoria cărnii mele este încă senzația aceea de sufocare între perne, după cum e scrâșnetul insuportabil al lăzilor pentru pâine, pe ciment, din magazinele ceaștiste ale anilor '80. Când cineva scrâșnește ceva, orice, pe ciment, am o repulsie fizică, un simptom de scârbă corporală și lăuntrică, zgomotul respectiv impregnându-se pentru totdeauna în memoria mea auditivă. Prima mea amintire nu este la fel de intens-dureroasă și nici atât de recurentă, dar ea se asociază cu spațiul intim, pe când cealaltă, dimpotrivă, cu spațiul exterior, cu „lumea”, cu afară. La 1 an, sau cât aveam atunci, „lumea” mea era minusculă, iar pernele care ar fi trebuit să mă apere veneau peste mine și îmi luau aerul. Oare încă nu mă născusem? (Dacă aș fi scriitor și mi-aș permite luxul să inventez, aș putea face acum o poveste despre o amintire intra-uterină, despre ce am simțit înainte de a ieși la lumina vieții exterioare. Se îndoiește oare cineva că avem în carne și în memoria afectivă impresii dinaintea primei amintiri? Și că mamele au aceleași impresii adâncite în ele și atunci când copiii lor purtați odată în pântece au devenit ei înșiși oameni mari? Se îndoiește oare cineva că Fecioara Maria a suferit cu o intensitate insuportabilă pentru Fiul ei, carne din carne ei, răstignit pe Cruce? Despre Dumnezeu Tatăl am dubii că ar fi suferit la fel de mult, nu numai fiindcă nu era și nu este pământean, dar și fiindcă era în afară. În schimb, mama și fiul ei au suferit împreună, ea ca mamă a lui și el ca fiu al ei, legați pentru totdeauna într-un fel organic.) Să ies însă din acest ipotetic scenariu pre-natal, să accept că prima mea amintire nu a fost în burta mamei și să mă concentrez asupra scenei cu pernele.

De unde știam eu că acelea sunt perne? Că poartă numele de „perne”? Evident, nu știam, fiindcă vocabularul a venit mai târziu, ca și precizia de a spune lucrului pernă pe numele lui „pernă”. Abia mai târziu am învățat că perna e pernă, pantalonii sunt pantaloni și bucătăria e bucătărie. Când mă luptam cu pernele ca să ies din strânsoarea lor și să respir, n-aveam idee ce sunt și cum sunt numite. Ceea ce știu, cu siguranță, e doar că erau mari și veneau peste mine. Dar ce însemna pentru mine, la 1 an sau cât aveam atunci, „mare”? Mare era orice - de la perna sau pernele care îmi luau aerul, la fețele părinților mei când se aplecau peste mine, la patul părinților în care eram în scena primei mele amintiri sau chiar pătuțul cu zăbrele de lemn în care stăteam de

obicei. Totul, totul era mare, uriaș, enorm, de necuprins. Nu-mi puteam reprezenta ce anume era atât de mare, nu puteam nici măcar numi lucrurile sau oamenii care erau așa, dar simțeam probabil că acest ceva sau altceva enorm, de necuprins, putea să mă strivească. De aceea mă și luptam cu pernele venite asupra mea, ca să mă eliberez de strânsoarea lor, să respir, să ies la aer. Mă luptam, atât de mic, cu ceva atât de mare, care - adaug acum, cu nițică simbolologie - ar fi trebuit, mic fiind, să mă apere și să mă ocrotească. Mă luptam cumva cu propria „armură”, care uitase că trebuie să mă apere și mă strângea, și cu „scutul” meu care devenise alb și amenințător, o pernă funestă, din acelea cu care în filme cineva e sufocat de altcineva până își dă duhul.

Mai târziu mi s-a povestit ce se întâmplase. Era o petrecere la noi, gazdele și musafirii erau toți în sufragerie, iar eu fusesem lăsat în patul părinților, din dormitorul lor, frumos înfășat, dormind dus. M-au găsit roșu la față, țipând ca din gură de șarpe, într-o luptă confuză cu două perne (de ce erau două, totuși? întreb acum pe un ton paranoic-conspiraționist). Mama m-a luat imediat în brațe și m-a liniștit. Apoi am adormit la loc și am dormit dus, așa cum făceam deseori. (Și la altă vârstă a mea adormeam foarte ușor, inclusiv pe fondul unor sunete stridente, la un film sau chiar în tramvai, seara, când ne întorceam dintr-o vizită.)

Toate firele și întreg acest desfășurător descriptiv-deductiv conduc către concluzia că prima mea amintire a fost rezultatul unui vis urât al unui bebeluș înfășat. Ce ne-am face oare fără coșmarurile noastre? Fără acesta, poate că eu nu mi-aș fi amintit în veci prima mea amintire, mai mult, poate că n-aș fi știut vreodată că e o amintire a mea, prima la rând, și anume asta.

Abia după mulți ani, când s-a născut Matei, primul nostru copil, am făcut și conexiunea logică. Trebuie să ai un copil ca să înțelegi. Privind un bebeluș care doarme „liniștit”, nu vom ști niciodată ce este în mintea, în sufletul și în identitatea lui corporală, în lumea lui onirică și în amintirile care poate chiar atunci se formează. E ceva ce numai Dumnezeu știe, și poate nici El pe de-a-ntregul.

George Flaviu Predescu

Prima mea amintire

N-aș putea s-o identific exact, mai ales că la facultatea de psihologie am învățat că putem avea foarte multe amintiri false. În același context am aflat (dacă îmi amintesc bine) că există amintiri ale amintirilor. Ca să dau un exemplu, ai o singură amintire apoi toate celelalte sunt reactualizări ale amintirii respective. Cât despre cele false, m-aș referi la cele întreținute de imaginea unor fotografii sau de poveștile celor apropiați nouă: „când erai mic te jucai foarte mult cu o pisică” spune tata. E o amintire falsă.

Primele mele amintiri se învârt în jurul anilor '80 în Cugirul natal. Sunt foarte multe cu tatăl meu, care mă lua cu el adesea la serviciu. Era șeful sporturilor din orașul de la Poalele Drăganei și avea vârsta cu prefixul 3. Era deci mai tânăr decât mine acum. El mă lua acolo, mă puneam la birou, parcă revăd momentul și îmi dădea ceva să scriu și să desenez. O sunam pe mama, care lucra la Uzina Mecanică, aflată vizavi. E un fel de a spune, căci UM Cugir era mare cât un oraș. Vorbeam cu ea la telefon, tatăl meu îmi făcea legătura și se bucura foarte mult să mă audă. Cred că făceam asta între 4 și 7 ani. Deci 1985-1988.

O altă primă amintire este tot din aceeași perioadă. Ceaușescu a venit la Cugir. A aterizat cu elicopterul la stadion. Eram în tribună. O alta, tot de la stadion, dar la un meci între Metalurgistul Cugir și Dinamo, apoi Metalurgistul și Vagonul Arad, a cărui poartă era apărată de legendarul Helmut Dukadam. Era după Sevilia 1986 și după accidentarea lui. Am ajuns lângă banca de rezerve și o fată a venit cu o pereche de mănuși foarte frumoase și a spus: „iată, sunt mănușile lui Dukadam” și el ținea ca pe palme, ca pe un trofeu. Parcă le-am atins și eu. Nu cu mult timp în urmă, Dukadam apăruse patru penaltiuri în finala Cupei Campionilor Europeni, poate chiar cu acele mănuși, îmi spuneam. Era ceva cu semilună pe ele, oricum foarte frumoase. În meci legendarul portar a primit două sau trei goluri, dintre care unul printre picioare. Am avut

pentru prima dată sentimentul că și eroii sunt oameni. Eram mic, dar am fost empatic cu Dukadam. Am înțeles.

Tații sunt foarte importanți. Aș putea să înșir foarte multe amintiri cu tatăl meu, Constantin Predescu, toate din aceeași perioadă. A fost perioada de aur. În adolescența mea, adică între 1995-1999 lucrurile s-au răcit între noi. S-a distanțat pentru o perioadă, deși a rămas la fel de responsabil în relație cu mine. A făcut tot posibilul să aibă grijă de mine, dar n-am discutat și despre problemele cu care urma să mă confrunt. Ele erau tabuuri. Despre sex s-a vorbit doar sub forma unor glume, modelul: „mi-a zis un prieten care a pățit...” Nu înțelegeam, drept care nu intram în subiect. Ce spunea mi se părea total străin astfel că nu asimilam.

Sunt foarte multe amintiri vechi de la Rădești, satul bunicilor materni. Ai mei mă lăsau acolo fără să-mi comunice că mă vor lăsa. Mă lăsau și fugeau. Tot în timp și tot grație facultății de psihologie am descoperit ce traume de atașament mi-au provocat aceste experiențe. Apoi, când veneau să mă ia, după câteva săptămâni, eram atașat de bunici. Atunci era clar, știam că voi pleca, iar plânsul mă apuca instantaneu.

Altele cu fratele meu, ba la Cugir, ba la Rădești. La Cugir printre blocuri, pe dealuri, prin oraș. La Rădești, la Mureș, aproape de Aiud, pe malul stâng al Mureșului. O copilărie cu oi, vaci, porci, câine. Dormeam în conie (bucătărie) pe o prelungire de lădiță sau de pat, cu o scândură ăe care se puneau niște pături, cartofi „fripiți” sau copti în ler, Europa liberă ascultată la o Gloria de bunicul și umbrele care se desenau pe tavan de la beculuțel care lumina scala radioului. Diminețile matinale ale bunicului, trezindu-mă de oile care behăiau în curte, pregătite să se alipească unei turme mai mari care pleca la Deal. Frigul care se strecura în conie când se deschidea ușa, apoi mirosul de lemne și zăpadă.

PROZĂ

Dumitru Mălin

APĂ DIN CLOPOT

Casa în care am văzut eu lumina zilei (într-o noapte, vorba unui amic, bun epigramist), nu mai există. Tata a dărmătat-o, după ce tot el, cu mâna lui, o clădise, din nimic. Cu bani puțini, dar cu multă trudă și sudoare. La care s-a adăugat, firește, și sudoarea tinerelor mâini ale mamei. Când au văzut, însă, că li se înmulțește familia s-a schimbat situația. Când le veniseră pe lume deja trei, din cei cinci copii, pe care îi vor avea, până la urmă, împreună, s-au hotărât. Cu aceeași râvnă și sudoare au construit lângă prima, (formată doar din două odăi mici și un coridor lung), o alta mai mare și mai încăpătoare. Cea pe care și azi o ținem ca pe un dar de suflet moștenit de la dragii noștri părinți. Au trudit din greu pentru a o vedea ridicată și acoperită. Au făcut-o din piatră și lemn, materiale aflate mai la îndemână, acolo, în munte, unde cărămida și alte materiale de construcții nu prea aveau căutare. N-au chemat meșteri, doar el și mama au săpat șanțuri, au cărat bolovanii pentru temelie, au înălțat ziduri. Var și piatră, piatră și var. Au cioplit, tot ei, și au încheiat lemnele aduse cu caznă din munte.

Când casa cea nouă a fost gata, pe cealaltă au dărmătat-o. Și în locul ei au construit o șură cu două grajduri. Să aibă unde ține vacile, oile și fânul. Tata și mama erau tineri, puternici, sănătoși. Aveau, credeau ei pe atunci, o viață lungă de petrecut împreună, ca buni gospodari ai satului. Nu putea nimeni bănuși atunci că bietul tata se va stinge, va deveni nefinț, la doar treizeci și opt de ani. Iar mama va fi văduvă la doar treizeci și șase de ani.

Felul cum au construit ei cele două case eu n-am cum să mi-l amintesc. La prima nici nu eram venit

pe lume. La cea de-a doua eram prea mic să fi putut ține minte ceva. Mama, însă, își amintea cu drag de heirupul acela frumos, tânăr și ametițor, prin care și-au întocmit cuibul vieții. Iar undeva peste râu, era Fagul Împăratului. Nu chiar în dreptul casei noastre ci cumva privind oblic spre Coțana. Sau mai exact spre Coasta Carului. Spre pieptul prăpăstios al Coastei Carului. Acolo își legăna în vânt coroana rotundă Fagul Împăratului.

Eu m-am născut în cea dintâi casă construită de către părinții mei. În casa cea mică, alcătuită doar din două odăi și un târnaț lung. De acolo am trimis, într-o noapte din luna martie a anului o mie nouă sute cincizeci, un țipăt să mă spună lumii.

Pe atunci femeile moaște nu nășteau la spital. Nici nu se zicea, la sat, „a naște”, ci „a făta”. Fătau acasă, ori pe unde le apucau durerile acelea îngrozitoare. De multe ori singure, sau asistate de o „moașă”, care putea fi, și de cele mai multe ori chiar era, o altă femeie din familie sau din vecini. Condiția era să fie, de obicei, o femeie mai în vârstă, trecută prin asemenea grele experiențe.

În cazul meu, „moașa” s-a întâmplat să fie chiar mama mamei mele, bunica Maria. „Mama-bătrână”, cum i-am spus, mai apoi, eu și toți cei cinci frați ai mei. S-a întâmplat ca ea să fie prin preajmă, tocmai când mamei îi venise sorocul. Sau poate venise într-adins. Își lăsase gospodăria din satul vecin și pe moșu, bărbatul ei, singur. Și se hotărâse să stea lângă mama, știind ce urma să i se întâmple. Cert este că mama-bătrână a ajutat-o pe mama să mă scoată la lumina lămpii cu petrol. Ea m-a arătat mamei ca pe primul ei copil născut viu. Mama, cu un an înainte, mai avusese o fată, dar aceea se născuse moartă. Doar a născut-o și au îngropat-o.

Există la bunica în sat o credință, o superstiție, una dintre miile de superstiții, care încă mai împresurau satele din munți. Aceea că dacă noului-născut îi pui pe buze, îi dai să bea, imediat după naștere, apă dintr-un clopot de „badic” (aramă), copilul acela avea să cânte frumos. Vocea lui avea să răsună ca badicul. Adică va avea, copilul acela, glas de clopot fermecat.

Numai că mama-bătrână nu știa, în zăpăceala aceea, unde ar putea găsi, pe la noi pe acasă, un asemenea clopot. Un clopot pe care nu-l pregătise dinainte, nu se gândise: „Ilină, unde aveți un clopot de badic? Trebuie, musai, să-i punem copilului apă din clopot de badic pe buze. Trebuie să cânte frumos ca tine, ca mine, ca mama și ca tot neamul nostru!”. „Nu știu, mamă, nu știu! Nici nu cred că avem pe la îndemână un colpot din acela”, se văita mama, încă sleită de recente chinuri ale facerii. Numai de apă și clopot și badic nu-i mai ardea ei în asemenea situație.

Dar mama-bătrână nu se lasă. Iese prin curte, pe la cotețe, căută și tăbărăște peste un clopot, e drept nu de badic, ci de tablă. O talangă mare, numai bună pentru gâtul lânos al oilor. În lipsă de altceva pune în el apă dintr-o doniță. Dar, ce să vezi, clopotul nu ține deloc apa. Este și spart. Uplete ea cum poate spărturile cu degetele mâinii sale. Vine, apoi, cu clopotul, așa spart cum era în casă. Reușise e, totuși, să ocrotească, în talanga de tablă, o scântie de apă. Apă pe care mi-o varsă pe micuțul obraz ori undeva pe buze. Pe unde nimerește: „Ca acest clopt să cânți, dragul mamei, ca acest clopot să cânți!”, își rostește bunica vorbele rituale.

Mai târziu s-a dovedit că superstiția nu era lipsită de temei. Apa din clopot și-a făcut efectul. Nu am nici un pic de voce. Cânt precum o talangă crăpată. Sunt afon. Iar atunci când, totuși, mă încumet să cânt, când vreau să încerc, așa îmi răsună glasul: precum un clopot spart.

Și, doamne, cât mi-ar fi plăcut să am voce. Să pot să cânt frumos. Ce-aș mai fi doinit! Așa încât să răsună toți munții și toate văile mele de-acasă. („...i-auzi valea, cum răsună valea/ și mândruța-mi ține calea/ i-auzi valea cum răsună/ eu cu mândra n-o duc bună...”).

Așa aș fi cântat frumos toate cântecele lumii. Că, încă de pe atunci, de foarte mic, s-a dovedit că aveam o memorie de invidiat. La versuri. Tot ce auzeam ca fiind spus (mai târziu scris) în versuri, cu rimă, îmi rămânea în cap. Chiar fără să vreau. Mulțumesc cerului și vântului că încă și azi am aceeași memorie. Dar numai la versuri. N-am putut, altfel, ține minte niciodată formula trunchiului de con. Sau de piramidă. Nici aria triunghiului. Niciodată.

Mama, îmi povestea că și-a dat seama devreme, pe când aveam doar vreo trei anișori de acest dar al meu. Și cum? Fusesem cu părinții la o nuntă. Acolo în sat la noi. Nu m-au putut lăsa singur acasă. La nuntă, ca

la nuntă. Muzică, joc, strigături. Strigăturile erau, evident, în versuri. Dintre toate, îmi plăcuse, cel mai tare, zicea mama una: „Iacăt-o câtu-i de mare/Și-am cerut și-o zis că n-are/Ș-o să cer la una mică/Și să vezi că-mi dă o țacă”.

Toată săptămâna ce-a urmat după nuntă eu strigam prin curte strigătura aceasta. Nu mă putea nimeni opri s-o spun. Oricine venea la noi, povestea mama, trebuia s-o audă. Trebuia, musai, să i-o „strig”. Până la urmă a intrat la noi în curte și Mina, vecina noastră de peste uliță. I-am strigat-o și ei. Asta, femeie tânără pe atunci, m-a întrebat: „Da, ce-ai cerut măi, dragul lelii, la fata aia mare, și-o zis că n-are? Ce nu ți-o dat?”. Zicea mama: „Ai stat puțin și te-ai gândit. Și dintrodă i-ai răspuns: „Un pic de țacă!”.

Știam oare de pe atunci că pe acolo, pe undeva, bate strigătura asta? Sau eram prea aproape de „vremea țăței” ca să-mi fi venit în minte altceva? Oricum răspunsul meu a provocat nu doar hohote de râs, dar și uimire. Și o poveste pe care mama o repeta mereu când mă lăuda cuiva câte versuri știu.

Da, aș fi cântat, încât n-ar fi cântat nimeni ca mine. Vorba moșului meu, bărbatul mamei-bătrâne. Moșul meu, Dumitru Gutiu: „Măi, nepoate, dacă aș fi știut eu cânta din fluier, apăi nu cânta nimeni ca mine”. Dar el nu știa deloc!

Radu Matei Todoran

TRANDAFIRUL REÎNVIERII

Pe cenușiul cerului, două fulgere se încrucișară aducând după ele mugete prelungi și sfâșietoare. Albia pietroasă a râului începuse să se umfle ca un aluat dospit la căldură. Pe meleagurile Daarmei, anotimpul ploios își anunța sfâșietor plecarea spre abisuri. În zărilor îndepărtate, lumini stropite în culoare așteptau semne tainice spre a se revărsa către lume. Crucea de lumină a fulgerelor a săpat urme adânci în scoarța râncedă a norilor, iar printre zări au început să plutească felii de ceață ca niște inerte păsări de pradă. Zilele prinseseră a crește, o căldură leneșă învăluia în voaluri străvezii platoul pe care era așezat orașul, iar vulturii pleșuvi de pe coama munților au început a-și schimba surul penelor în nuanțe de verde.

Casele aranjate concentric în jurul unei enorme piețe pietruite, abia se deslușeau dintre cețuri. Așezăminte grele de piatră cioplită stăteau dispuse în cercuri pe străzile brăzdate transversal de alte străzi ca într-o carpetă velusiană. La mijloc tronau falnice casele mari acoperite cu țiglă smălțuită, apoi cu cât înaintai pe străzile transversale, observai cum înălțimea lor scădea spre periferie unde se zăreau niște edificii mici, jumătate îngropate în pământul tare.

O așezare de piatră era totul, un loc unde cei înstăriți locuiau cât mai aproape de piața centrală în edificiile lor etajate, iar săracii se înghesuiau în cele mici de pe margine. Piața ca o imensă baltă împietrită avea în mijloc un înalt obelisc de metal care amintea de măreția divină, de cerul când ostil, când prietenos, de trăsnetele pe care le culegea în vârful său auriu, ferind astfel locurile de mânia furtunilor și descărcând energiile într-o peșteră subterană numită "Burta Fulgerelor".

Lumea se pregătea de sărbătoare. Oameni sprinteni se plimbau pe străzile reci încă, încercând să mai cumpere ceva de la câte-o tarabă, iar gărziile preotesei celei mari montau deja tribunele pentru Sărbătoarea Treckerii. Era cea mai mare sărbătoare a locului, care marca sfârșitul sezonului ploios și începerea sezonului cald. Soarele apărea pentru prima dată din ceața trandafirie și rămânea acolo pe obrazul cerului un anotimp întreg. Din Burta Fulgerelor erau scoase de șapte ori câte șapte sicrie grele de cristal în care dormeau patruzeci și nouă de voynici, iar în Grădina Luminii erau aduși patruzeci și nouă de trandafiri sălbatici sădiți în patruzeci și nouă de castroane mari de sticlă incasabilă. Fiecare sicriu era așezat pe câte o masă de piatră, iar la capătul sicriilor se puneau trandafirii cei galbeni care ardeau precum candelile în Catedrala de Jad. O sărbătoare cum nu mai era alta...

Timpul pe Daarma se scurgea repede, supt parcă de o pâlnie nevăzută, așa că oamenii se grăbeau cu pregătirile. Aici nimeni nu suferea de foame pentru că hrana era monopolul Bisericii Soarelui cu Două Fețe, care o împărțea în funcție de necesități fiecărui membru al comunității. Se mânca puțin și repede, deoarece hrana se compunea din niște cuburi mici colorate, foarte aromate și sățioase care conțineau tot ce era necesar subzistenței. Culoarele difereau după vârstă: cei mici mâncau cubulețe viu colorate, iar pe măsură ce vârsta creștea, acestea își pierdeau din culoare ajungând în cele din urmă la un roz pal. Pe locuitori îi deosebea îmbrăcămintea și podoabele. Cei mai aveau purtau nuanțe de verde la haine, bijuterii sclipitoare și scumpe din platină, cei săraci se îmbrăcau în nuanțe de albastru și purtau podoabe de cupru sau aluminiu. După comportament nu ți-ai fi dat seama dacă un individ este dintr-o clasă sau alta. Oamenii se salutau reciproc plecându-și ușor capul în semn de respect. Nu auzeai vorbe, nu vedeai îmbrățișări sau strângeri de mână. Tarabele de pe străzi și din piețe erau pline de jucării, de jocuri pentru copii și adulți, de statuete și cărți.

Nu râdea nimeni, nu plângea nimeni, vedeai doar zîmbete...

Dar iată că Sărbătoarea Treckerii a venit. De sus din înaltul obeliscului străbătea o muzică lină, ca o mângâiere de copil. Lumea venea pe străzile ca niște spițe de căruță și se revărsa în piață. Acolo, călugări cu fețe acoperite de glugi înalte împărțeau de pe niște tăvi de argint cuburi colorate cu hrană. Oamenii se așezau în grupuri, în funcție de culorile și nuanțele hainelor, cu fața spre înaltul și impunătorul obelisc.

Deodată se auziră sunete înfundate de parcă erau lovite în buză niște clopote de lemn, apoi din vacarmul loviturilor începu să se deslușească o muzică rece și pătrunzătoare, întreruptă apoi de alta caldă și vivace, iar ciclul acesta se repeta... Din înaltul obeliscului, plutind pe un talger de aur cobora lin, Marea Preoteasă înveșmântată într-o mantie verde pe care erau brodate în fir de aur mai multe motive cu „soarele-pereche”. Când atinse platforma tribunei, muzica se opri brusc iar preotesa îngenunche teatral, salutând soarele, apoi se așează pe talgerul ei zburător.

În momentul acela toți locuitorii își priviră instinctiv propriile haine a căror culori începuseră să se schimbe: unora li se intensifica verdele, altora li se intensifica albastrul. Pentru unii apăreau modificări radicale, din verde în albastru și invers. După ce se priviră îndelung, oamenii începură să-și schimbe locurile în funcție de culoare și nuanță: cei verzi în față iar albaștri în spate. Aceasta însemna că automat li se schimbau și locuințele și podoabele, dar și influența în comunitate! Totul se desfășura într-o liniște desăvârșită. Apoi, din ceruri apărură o navă care semăna mai mult cu o broască verde fără picioare și ateriză în spatele tribunei. Din ea coborâră șapte bărbați și șapte femei înveșmântați în același verde desăvârșit, purtând la gât câte un pandantiv de platină ce reprezenta o roată cu spițe lungi și subțiri. Se așezară în tribună cu un rând mai jos, la picioarele Mării Preotease. Atunci din mulțime ieșiră noii verzi autentici și completară toate scaunele rămase libere.

Din noul clopot de lemn se auzi un sunet răgușit urmat de o muzică confuză care producea niște furnicături, un fel de fluturi în stomac...

Deodată Marea Preoteasă vorbește:

- Fie ca soarele-pereche să ne lumineze într-un nou anotimp cald! Fie ca rânduiala noastră să rămână veșnică! Fie ca oaspeții noștri velusieni să ne fi judecat drept, așa cum și noi îi vom judeca pe dânsii atunci când va veni vremea!

Ca la un semnal, cei patruzeci și nouă de oaspeți se ridicară în picioare. Unii stăteau drepti, nemișcați, cu brațele pe lângă corp iar alții, cam a șaptea parte din totalul lor ridicară mâna stângă.

- Așa cum se vede, șapte judecători au considerat că nu am respectat vechea rânduială întru totul. Vom afla singuri ce am făcut bine și ce am greșit! De aceea, proporțional, câte șapte daarmeni din cei patruzeci și nouă și-au pierdut rangurile, iar alți șapte din patruzeci și nouă le-au luat cu vrednicie locul. A fost un an bun, să ne rugăm așadar stăpânului nostru Soarele Cu Două Fețe să ne lumineze lucrările pentru a ne croi drum spre perfecțiune.

Clopotul de lemn se auzi din nou ca un lătrat gros, înăbușit. Velusienii se îndreptară cu toții spre broasca verde și dispărură odată cu ea câteva momente mai târziu, nu înainte însă de a primi fiecare câte o traistă plină cu monede pătrate de platină.

Marea Preoteasă luă un ciocan de lemn și bătu într-un clopot nevăzut, eliberând sunete molcome ca un foșnet de pădure adormită. Deodată din Burta Fulgerelor fură aduse cele patruzeci și nouă de sicrie de cristal. Au fost așezate pe mesele de piatră, acolo unde fuseseră de dimineață cele petruzeci și nouă de boluri cu trandafiri înfloriți. Fiecare plantă era alcătuită din mai multe ramuri asemănătoare celor de brad și în vârful fiecărui ram stătea câte o minunăție de floare galbenă.

În fiecare sicriu dormea câte un tânăr sculptat parcă de un artist desăvârșit, într-o marmură roz.

- Să înceapă pelerinajul, se auzi vocea puternică a preotesei.

Atunci, toți locuitorii Daarmei s-au așezat într-un șir lung așa încât să poată trece prin fața sicriilor atingându-le ușor cu mâna. Încet, încet, pe măsură ce șirul înainta, capacele sicriilor se ridicau câte un pic, iar trăsăturile statuilor din interior prindeau viață! Ultima trecu Marea Preoteasă. La ultima ei atingere toate statuile se transformară în tineri vii, frumoși și puternici ca niște zei. Tot atunci, din spatele tribunei apărură patruzeci și nouă de fecioare frumoase precum zânele pădurii de mesteceni, care pe rând și-au luat câte un trandafir din bolurile de sticlă. Aceștia de cum ajungeau în mâinile lor și rămâneau fără apă, se transformau instantaneu în niște ghemotoace uscate și ruginite... Apoi fiecare fată se așeza în fața câte unui tânăr, îl lua de mână și împreună se ascuseră în Casa Dragostei, un castel de jad aflat în mijlocul pădurii de mesteceni, pe care autohtonii o numeau Pădurea Albă.

Au rămas un timp împreună acolo în pădurea vrăjită, dezmierdându-se reciproc, ademenindu-se cu gesturi pline de tandrețe și iubindu-se cu sfilă.

Între timp, locuitorii Daarmei se întorceau la casele lor, adunau în saci mari trandafirii galbeni care până

atunci le păziseră casele și le purificaseră aerul în încăperi. De cum era scos din bolul său, trandafirul se transforma într-un ghem de ramuri uscate. Apoi sacii mari erau depozitați în fața caselor.

Oamenii ieșeau la ferestre ori pe balcoane și începeau să cânte melodii vesele despre viață, despre mesteceni, despre trandafiri. Daarma răsună ca un cor enorm de voci acompaniat de instrumente ciudate care scoteau niște sunete originale, plăcute. Curând lumea s-a liniștit și fiecare ins s-a așezat la odihnă. Între timp, niște care mari cu roți imense adunau sacii cu ghemotoace uscate și se îndreptau către râu. Acolo în luncă, s-au așezat în patruzeci și nouă de rânduri, a câte patruzeci și nouă pe fiecare rând. Peste puțin timp au apărut tinerii însoțiți de fete purtând în mâna stângă câte o făclie din coajă de mesteacăn. Și-a sărutat fiecare perechea, apoi au sărit în carele cele mari trecând râul.

Un sfert de anotimp au umblat dincolo de râu spre a găsi Groapa Reînvierii. Acolo peste râu, solul arid și lipsit de viață era fierbinte și neprimitor. Peste el alunecau aiurea ca niște năluci, dune mari de nisip pe care un fel de vânturi magnetice le ghidau după trasee necunoscute. Carele cele mari împinse de forțe lăuntrice se luptau cu dunele! O luptă grea, o luptă sufocantă în care daarmenii încercau să străbată ținutul acela forfotitor și ostil. Tinerii născuți din statui de marmură roz erau adevărați luptători. Nu cunoșteau oboseala și nici frica! După un sfert de anotimp au ajuns în fața unei prăpastii adâncită pe margini cu nisipuri colorate: Groapa Reînvierii. Trăgând de niște manete de argint, tinerii au slobozit ghemotoacele uscate de trandafiri care într-o invazie cenușie au început să se rostogolească spre hăuri. Erau trandafirii reînvierii! Niște gheme uscate care cum ajungeau într-un strop de apă înfloreau și de cum dispărea apa, se transformau în niște entități rotunde aparent fără viață.

În curând carele au fost golite, trimitând în pânțelele prăpastiei mii și mii de ghemotoace de trandafiri. Când totul s-a terminat, voinicii s-au așezat alături de carele lor și s-au întins la odihnă. Când s-au trezit, fiecare dintre ei avea în mână un săculeț cu semințe de trandafir galben. S-au ridicat liniștiți, au urcat în carele lor goale și au pornit pe drumul de întoarcere spre casă. La jumătatea anotimpului cald au trecut râul intrând într-un fel de paradis numit "casă"! Orașul era curat și mirosea a ambră, străzile sclipeau iar clădirile împodobite în ramuri de mesteacăn vorbeau prin semne parcă.

- S-au întors vitejii, se auzeau șoapte în spatele porților ghintuite cu arginturi vechi. Deodată, clopotul de lemn cel răgușit a început să trimită sunete sparte către ceruri... Lumea porni încet spre piață, așteptând ca Marea Preoteasă să se arate dintre albastrurile cerului. Soarele cu Două Fețe zâmbea din înalțuri trimițând mângăieri călduroase spre orașul de piatră.

Preoteasa înveșmântată în același verde, apără pe talgerul său de aur și se lăsă ușor în mijlocul mulțimii. Lumea o privea de aproape cu nesaț, cu o dorință infinită de a o atinge și totuși nimeni nu îndrăznește să întindă mâna către poalele mantiei sale. Pâlcuri de mesteceni cu frunze de arginturi tremurând înconjurau piața de piatră iar fostele fecioare cu burticile lor proeminente, înconjurau feciorii adunați în mijlocul pieții!

- S-a împlinit datina! Feciorii s-au întors cu semințele de trandafir galben numit "Roza Reînvierii", iar voi veți lua câte credeți că puteți crește și le veți așeza în castroanele cu apă, așa încât la începutul anotimpului ploios să avem destule flori care să ne curețe aerul din case și de pe străzile de piatră, să ne ferească de umezeală dar și de bolile pe care anotimpul umed le va revărsa peste noi. Tinerii noștri eroi se vor așeza din nou în sicriile lor de cristal, așa încât până la sfârșitul anotimpului ploios să-și recapete forțele și să pornească într-o nouă caravană spre Groapa Reînvierii! Femeile lor vor naște copii frumoși care vor crește și peste patruzeci și nouă de anotimpuri își vor înlocui tații!

Se auziră de peste tot strigăte de bucurie, clopotul de lemn bătu scurt și răgușit iar fetele îngreunate de burticile rotunde se întoarseră în mijlocul familiilor lor, așteptând nașterea unor pui de îngeri. Toată lumea cânta la ferestre, iar unii mai sânguincioși au început să danseze pe străzi, dansuri vechi închinat trandafirilor galbeni.

*

*

*

La câteva milioane de kilometri, undeva prin inima sistemului solar numit "Soarele cu Două Fețe", într-o pesteră de alabastru, două entități rotunde, una roșie și cealaltă galbenă își transmit reciproc informații așa ca într-o conversație la cafeaua de dimineață:

- Roșule, pe Velus nu v-ați îndeplinit sarcinile! Rușine mare, Mama Galaxie va fi supărată!

- Da, ai dreptate, în anotimpurile următoare vom intensifica munca. Dar voi daarmenii, cu trandafirii voștri uscați, am înțeles că îi produceți atât de bine încât ați umplut galaxia! Mama Cea Mare vă va trimite în adormire pentru câteva mii de anotimpuri în așa fel încât, până atunci se vor consuma toate ghemetoacele ruginite din Groapa Reînvierii! La odihnă deci, globule galben!

Geo Galetaru

DESTINUL, ACEST ANIMAL CARE-ȚI SARE ÎN FAȚĂ

Vedea umbra mișcându-se pe peretele din fața lui. O traiectorie ciudată, înțepându-i retina amortită. Poate era puntea unui vapor care-și suporta nepăsător tangajul. Dacă ridici mâna și o miști încet, de la dreapta la stânga, umbra dispare. Și vezi atunci, pe măsua metalică de lângă pat, acoperită cu tifon curat, flacoanele strălucitoare și pungulițele de hârtie, în care ghicești pastilele rotunde, galbene, roșii, dulcele la gust. Umbra reappare, lășindu-se pe perete. Un păianjen din aceia imenși, care-și fac veacul departe de zgomotul terifiant al tramvaielor și de țipetele ascuțite ale vânzătoarelor de semințe. Aici, camera aseptică, orbitoare, în care poți să visezi în liniște la catastrofele de afară. Departe de coșurile cu flori multicolore de pe trotuarele orașului, pete stridente în cenușul omniprezent și suveran. Suferi, desigur inutil, că nu poți pipăi colțul zgrunțuros al clădirii cu patru etaje, din subsolul căreia răzbat mirosuri amestecate și, din când în când, zgomote ciudate, un fel de zăngănituri metalice, ca și când s-ar ciocni trenuri subpământene. Scoarța copacilor, înșirați de-a lungul liniei de tramvai, stă gata să pleznească sub greutatea și presiunea sevei. Un țipăt scurt, o pasăre amețită de năvala aiuritoare a aerului de aprilie. Gratiile subțiri de la ferestre segmentează cerul, îl exilează într-o depărtare inaccesibilă, furând segmente întregi de peisaj. Umbra de pe perete crește, este acum o pată întunecată și tremurătoare în plină expansiune. Ridici din nou mâna în dreptul ochilor, o miști, cu aceeași încetineală lipsită de speranță, de la dreapta la stânga. Printre degete se scurge un fir subțire de lumină. Lumina pătrunde cu violență în acvariu și-l încarcă, brusc, de o strălucire mată. Ariel privește fascinat peștișorul roșu, cu dungi negre, alunecând, ca o torpilă lunguiață, de la un perete la altul. O mișcare elegantă, demnă de acest maestru al adâncului. Ceilalți peștișori fac mișcări languroase, stârnind reflexe stranii, într-un fel de dans nupțial de o voluptate studiată, oarecum caraghioasă printre fragmentele de alge care plutesc calme în micul abis. Lipsește din cadru doar pisica aceea leneșă, cu pupila dilatăată la maximum, dând târcoale sticlei incasabile, fortăreței inexpugnabile, între zidurile căreia se zbenguie papagali multicolori, păsări colibri tăind cu violență straturile dense de aer, planoare fastuoase intrate într-o ireversibilă derivă. „Vino, dragul meu, privește tabloul acesta și spune-mi ce vezi”. O cărare șerpuitoare, flancată de ferigi înalte și fremătătoare, pierzându-se în semiobscuritatea vegetală, vegheată de pașii felinelor care se strecoară printre liane, pe sub vaste portaluri de crengi. Călăuza merge ferit, cu grijă să nu trezească din letargia amiezii șerpuii cu solzi argintii și zornăitori. Pașii săi alunecă pe covorul verde, cu siguranța celui ce-și cunoaște meseria. Și meseria sa este destinul, acest animal care-ți sare în față când nici nu te-astepti. Ariel simte broboanele de sudoare adunându-i-se în mijlocul frunții. Un frison de panică îi încrețește pielea, strecurându-i în suflet îndoiala. Unde mergi? îl întreabă umbra din dreapta sa. Ariel nu răspunde, căci simte teama dându-i târcoale ca un animal de pradă. Își întoarce privirea spre tabloul masiv de pe perete, cerșind parcă o înțelegere de la chipul grav, brăzdat de o solemnitate scorțoasă, al bărbatului ce privește cu demnitate în zare. Pe pieptul său bombat se odihnește resemnată o decorație uriașă, semn al virilității cu care personajul a înfruntat, la timpul potrivit, adversitățile vieții. O existență exemplară, desigur, un parapet rezistent în fața furtunii. Privindu-l, Ariel se simte mic și nevolnic. Mâna lui tremură câteva clipe în aer, înainte de a poposi pe cutiuța cu pastile roz. Extrage una cu degete nesigure, o ridică în dreptul ochilor, apoi, cu cealaltă mână, apucă paharul cu apă și-l duce, aproape visător, la buze. Vâră pastila în gură, o împinge grijuliu cu limba spre cerul gurii. Soarbe o înghițitură. Înghite. Asta-i. Micul supliciu a trecut, dar a lăsat în urmă un gust de cenușă. Lui

Ariel îi vine să scuipe, dar se abține. Nu se face, gestul l-ar descalifica iremediabil. Urechea lui atentă prinde un zgomot înfundat, ca o bilă rostogolindu-se silențioasă pe suprafața pufoasă a unui covor. Bila se apropie, reverberațiile ei cresc în intensitate, fac să trepideze geamurile fragile. Perdelele glisează pe suprafața sticlei, stârnind un foșnet săcâitor, care se transmite în aerul camerei, încărcându-l de un indefinibil mesaj vibratil. Cercuri concentrice joacă în fața ochilor lui Ariel, mici turbioane tăindu-și vad în spațiul dintre ușă și pat. Acum s-ar putea să intre mama, fără un cuvânt, fără un gest, doar pașii ei înaintând tăcuți pe mocheta roasă care acoperă parchetul. Un halat imaculat, ca o spumă a zilelor sau ca zăpezile de pe Kilimanjaro, îi acoperă trupul slăbit de vârstă și de resemnare. Doar ea, acum, mama – apropiindu-se de pat, cu un surâs misterios și cald agățat de colțul gurii amare. Mama ține în mână perfuzia cea de toate zilele. Și meseria ei este destinul, acest animal care-ți sare în față când nici nu te-astepti.

OPINII - ATITUDINI

Gheorghe Crișan

CE-AR FI FOST, DACĂ N-AR FI FOST...

Invitația redacției de-a mă alătura eforturilor editării unei reviste culturale despre și pentru CETATEA mă onorează și mă obligă, punându-mă, însă, și într-o situație provocatoare – de a găsi subiecte de interes pentru cititorii din arealul său de distribuție și din domeniul specific abordat.

Cu atât mai mult cu cât, fizic, nu sunt un om al Cetății Alba-Iulia, distanța ei față de Timișoara (unde îmi trăiesc existența) fiind, desigur, un dezavantaj în racordarea la realitatea cotidiană a urbei, în cunoașterea oamenilor ei, a frământărilor și preocupărilor acestora.

Pe de altă parte, însă, această distanțare (cuvânt cheie al vremurilor pe care le trăim) are și avantajele ei, facilitând o anumită detașare în evaluarea unor fenomene, a unor stări de lucruri, a unor idei puse în dezbateri (sau care urmează a fi materializate).

Mai mult, ea dă șansa unor opinii (sau chiar analize comparative) față de realitățile sau de gândirea altor persoane sau colective, dar și a sporirii cuantumului de informații și de cunoștințe acumulate de cititor din alte surse, unele mai dificile de accesat.

Iată de ce în acest prim număr, încercând să materializez aceste motivații, vă propun să aruncăm o privire asupra unui eveniment major ce poate marca lumea culturală românească, prin organizarea la Timișoara a Capitalei Europene 2023 a Culturii (titlatură la care a aspirat, cu îndreptățit temei, și municipiul Alba-Iulia!)...

*

Fără îndoială, desemnarea Timișoarei, acum câțiva ani buni, ca viitoare Capitală Europeană a Culturii pentru anul 2021 – într-o disputată competiție cu alte orașe, dintre care amintim, printre altele, București, Iași, Cluj-Napoca, Alba-Iulia, Baia-Mare sau Craiova – a stârnit multe discuții, bucurii, dar și mari dezamăgiri, fiind aruncate-n luptă, de către fiecare combatant, o multitudine de argumente care să justifice necesitatea desemnării altui câștigător.

Nu o sa fac, însă, o analiză a opțiunii, din partea Uniunii Europene, pentru Timișoara, convins fiind că forurile competente de la Bruxelles au cântărit, cu propriile măsuri, criterii sau și principii, care este soluția optimă pentru a servi mai bine intereselor urmărite prin acest program comunitar.

Nici măcar nu o să fac o comparație între cele două orașe la care fac trimitere prin intermediul acestui articol, deși, vorbind despre pregătirea organizării la Timișoara a evenimentului, se vor crea, inevitabil, conexiuni între ele, ce impun, de la sine, și unele concluzii.

Indiscutabil, desemnarea Timișoarei – după reușita certă și clară a Sibiului în această onorantă ipostază – ca gazdă în anul 2021 a acestui eveniment cultural remarcabil poate reprezenta o șansă deosebită pentru administrația publică și pentru cetățenii orașului de pe Bega, care să dea un și un imbold puternic dezvoltării de ansamblu a capitalei Banatului.

Mai ales că, dincolo de controversale și îndoielile legate de această desemnare, Timișoara – leagăn al Revoluției Române – deține suficiente și solide argumente pentru a susține existența unui solid potențial, în varii domenii, ce poate fi pus în valoare printr-un amplu efort organizatoric și financiar, la care s-a și angajat, de altfel, în dosarul de candidatură, bazându-se pe hotărârea fermă a tuturor factorilor de decizie (inclusiv de la nivel guvernamental), dar și pe entuziasmul (aparent) molipsitor a unei părți semnificative a societății civile.

Odată trecută, însă, euforia victoriei desemnării și în ciuda competențelor deosebite ale echipei de conducere a Asociației Timișoara Capitală Europeană a Culturii 2021 (care reunea reprezentanții tuturor factorilor responsabili), evoluția s-a dovedit destul de lentă, banii au început să nu prea vină, colaborarea între diversele piese ale angrenajului a început să scârție, iar bid-book-ul cuprinzând acțiunile asumate în fața UE (adevărată carte de câpătâi în susținerea titlurilor dobândite!) a bifat foarte puține reușite.

Nu ne propunem, însă, să intrăm în detaliu!

Capitală presupune focusarea publicului european general, dar și a lumii culturale și a factorilor responsabili (din diverse domenii și din toate statele membre) nu doar spre oferta de programe și DE manifestări în cauză ci și, cel puțin în egală măsură, spre **cunoașterea unui anumit mod de a concepe și trăi cultura** (înțelesă și în sensul ei larg, de dicționar, respectiv de totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire și a instituțiilor necesare pentru comunicarea acestor valori), **a principiilor pe care se fundamentează** aceasta, **a procesului evolutiv** pe care îl implică și chiar **a unui fir roșu care îi canalizează întreaga existență**.

Câștigată sub deviza Luminează orașul prin tine!, titulatura presupunea existența unui concept organizatoric care să nuanțeze și să personifice această generoasă provocare și acest îndemn, și care să pună în bătaia reflectoarelor idei, valori, oameni, acțiuni, mesaje etc., toate prin **larga implicare a comunității**.

Ori, credem noi, **acest lucru nu s-a înțeles nici până acum**, darămite până în 2021!

În aceste condiții, apariția pandemiei – ce reprezintă, evident, un factor organizatoric perturbator major – a însemnat totuși, paradoxal, și o șansă, în această direcție, pentru Timișoara, ce a mai primit, din partea Uniunii Europene, prin amânarea acțiunilor pentru anul 2023, o consistentă gură de oxigen, care, chiar dacă nu e suficientă, poate asigura supraviețuirea și îmbunătățirea situației.

Cum însă nimeni nu a înțeles că spectatorul (turistul european) nu radiografiază și validează, prin prezența lui fizică sau online, o etapă a evoluției culturii în arealul Capitalei, ci, în primul rând, un proces cu trăsături și valențe multiple și complexe, amânarea nu constituie decât un câștig de timp pentru organizatori, poate nici acela valorificat corespunzător...

În fapt, 2023 nu ar trebui să însemne – față de 2021 – doar un volum superior și mai diversificat de activități culturale (ce-i drept, un bonus pentru cât mai mulți turiști europeni, bucuroși că îi vor fi satisfăcute preferințele și așteptările), ci un mesaj mai puternic și o oglindă mai clară a pentru **reflectarea procesului pe care-l parcurge cultura Timișoarei** pe calea integrării și afirmării valorilor definitorii ale Uniunii Europene!

Privit din acest unghi de vedere, statutul de Capitală Europeană impune **nu doar respectarea fidelă a bid-book-ului** (pe care s-a fundamentat dosarul de candidatură), ci, mai ales, **o reliefare, cu titlu de exemplu** (pentru cei care urmăresc programul manifestărilor), **a modului în care genul de cultură propus de organizatori potențiază evoluția pozitivă**, de ansamblu, **a comunității, a gradului de implicare a cetățenilor** în acest demers (și a felului în care aceștia se regăsesc în fiecare formă de manifestare), **a progresului** pe care acestea îl determină etc.

Și, pe cale de consecință, **prin cunoașterea directă**, nemijlocită, **a acestor elemente de către vizitatorii europeni**, apariția și amplificarea sentimentului că **acest gen de cultură și modul de manifestare pot fi preluate, adaptate și implementate și în propriile comunități**.

În realitate, aplicarea viziunii pare aproape imposibilă, inclusiv sau, mai ales, la Timișoara!

Căci, **specificul românesc și obișnuința trăirii clipei**, în detrimentul realizării, pas cu pas, a unor **construcții de durată**, cu o evoluție pozitivă în timp, dar cu efecte majore, îngreunează manifestarea unui

asemenea mod de gândire!

Iar implicarea politicului, a orgoliilor personale, a neîncrederii în administrație, a altor factori colaterali, ca să nu mai vorbim de existența stărilor de urgență și alertă sanitară și, mai recent, existența unui conflict armat la granițele țării, fac misiunea, în pofida unor ambiții și intenții puternic declarate, aproape imposibilă!

Mai ales că, suplimentar, ceea ce părea, într-un anumit context, un factor favorabil – schimbarea substanțială, de fond, a spectrului politic timișorean – a devenit un obstacol suplimentar neașteptat, cu influențe semnificative pe multiple planuri!

Aceasta întrucât, ajunsă la putere la nivel local într-un procent decisiv (dar în dezarcord cu nivelul județean sau național!), o anumită formațiune politică și-a propus (și a reușit!) să schimbe radical întreaga organizare și gândire a conceptului de Capitală Culturală (inclusiv bid-book-ul aprobat inițial de UE), punând în plan secund inclusive echipa câștigătoare a titlului!

Vom analiza, poate cu alt prilej, în ce au constat aceste schimbări, ce importanță (dar și ce efecte pot să genereze) și cum s-a modificat organizarea de ansamblu a Capitalei Culturale!

Dar, deja este evident, credem noi, că timpul rămas până la festivitatea de deschidere este insuficient pentru ca aceste schimbări (poate valoroase și binevenite!) să mai dea roadele așteptate...

Fără îndoială, în această situație se pune și o firească întrebare – celelalte pretendente românești la titlul de Capitală ar fi făcut mai mult?

În abordarea noastră, apreciem că – exceptând Bucureștiul, care are o ofertă culturală remarcabilă, dar greu canalizabilă spre un concept unitar – evoluțiile puteau fi, poate, mai dinamice, dacă aceeași componentă politică nu intervenea în bunul mers al treburilor.

În opinia noastră, luând în calcul mai mulți parametri, am fi dat mai multe șanse de implementare Clujului (deși Timișoara deținea, cel puțin din perspectiva UE, mai multe argumente), unde stabilitatea politică (și, implicit, sprijinul administrației) ar fi putut asigura – inclusiv prin manifestările sale internaționale de tradiție, gen Untold sau TIFF – o continuitate benefică în crearea unui public fidel și divers (chiar și de peste hotare) și a unei imagini mai coerente asupra unui tip de cultură ce îmbină optim tradiția și noul și care se adresează tuturor categoriilor de vârstă.

Desigur, și Alba-Iulia, cu un concept concentrat în jurul CETĂȚII (importantă mai ales și ca factor turistic) putea să propună o abordare coerentă și atractivă, în măsura în care anii de pregătire a Capitalei (implicit de atragere a unui public tot mai numeros) nu ar fi secat resursele creative, mai ales în condițiile inexistenței unei palete la fel de consistente de instituții profesionale de profil...

Situația la zi este, din păcate, așa cum este...

Ultima Adunare Generală a Asociației Timișoara Capitală Europeană a Culturii nu pare să fi limpezit cu nimic lucrurile, în condițiile în care - deși cuprinde reprezentanți ai tuturor factorilor decizionali implicați – această organizație a societății civile a fost trecută (ca să spunem elegant!) pe o linie moartă, "ostilitățile" fiind conduse de noul Centru de Proiecte și de o echipă curatorială (care a și actualizat bid-book-ul!), demersuri față de care, cel puțin pentru moment, experții UE nu au exprimat o poziție fermă...

Cert este faptul că, din perspectiva cel puțin a unui cetățean timișorean avisat și interesat, lucrurile nu sunt clare (nu există un management unic, o direcție fermă și măcar un draft de program de acțiuni certe, iar resursele sunt, în mare parte, la nivel de promisiuni), organizatorii mulțumindu-se a finanța (relativ profesionist) proiecte din câteva domenii de interes.

Proiecte care, din păcate, nu au o audiență majoră și care, deși sunt interesante din punct de vedere al mesajului și al modului de organizare, nu stârnesc lumea la o participare majoră și, în mare parte, nici nu sunt făcute cunoscute peste hotare.

Ca întotdeauna, speranța moare ultima și - asemeni formației Phoenix (ce-și propune, pentru acest an, o reuniune a tuturor celor care au slujit acestui nume!) – poate și **Timișoara va ști să găsească drumul potrivit pentru a onora cum se cuvine titlul de Capitală Europeană**, măcar la nivelul prestigiului de care orașul-martir al Revoluției Române se mai bucură peste hotare!

Carmen Vasilca

RUXANDRA CESEREANU – APELE INTERIOARE

Scriitoare originală, Ruxandra Cesereanu inovează limbajul poetic prin forța și capacitatea de a imagina realul astfel încât acesta să comunice prin intermediul cuvântului și cele mai ascunse trăiri ale ființei. În opera acesteia găsim prelucrate și reinterpretate motive, teme și simboluri, toate tratate într-un mod particular, prin apelul la autoreflexivitate, într-un demers lucid care nu exclude ironia. Criticul Iulian Boldea definește universul poetic al Ruxandrei Cesereanu ca fiind „unul dantesc, infernal, cu contururi constrângătoare și cu o dinamică pulsatorie. Poeta își expune, în plin exercițiu al traumei, o viziune asupra lumii de extracție expresionistă, un univers cu trăsături halucinante”. În demersul său, eu liric își asumă diverse ipostaze și măști, iar marile teme sunt abordate din perspective contradictorii, fără însă de a omite vreun detaliu semnificativ care să pună în valoare conștiința de sine.

Pentru definirea viziunii lirice a poetei, în parte atașate postmodernismului, Nicolae Manolescu susținea că „poezia aceasta hiper-realistă și fotografică dorește să vorbească despre banalitate fără să cadă în banal. E o sinteză, nu o copie, un soi de burete care absoarbe cele mai mărunte picături de realitate. Meritul ei constă în democrația pe care o introduce în considerarea formelor realului: derizoriul își găsește locul în ea, ca și esențialul, detaliul ca și întregul, trăirea ca și lecturile, viața ca și cartea. E o imago mundi, un repertor, o tablă de materii a cotidianului”, pentru care „bogăția lexicală nu e, desigur, totul. Imaginația construiește din aceste materiale care sunt cuvintele – clasicile cărămizi, betonul, fibra de sticlă, oțelul, aliajele moderne – viziuni insolite”, „dar cuvintele ies, țâșnesc, curg ca dintr-un corn al abundenței; se trag și se izbesc unele de altele cu zgomot; se rotesc în vârtejuri din ce în ce mai iuți; se lipesc unele de altele ca atomii în molecule uriașe de materie vie; cad, plutesc, zboară, alunecă sau se rostogolesc” și configurează imaginarul liric dominat de temeri, exasperări, nevroză și spleen, forme de manifestare a frustrării eului într-o lume „văzută, precum la Platon, ca o umbra a ideilor, o răsfrângere a esențelor și evenimentelor plănuite într-o altă lume, demonică și paralelă”.

Despre demersul artistic și problematica creației lirice a vorbit concludent însăși scriitoarea: „Prima etapă a poeziei mele a fost una nevrotică, drept care destulă lume m-a suspectat de fals. Mi s-a imputat mereu că sunt arătoasă și că, prin urmare, ar fi artificial să scriu despre stări de tulburare sufletească și psihică, despre schisme. Dar, indiferent dacă ești o femeie frumoasă sau una urâtă, toate făpturile umane au spaima, obsesii, temeri. Scriam în poezie despre spaima mea, despre neliniști și angoase legate de dragoste, moarte ori Dumnezeu, ca să găsec ori să formulez o soluție la toate acestea, întrucât eram tulburată cu mine însămi. Dacă aș fi fost urâtă sau dacă aș fi avut cine știe ce boală vizibilă, cu siguranță că poezia mea nevrotică ar fi fost acceptată, fără prejudecăți. În ipostaza mea socială, sunt o făptură cu pudori, nu-mi strig spaima pe stradă, nu le povestesc în piața publică, nu le vorbesc tuturor despre astfel de chestiuni care sunt intime. Dar scriu și am scris despre ele mai ales în poezie. Poezia a fost mărturia duhovnicească și scăparea mea”. Printre numeroasele volume de versuri care conturează un imaginar liric plin de angoase, spaima și trăiri ale subconștientului care sunt specifice unei conștiințe problematizante și care reliefează imaginea complementară a spiritualului și a materialului (*Zona vie* (1993), *Grădina deliciilor* (1993), *Cădere deasupra orașului* (1994), *Oceanul Schizoidian* (1998), *Deliruri și delire. O antologie a poeziei onirice românești* (2000), *Femeia-cruciat* (1999), *Kore-Persefona* (2004), *Submarinul iertat*, poem-roman scris în colaborare cu Andrei

Codrescu (2007), *Coma* (2008), *Ținutul Celălalt*, poem-roman scris în colaborare cu Marius Conkan (2011), *California (pe Someș)* (2014)), se găsește și volumul *Veneția cu vene violete. Scrisorile unei curtezane* (2002), apărut grație unei experiențe de viață a autoarei, marcată de o dublă întâlnire cu orașul plin de mistere. Fascinată pe deplin de acest topos real, în aparență accesibil și privirilor mai puțin avizate, poeta a căutat o cale de a explora realitatea mai puțin evidentă, în momente diferite ale raportării la regimul diurn și la cel nocturn, tocmai pentru a sonda și aduce la iveală aspectele imperceptibile, nu doar ale unui loc magic, ci mai ale unui suflet ele cărui pulsații erau în relație de interdependență cu vibrațiile apei din marea lagună. Despre alegerea titlului, autoarea a mărturisit că, în dorința de a imagina și de transfigura artistic pasiuni și tentații latente, a avut „nevoie de o entitate umană în trupul și inconștientul căreia să se întâmple foarte multe lucruri, mă interesa legătura dintre sufletul și corpul ei. Și acesta e punctul în care intervine figura curtezanei, a unei curtezane școlite, poate nu neapărat erudită, dar cultă, rafinată, poate chiar de origini nobile, nicidecum o prostituată din stradă. Cartea a început să crească treptat, dar mi-am dat seama că am nevoie de două voci, atât de cea feminină, cât și de una masculină, dar care să vorbească despre același lucru: pasiunea. Deși jumătate din carte e rostită de o voce masculină, iar cealaltă jumătate de vocea feminină, volumul poartă titlul *Veneția cu vene violete. Scrisorile unei curtezane* pentru că, cel esențial a fost arhetipul curtezanei și nu cel al bărbatului, al îndrăgostitului pătimăș”.

Astfel, prima poezie, prima scrisoare, evidențiază un eu liric masculin care dincolo de spațiul real în care se găsește reușește să poarte un dialog fantasmagoric cu două ființe necuvântătoare, care trăiesc în afara logosului. Prin tonul confesiv și ușor melancolic sunt evocate imaginile unei pasiuni erotice consumată în spațiul contrastant al lagunei, al Veneției, dominată de imagini halucinante, degradare, de o atmosferă în care își face simțită prezența moartea, mizeria, sordidul, vidul și în care eul se simte singur, dominat de obsesii, nevroze și stări psihotice: „Stau pe o stradă în laguna duhnitoare și sporovăi cu două pisici,/ dar ele nu înțeleg nimic, nu știu decât să miorlaie stins./ Sunt ursuz și aspru pentru orice altă femeie./ Îngerul viermilor la Veneția se-neacă-n nămol./ Lângă palatul mov te-am ținut în brațe cândva,/ pe când podurile bătrâne se scuturau de apă/ ca o mulțime de iepe foșnind./ Canalul gâlgâia tone de mare exilată,/ erai caldă, subțire și obosită, iubita mea./ Am mai stat în Veneția puțin după ce ai plecat,/ dar ar fi fost același lucru dacă m-aș fi întors acasă sau altundeva./ Adulmec în vid, cânt la chitară până cade amurgul/ și fumez îndeajuns încât să-mi amintesc de tine./ De la bărbatul trist pentru cea mai frumoasă iubită./ Sunt singur, bărbos și murdar,/ voi sparge oglinda ca să rămână doar umbra mea urâtă./ Ți-am scris destul, hârtia ruptă zace-n jurul meu ca o ghirlandă,/ biată hârtie tristă-fericită./ Am fost la mormântul mamei, dar ea nu rostește nimic mișcător./ Te urăsc, vulpe roșie ce ești în septembrie./ Am stat zadarnic la cafenea,/ trebuie să fiu tot mai singur și mai pustiu ca să pot să ucid./ Te-am căutat pe străzi și-n biserici,/ apoi am plecat spre mama cea moartă care mă vrea./ Plouă și cred că sunt beat./ Aceasta-i a doua viață în infern./ Fantasme albe și negre mi-aduc o moarte frumoasă./ Cine l-a legat cu lanțuri la glezne pe bărbatul cu vocea-n schimbare?/ Astăzi am fost acolo unde mi l-am închipuit/ pe Sfântul Marc scriind apocalipsul/ și-aici am văzut părul tău roșu sfredelind palatele/ din care carnavalul a pierit./ Frumoasa dimineată în care mă gândesc la tine și plâng” (*Întâia scrisoare venețiană*, Vol. *Veneția cu vene violete*).

Pentru a-și justifica demersul și absența nevoii de concret, poeta mărturisea: „mi-am dat seama că ceea ce conta era puterea mea de ficționalizare, pentru că nu voiam să descriu Veneția în general, ci Veneția mea, așa cum eu o percepusem. Era propria mea căutare la mijloc: scotocind prin Veneția, scotoceam prin propria mea minte, prin propriul meu suflet și poate chiar prin propriul meu trup”. Prin urmare, întreg demersul imaginativ are la bază o transfigurare a realității devenită doar pretext al scriiturii: „Apă moartă și ghea, maică a miresmelor, Canale Grande,/ tu ești născătoarea mea”. Poeta își radiografiază sufletul aflat într-o criză profundă, iar „în intermundiile în care se complăce, autoarea organizează mondene întâlniri între puritate și bestialitate. În calitatea sa de *homo duplex*, ea încearcă astfel a le neutraliza, a reduce impactul ce-l resimte atât din partea celor înalte cât și a celor decăzute”: „Acum suferința-i împărăteasă-n dantele,/ mă dau ei și poate voi scormoni printre stele,/ la ceas de carnaval când moartea-i născocitoare./ Iubita mea, urma Ți-o adulmec câinește,/ cu botul intru în lacul sângelui tău, dar nu oricum, ci orbește./ Pe trepte la Santa Maria Formosa îmi simțeam inima răcoroasă,/ aș fi putut să fiu ucigaș în splendoare,/ atunci din Orologiu cei doi slujbași vesteau cu oroare/ c-a-nviat Sfântul Marc./ Leii zburau pe cerul matostat,/ luna cădea pe biserica principală/ de unde urma să țâșnească cel înviat./ Canale Grande era o matroană uriașă de ape duhnite/ în

care sângele îndrăgostiților răbufnea prin vene ciuntite./ Departe de trupul meu găunos era iubita,/ departe și de sufletul supracărnos.” (*A doua scrisoare venețiană*). Apa moartă este și aici simbol bivalent. Aceasta conservă, pe de o parte, toate dejecțiile unei lumi, este „veninoasă, ucigătoare ca toate fluviile infernale”, iar, pe de altă parte, are valențe și „proprietăți de magie terapeutică”, fiind dătătoare de viață și surse de revigorare spirituală.

Ruxandra Cesereanu are o capacitate de a imagina ieșită din comun. Aceasta reușește să transforme în artă toate experiențele de viață, care se nasc din curiozitate, ambiție și determinare. Voce singulară în spațiul literar românesc contemporan, care trăiește ceea ce imaginează și scrie, Ruxandra Cesereanu consideră că „poetul «trebuie să fie o bestie mai ales față de sine însuși» și că «ceea ce comite el se apropie de delir»”, aceasta asumându-și cu luciditate construcția delirului care conduce înspre alcătuirea unei literaturi aparte.

Julian Boldea, *Centrul și marginea. Chipul femeii cruciat*, [Rubrica: Profiluri], în *România literară*, 34, nr. 51-52, 2001, p. 8

Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu. Poezia*, Brașov, Editura Aula, 2001, pp.402-403.

Ibidem, p.393.

http://www.orizonturiculturale.ro/ro_intalniri_Ruxandra-Cesereanu-interviu.html, Interviu a apărut în numărul din decembrie 2015 al revistei „Orizonturi culturale italo-române”, accesat în 5.02.2019.

Ruxandra Cesereanu, *Veneția cu vene violete*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002.

http://www.orizonturiculturale.ro/ro_intalniri_Ruxandra-Cesereanu-interviu.html, Interviu a apărut în numărul din decembrie 2015 al revistei „Orizonturi culturale italo-române”, accesat în 5.02.2019.

Gheorghe Grigurcu, *O Veneție monstruoasă*, [Ruxandra Cesereanu, *Veneția cu vene violete*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002], în *România literară*, 35, nr. 17, 2002, p. 9.

Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, București, Editura Albatros, 2004, p.38

Ibidem, p.38

Mircea A. Diaconu, *Biblioteca de poezie postbelică Experiențe&Existențe poetice (Studii, eseuri, cronici pasagere)*, Ruxandra Cesereanu.

Poezele carnale ale delirului livresc, Suceava, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 2016, p. 89

Daniela Barb Floroian

STATU LA VASE, UN OBICEI UNIC ÎN JUDEȚUL ALBA

În partea de sud a județului Alba, la circa 30 km de municipiul Sebeș, se află situată comuna Șugag, atestată documentar încă din anul 1575. Șugagul își trage numele de la apele tumultuoase (șugăgi) ce coboară în vârtejuri de pe versanții munților Cindrel și Șurianu. În această comună se practică una dintre cele mai vechi tradiții de peste an, „Statu' la vase în Lunea Paștelui”, o tradiție ce face parte din ciclul tradițiilor de tip familial, respectiv din ciclul obiceiurilor de nuntă.

Tradiția „Statului la vase” este una foarte veche și se presupune a fi precreștină deoarece are în centrul ei vasul și familie iar izvoarele istorice atestă că tracii prezenți pe aceste meleaguri, măturie stând Cetatea de la Călnic, aveau un cult deosebit pentru familie și pentru confecționarea vaselor, fie ele ritualice, fie necesare în gospodărie. Izvoarele scrise consemnează această tradiție ca fiind o sărbătoare a familiei strâns legată de obiceiul de nuntă, practic este o a doua nuntă ce se sărbătorește cu întreaga comunitate, în curtea bisericii, în a doua zi de Paști, respectiv în Lunea Paștilor. Locuitorii din Mărginimea Sibiului și respectiv de la Șugag, care au ca principală ocupație creșterea oilor fiind plecați o perioadă lungă în transhumanță, au păstrat tradiția ca în Lunea Paștelui, înainte de a pleca cu oile la munte, întreaga comunitate să sărbătorească tinerele familii formate în anul pascal ce tocmai s-a încheiat. Ca la orice zi de mare sărbătoare, poalele pliate, iile, cătrînțele, șorțurile, cioarecii, cojoccele și clopul sunt scoase din lada de zestre, ce încă mai există în gospodăria fiecărei familii, și sunt îmbrăcate cu mândrie de toți membrii comunității. Pentru tinerele neveste ce urmează a fi sărbătorite există un element distinctiv al costumului popular, o panglică de culoarea albastru deschis care înlocuiește brăul obișnuit și care se poartă doar la „Statu' la vase în Lunea Paștelui” și simbolizează trecerea fetei în rândul tinerelor neveste dar și infinitul azurii al cerului, adică dorința de a avea viața senină ca cerul fără nori, în cuplul nou format. Există în ritualul acestei sărbători două constante, două cifre simbol, cifra patru și cifra doi. Cifra patru reprezintă legătura care se creează între tinerii căsătoriți și nași, știut fiind că nașii joacă un rol foarte important în viața noului cuplu, ei fiind considerați părinții spirituali. Cifra doi este cifra cuplului, simbolul noii familii.

În timp ce în biserică are loc slujba religioasă din Lunea Paștelui, în curtea bisericii, fiecare tânără familie își pregătește o masă cu bucate alese pentru a-și primi cum se cuvine nașii de cununie, membrii familiei și ceilalți membri ai comunității. Masa este pregătită de tână nevastă înainte de începerea slujbei din biserică după reguli bine statornicite în timp. Masa este gătită cu patru (cifra patru) rânduri de fețe de masă țesute în casă, cu modele din zonă, de regulă cu alb și negru, dar în ultimii ani au pătruns și modele colorate aduse din alte regiuni. Fețele de masă sunt așezate în trepte pentru a putea fi văzute mai bine și pentru a fi cât mai apreciată măiestria tinerei neveste. Marginea feței de masă este tivită cu dantelă făcută de mână, femeia arătându-și măiestria și hărnicia. În cele patru colțuri ale mesei se pun colacii ritualici de dimensiuni mai mici iar în mijlocul mesei se pune colacul cel mare. În mijlocul lor, în locul pregătit special din împletitura aluatului, se pune câte un ou roșu. Colacul cel mare este denumit „pupăză” și este un colac folosit și în ritualul de nuntă de pe Valea Sebeșului. Alături de cozonaci, tinerele neveste așează pe masă un adevărat festin culinar specific sărbătorilor de Paști dar și zonei etnografice a Mărginimii Sibiului, respectiv cozonaci, ouă roșii, prăjituri, vin țuică dulce, preparate care mai de care mai gustoase. Un alt element nelipsit de pe masă este vaza cu flori, simbolul florii în cultura populară, pentru tinerele familii, fiind acela al rodirii, al aducerii copiilor pe lume, al reînvierii.

La sfârșitul slujbei religioase din biserică, întreaga comunitate se deplasează în curtea bisericii unde

tinerile familiei vor primi binecuvântarea preoților pentru un trai îndelungat, îmbelșugat și fericit. Cu acest prilej sunt sfințite mesele îmbelșugate iar slujba se încheie cu îndemnul făcut de preoți pentru nași de a le fi sprijin tinerilor căsătoriți, de a-i îndruma și sfătui la fiecare impas din viața lor, iar tinerelor familiei le sunt adresate urări de bunăstare, viață lungă, fericită și prosperă. După slujba de binecuvântare rudele și prietenii sosiți în curtea bisericii pentru a participa la această tradiție trec pe rând pe la mese și închină câte un pahar în cinstea tinerelor familii. De asemenea, cei sosiți fac daruri, în special vase necesare în gospodărie sau la strunga de oi, păstoritul oilor fiind aici principala ocupație. Alaiul celor care oferă daruri începe după datină cu nașul care dăruiește tinerilor un ciubăr și la schimb tânăra familie îi oferă nașului colacul cel mare din mijlocul mesei (pupăza). Ciubărul era pe timpuri confecționat de naș dar astăzi el este cumpărat și trebuie să fie nou, frumos încrustat și împodobit cu verdeață, verdeața semnificând un nou ciclu în natură ca și în viața de familie, tinerețe și poftă de viață. Ciubărul are funcția ritualică de a-i uni pe cei doi tineri în fața greutăților, la finalul obiceiului acesta fiind purtat de soț și de soție până acasă.

Începând din momentul primirii ciubărului ne despărțim de simbolistica cifrei patru (miri și nași) și se trece la simbolul cifrei doi ce semnifică din acest moment „botezul” tinerei familii, intrarea ei în lumea și rânduiala satului, posibilitatea ei de a pleca singură pe drumul vieții. Se consideră că de acum cei doi tineri au strâns experiența necesară pentru a-și asuma responsabilitățile vieții în doi și că acest obicei al statului la vase este un prag de trecere la adevărata viață de cuplu, proaspăta familie fiind pentru ultima dată sprijinită de întreaga comunitate prin oferirea de obiecte necesare în gospodărie, în mod special vase și întotdeauna în număr de două obiecte de același fel: 2 blide, 2 linguri, 2 furcuțe, 2 ulcele, 2 metri de jolj, 2 oale etc. După ceremonial toate aceste obiecte sunt puse în ciubărul de la naș și sunt transportate acasă de cei doi soți. Deja, din acest moment, începe munca în doi, greutățile pe care trebuie să le înfrunte doar împreună.

Alături de simbolistica cifrelor patru și doi, un rol important în întreaga „economie” a tradiției „Statu' la vase în Lunea Paștelui” îl au vasele. În trecut, vasele oferite de membrii comunității tinerelor familii erau confecționate din lemn și lut, zona Văii Sebeșului fiind renumită prin meșteșugurile practice în zonă, olarii din Săsciori și sculptorii în lemn din Șugag fiind renumiți din cele mai vechi timpuri și până azi. Astăzi vasele sunt cumpărate din comerț, în Lunea Paștelui ulițele satului fiind împânzite de vânzători ambulanți.

Obiceiul „Statu' la vase în Lunea Paștelui” a fost întrerupt în anul 1990, din motive necunoscute, și a fost reluat în anul 2008. În toată această perioadă, de la apariția lui și până azi, un obicei la origine păgân a străbătut veacurile, a fost adoptat de biserică și a fost transformat într-un obicei creștin dar semnificația sa inițială s-a păstrat nealterată, această semnificație fiind unirea comunității în jurul noii familii pentru a o sprijini să intre în viață.

TURISM CU MANUALUL DE ISTORIE

Ioan Vlad

CE MI-A DAT MIE LUPȘA?

Dacă după lectura acestei cărți n-ai un răspuns mulțumitor, pozitiv și entuziast la întrebarea : „Ce mi-a dat mie Lupșa?”, atunci

Du-te cât vezi cu ochii, nu te mai uita înapoi lumea-i largă și poate-ti va oferi un culcuș mai cald ! Lupșa nu e demnă de tine!

Dar dacă ai descoperit, prin propria experiență și pricepere, cât și prin paginile mele, Lupșa cea adevărată, cea profundă, cea măreață, cea bogată și generoasă, cea natală-maternă și paternă, cea istorică și cea eternă, cea tulburătoare, eroică și martirică, cea zglobie, mică și irepetabilă a copilăriei sau cea tonică a senectuții, cea hulită dar mai mult râvnită de străini hărpăreți, cea mereu tânără și frumoasă, dar și matură și înțeleaptă, cea iubitoare, grijulie și protectoare ca o mamă, MAMA noastră a tuturor. Atunci

- Apleacă-te cu reverență și evlavie și sărută-i glia!

- Poartă-ți pașii pe ulițele ei, pe poteci, pe dealuri, prin păduri; mângâie-i izvoarele, luminișurile, mieluții, culducuțele albe și crucile din țințirim!

- Așează-te pe laiță de vorbă cu lelea și cu baciul să-ți spună ce maifac oloșii, cum mai ard comorile pe dealuri după miezul nopții, unde sunt moaștele sfinte ale martirilor Căbulea și Barstan , când mai vine luncu să-i vadă pe Ciobu și Băbuțiu pe laiță de la moară și dacă lelea Șpanului a trimis sarmale doctorului Petru Șpan la Sibiu!

- Caută-l și pe Todoru -Ndreșului sau pe Diorduț să-ți spună noutățile din sat, poveștile cu tâlc sau glumele pe nou, cum n-ai auzit, iar dacă nu-s acasă, citește „Măgureni” și-ți vei petrece cu ei și cu Lica lui Todor, fecioru-so!

- Fă o preumblare pe la Valea Lupșii, pe la Goiești, prin Honce și pe la Glam să vezi ce aur a mai adus Valea din Muntele Mare, dacă s-au întors aurarii să spele prundișurile și să-ți dea măcar de-o verighetă de logodnă cu istoria, sau la Baia Cirului, unde ai putea fi chiar mai norocos!

- Treci și pe la Podireu, vezi dacă-i la Castel, Măria Sa cneazul Nicolae de Lupșa, dac-o terminat procesul cu sașii de la Baia și dacă rânduiala cu regele maghiar stă în picioare sau ascuțim săbiile?

- Dacă te duci și pe Mărgaia poate dai de Burebista, că precis pregătește ritualul de jetfă către Zamolxe pe Masa Mărgăii și vei putea asista și la exercițiile militare din tabăra de pe platou, că iar s-a auzit zăngănit de arme la hotare!

- Dacă tot urci, du-te și către Șasa -Vința dar să nu-ți faci iluzii că mai găsești bogăție de vinars, de ospețe, de chiolhane cu vădane, nici chiar la Bolta Cătanii. Acolo vei întâlni o altă lume, stranie, făcută nu născută, iar dacă te prinde noaptea, poate așa în lumea întunericului subacvatic vei regăsi încremenită Geamăna de odinioară, tristă, spășită și apăsată de păcate și blesteme!

- Sus pe Dealul Pticiorului vei găsi oloșii vremurilor noi, puși să sfarme și să mute munții, ca să țeară tot pământul cu sârmă de cupru, prin care să umble vorbăria lumii;

- Și când cobori, treci pe la Emil Sihastru, făurarul de povești și țuică de culducuțe, să te servească cu istorii străbune, să petreceți cu zâne și Valve de băi părăsite, să te îmbeți cu el de dragoste de Lupșa, de scris și de poveste!

- Și, de-i sărbătoare, ti-i duce la biserică să te întâlnești cu Mântuitorul, dar ți-o fi greu să alegi din cele 13 și din două mănăstiri, dar în fiecare evanghelia este aceeași și de două mii de ani lupșenii noștrii o ascultă cu sfântă evlavie, uneori chiar luând armele pentru apărarea ei, ba chiar dându-și viața!

- Iar în sat, să intri în Muzeu, să te întâlnești și să sporovăiești cu Pamfile, dascălul Cepii, bolundul ăla, care a făcut Muzeul, el și socrul său, părintele Sebastian, „la pensie învățător și popă fără popor” (adică „Dascăl fără de simbrie / Popă fără parohie). Să nu-l confunzi cu Iorga, cu barba lui de patriarh și cu ochii azurii, în cărțile căruia i-a căutat cu sârg și pe lupșeni. Iar pe dascăl să-l crezi pe jumătate, că i-o ia fantezia înaintea!

- La primărie să nu intri că poate tulburi, s-o fi adunat înțelepții și profeții să gândească la viitorul și soarta comunei, poate o scot în lume ca mireasă a turismului cultural!

- Treci și pe la d-na Bârdea, că lucrează cu preotesele Ciapa și Șpan și cu ceva fete la Tricolorul.

României Mari; vezi dacă-i gata, că lancea a făcut-o Cioica și Manuela o adus vopselele, iar delegația așteaptă să pună cunună pe Centenar!

Și uite așa ai treabă multă la Lupșa, alături de cei de ieri, de cei de azi și de cei de mâine, ogoru-i mare și bogat, i-o hrănit pe toți ai noștrii, și pe unii străini, de mii de ani; dacă-l lucră îți dă, că străinătatea, și Spania, și Italia, e bună dar nu-i a ta, e a lor!

Și apoi, dacă muncim, dar și iubim, AVEM!

Și nu te tot întreba atâta, Ce ți-a dat ție Lupșa?! Întreabă-te mai degrabă ce i-ai dat și-i dai tu Lupșei?!

PICTORII NOSTRI

Dan Crecan

Artist plastic, președintele Filialei ALBA a Uniunii Artiștilor Plastici din România

Opinii critice despre DAN CRECAN

„Idealul moral al artistului creator se află înscris în inima lui. Acesta este crezul în care îmi pare că trebuie să așezăm creația picturală a lui Dan Crecan. Fără a fi doar o cutie de rezonanță a lumii venite de sus, autorul crede cu tărie că normele eterne ale frumosului și ale perfecțiunii sunt gravate în sufletul lui. În virtutea unei operații la îndemâna oricărui artist care practică ordinul vizualității și pe care o putem numi *interiorizarea frumuseții sau farmecul intimității*, Dan Crecan indiferent care este locul lui ca artist în lume se simte chemat să caute grația normei și formei în secretul intimității sale și a propriei sale interiorități, bucurându-se de misterul și de taina căutării care îi va dezvălui negreșit sufletul frumos și talentul de pictor. Soluția lui Dan Crecan de a aduce la lumină obiecte domestice umile, flori, fructe, piese de mobilier, colțuri de încăpere, imagini care se văd prin fereastră, interioare și exterioare de încăperi și pe de altă parte insistența cu care ne prezintă obscurități misterioase sau altele „numinoase” ale aceluiași loc poetic, îi dau pictorului posibilitatea de a-și individualiza iconosfera și de a pune în joc un sunet propriu, inconfundabil. „Muzica” tablourilor lui Dan Crecan pare a se înrudi cu cea a alămurilor din concertele lui Josef Haydn”.

Oliv Mircea

„Cum starea de încântare, se știe, prin întrebări se lecuiește, m-am întrebat și eu ce conferă unitatea viziunilor lui Dan Crecan, care este „desenul din palmă” al artistului. Ei bine, pictura lui Dan Crecan stă sub semnul unui vers genial, a lui Virgil Mazilescu: „Eu de sus de pe deal nu știu cum privi pentru totdeauna”- „Asta este”- am exclamat, după ce am trecut încă o dată pe ecranul din cap pânzele pictorului. Căci impresia dominantă cu care rămâi este aceea că nimic nu mai poate fi adăugat și nimic nu mai poate fi scos din lumea tabloului. Că pictorul a privit de pe dealul său o dată „pentru totdeauna”. Pe scurt spus, tablourile lui Dan Crecan lasă o stânjenitoare senzație de capodoperă. Senzația asta vine din faptul că lumea tablourilor lui Dan Crecan îmi pare a fi nu atât o restaurare a unei lumi vechi, cât o privire spre lume imuabilă, lumea formelor și a simbolurilor eterne: cupa, crucea, pasărea, cuptorul de copt pâine, lemnul, peștele etc. De fapt, să creadă că formele, structurile în care ne-a fost turnată în minte lumea copilăriei noastre de la țară sunt cele veșnice”.

Ion Mureșan

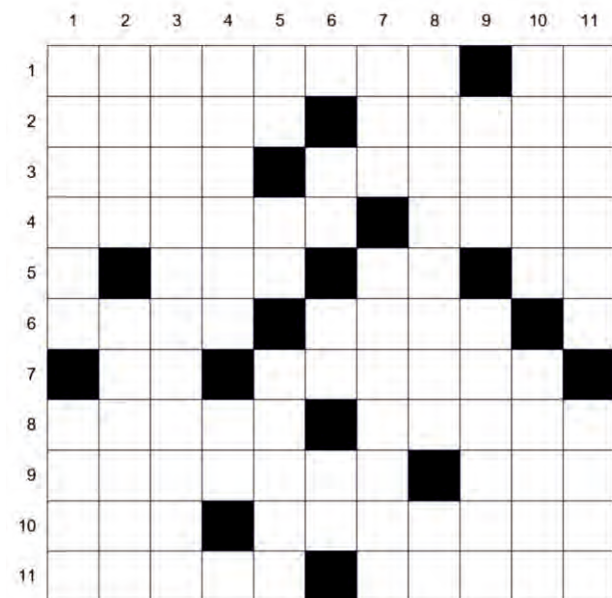
„CUVINTE POTRIVITE...” ARANJATE

Gheorghe Crisan

Vă propunem o rubrică care, în aparență, este una de divertisment, așa cum, de altfel, sunt catalogate jocurile de cuvinte încrucișate și de enigmistică.

În realitate, avem de-a face cu o lume fascinantă a sensurilor și semnificațiilor cuvântului scris, inteligent ascunse într-o multitudine de genuri, pe care vă propunem să le cunoașteți, treptat, în susținerea valoroasă a unor reputați creatori ai genului.

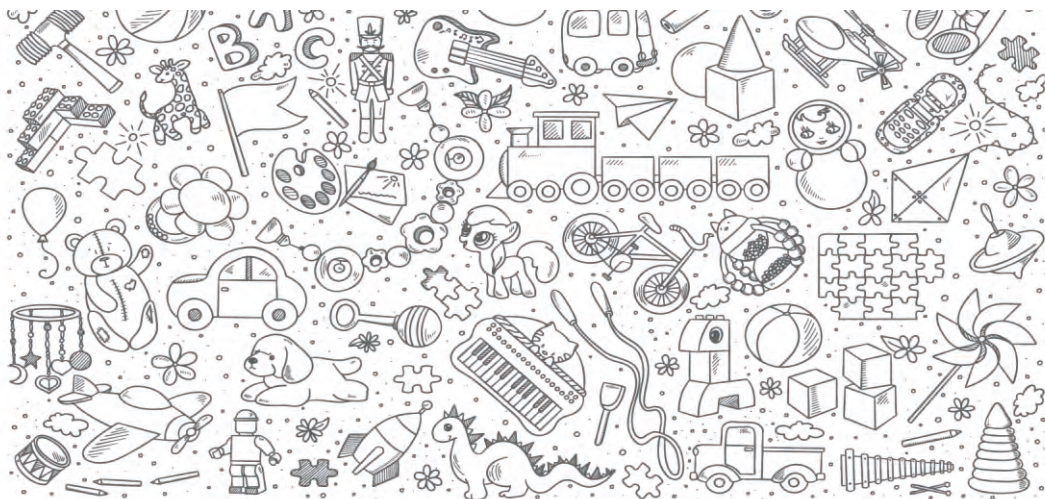
În fapt, așa cum vom dovedi cu fiecare apariție, desi nu sunt relevante trăiri și sentimente asemeni adevăratei literaturi, cuvintele păstrează încă tainele lor, pe care vă invităm să le descifrați, cu răbdare și... dicționare, dincolo de aparențele de moment.

Rătăcirii de moment

ORIZONTAL: 1) Trecere-n față, în bătaie de joc, printr-o depășire pe linie continuă – Volumul dat la minimum într-o bibliotecă. 2) Bucăți subțiri din tort ce rămân în urma unor muieri bătute – Forma genelor ce diferă după cum ajungi să te porți. 3) Stau întinse, la masă, pe niște canapele de lux – lese gol-goluț în văzul lumii, după scăldat, când nu se mai poate ascunde. 4) Ținut ținut de poveste în jurul morilor satului, făcut cu susținerea sfatului – Sediile unor partide unde au loc petreceri la care vine și personalul. 5) Ura cu care-s întâmpinați cei care se luptă ca boala să nu-i pună jos – Cuvânt ce anunță că petrecerea copiilor s-a terminat – Rămas după ce se eliberează seiful! 6) Roșii consumate puțin ... pe care se bazează o stare de bine – Potolit la timp și măsurat pentru a nu depăși limitele. 7) Cuprins de frig, are fiori la spate! – Casă la nivel de vârf, cu podul lăsat jos în trecut. 8) Tinerii ajunși la putere ce pot fi considerați deja împliniți (sg.) – Are motivele lui să se expună când e pus cu spatele la zid. 9) Dulceața la care se face coadă întrucât copiii se ling pe buze după ea (pl.) – Piesă căreia i se dă puțină atenție înainte ca să se crape. 10) Un bărbat singur acceptat de ofițeri ca să intre însoțit în unitate – Cel care are treabă și-și bagă nasul, peste tot, pe la percepție. 11) Cele care se folosesc de buletin pentru a obține un credit pe termen lung – Mulțumiți la culme, merg la pas către casă.

VERTICAL: 1) Are tot timpul în față ca lumea prezentă să-și continue cursul – Plan de mică întindere, folosit în diverse feluri, la asigurarea întreținerii. 2) Zi de mai...când ancora-i aruncată printre italieni! – Vizionare la antepredicarea sentinței instanței supreme într-un caz în care nu s-a întâmplat nimic (sg.). 3) Cauza unei morți ce declanșează o cercetare personală de mare interes. 4) Foaie de carte cu care se acoperă toba (pl.) – Beneficiarul unei pelicule la care s-a terminat turnarea. 5) Prinse-ntr-un ocol, la o mutare în câmp – E-ales...după ce nu mai e cules! – Sunt cele mai tari la preparat supele de legume. 6) Punct de interes la o prezentare de cărți de valoare – A se lua cu muieră de cap – Ajunse la limită cu șpaga! 7) Destinație de suflet la care, din păcate, unii ajung să se-nflăcăreze prea tare – Intrări într-un bloc de piatră, pe la subsol, pline de infiltrații. 8) Bunul gust al unor produse atrăgătoare ce-s ținute la mare preț – Micuțul cu care se duce, la plimbare, multă lume. 9) Ținuta din coș a unui bărbat, luată pentru a fi scoasă pentru prima dată-n lume – Par să ne fie de sprijin când îi pup direct în câmp. 10) Oameni care ajung la pârnaie după ce-s prinși cu tot felul de învârteli – Dovada clară a nesimțirii ce-ți atrage automat palmele celor din jur. 11) Executanta unei lucrări în tuș ce poartă amprenta unei autorități în domeniu – Când ajunge să fie mare, devine tocmai bun pentru o familie (pl.).

11

1	V	I	C	T	O	R	I	E		O	P
2	I	N	U	R	I		A	L	E	L	A
3	I	C	R	E		A	D	E	V	A	R
4	T	A	I	F	A	S		G	A	R	A
5	O		O	L	E		P	A		I	F
6	R	O	Z	E		L	E	N	T		A
7		R	I		C	A	S	T	E	L	
8	M	A	T	U	R		T	A	P	E	T
9	A	C	A	D	E	L	E		U	S	A
10	S	O	T		M	I	R	O	S	I	T
11	A	L	E	S	E		I	T	A	N	I

„MERIDIANE LIRICE

Monique Labidoire, Vocale albastre, consoane negre

Despre poem

În seara asta, în preajma voastră, poemul vrea să rostească. Își deapănă versurile, rimează la vechile reguli, perpetuează într-un val de imagini oceanele, florile, păsările în trecere, preamărind tăcerea, plângând dispariția.

Despre poem

E timpul să faci să renască prima și a treia persoană la prezent.

Sunt aceia care din cuvânt în cuvânt interoghează scrisul în meandrele și luminile sale, în sensul și non sensul lui, în conștiința și indiferența sa.

Aceia care persistă să rotunjească limba și să respingă colțurile moarte.

Suntem indivizi plurali în oximoronul cel mai total și vrem să facem să bată inimile la unison.

Despre poem

Să aprindeți condeiele! strigă cucuvelele.
Să îmbrățișați cuvintele fără conștiință! strigă macii.
Să ridicați flamuri și drapele în vântul aventurii, murmură cei uitați.
Să-i primiți la masa noastră pe aceia care se nelișiștesc.

Despre poem

Fără chipuri, fără corpuri, dar pline de prezență, cuvintele urmează cursul râului, potecile pădurii, memoria copilăriei, tristețea pierderii și se acoperă de lacrimi.

Să urmați pelerinii poemului, s-ar părea că tandrețea îți desface aripile și duce imaginile spre ceruri mai îndurătoare.

Despre poem

Să-ți ancorezi cântul nu înseamnă să scufunzi un corp mort în apă și să stingi respirația nisipului și algelor.

Nu înseamnă să-ți fixezi vocea pe singurele melodii recunoscute.
Să-ți ancorezi cântecul înseamnă să-l reții în spațiul poemului.
La finalul simfoniei să desfaci lanțul greu ce îți zdrobea pielea și să deschizi unul câte unul inelele de fier
pentru a pune în ele cuvânt cu cuvânt poemul.

Despre poem

Vocea cântului, îmbătrânită de întrebuințare, tremurătoare,
spartă, despuiată, escaladează încet o verticală
într-o speranță care din fisură-n fisură măsoară slăbirea adevărilor sale.

Ea articulează cuvintele împărtășirii, recâștigă spațiile
uite, se adăpostește în stufosul liant de tufșuri, încă o dată
[articulează] modulațiile mlădițelor.

Despre poem

E timpul să ancorezi cântul de bolta stelelor
și să lași să se depene notele cele mai duioase
în adâncul gâtlejurilor temperate.

Poemule! Reia-ți cântul în ritmul aurorelor și
ia-ți puterea din marginea pădurilor, inițiază-ne
în ce-i mai sacru în povestea ta ca efemerul și
eternitatea să-și dezvăluie muzica de iubire și pace.

Despre poem

Semnele desenate pe pagină înnegresc cu cerneala lor tentaculară neobosita alunecare a mâinii călăuzită
de magia tainei. Neliniștite, degetele strâng stângaci o secure zdrobitoare și se leagă în cuvintele poemului.
Întotdeauna exaltarea în fața curgerii frazei și tensiunea sensurilor menținută la punctul cel mai exact al
legării cuvintelor în ruptură cu orice rațiune.

Traducere de Sonia Elvireanu

„POEME DE MICHEL BÉNARD

Michel Bénard este un pictor și poet francez contemporan de o rară sensibilitate și prospețime sufletească. Inima lui vorbește în culori sau în versuri de aur cu natura, cu ființa lumii și a omului, cu istoria și cu viața în general.

Face parte din redacția Revistei L'Qgora, revistă editată în condiții grafice deosebite de către Société des Poètes Français – Paris, societate la care este vice-președinte în Comitetul director, responsabil cu expozițiile realizate de către pictori, sculptori și artiști parizieni și nu numai. Aici vi-l prezentăm în calitate de poet cu un mesaj umanist extraordinar:

Poète je ne suis

Poète, je ne suis que migrateur,
 Un oiseau de passage,
 Une plume en tourmente
 Espérant rejoindre encore
 Les îles de l'origine
 Où réside le nid du cœur.
 Je vais de vertige en vertige,
 D'abîme en abîme,
 A travers d'un monde destiné
 Aux pensées extirpées
 Des nuits du désespoir.
 Poète, je ne suis qu'illusionniste,
 Un oiseau du voyage,
 Observant sur les lézardes d'un mur
 Aux couleurs délavées
 Une clé oubliée sur un clou rouillé,
 Porteuse des prémices de la liberté
 Face à l'émotion devant l'inconnu.

Poet, eu nu sunt

Poet, eu nu sunt decât un hoinar,
 O pasăre călătoare,
 O aripă în furtună
 Sperând încă să ajungă
 În insulele de baștină
 Acolo unde locuiește cuibul inimii sale.
 Călătoresc din viscol în viscol,

Din prăpastie în prăpastie,
De-a lungul unei lumi hărăzite
Gândurilor ucise,
Noptilor disperate.
Poet, eu nu sunt decât un iluzionist,
O pasăre călătoare
Observând printre șopârlele unui zid spălăcit
O cheie uitată într-un cui ruginit,
Cheie ce-ar putea să deschidă
Porțile libertății
Și toată emoția necunoscutului.

Dans toute l'intensité

Dans toute l'intensité
De sa lumière d'espérance
Un ciel de jeune été
En pointe d'aube
Ecoute le poème de la pierre,
La douce prière du bois,
Composés de la main d'un sculpteur
Ebauchant l'histoire de l'homme
Ne rêvant que d'amour et de liberté.

Cu toată intensitatea

Cu toată intensitatea
Luminilor sale pline de speranță
Un cer de vară tânără
În picurarea zorilor
Ascultă poemul pietrei,
Dulcea rugăciune a lemnului
Spuse de mâna unui sculptor
Ciolpind povestea omului
Nevisând decât dragoste și libertate.

Traducere: Dumitru Mălin

